

11—12 maj

Debatter m. m.

Torsdagen den 11 maj

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Kaijser ang. brottslighetens utveckling och åtgärder i anledning därav	3
av herr Isacson om införsel under sommarmånaderna av kött från Danmark	4
av herr Brundin ang. viss trafiktäthet som villkor för koncession åt SAS på inrikes flygtrafik	6
av herr Nyman ang. särskild upplysningsverksamhet för utlänningar, bosatta i Sverige, inför övergången till högertrafik	7

Svar på interpellation av herr Björk ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet	8
Om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten	15
Om vissa åtgärder till skydd för polisen	19
Åtgärder till hjälp åt ensamstående	30
Interpellation av herr Jacobsson, Per, om åtgärder för ett snabbare remissförfarande mellan myndigheterna	35

Meddelande ang. enkla frågor:

av herr Isacson om bojkott i vissa fall av läkemedelsföretag som tillverkar och försäljer preludin	35
av herr Isacson ang. förslag om upprustning av biocidforskningen m. m.	35

Fredagen den 12 maj

Bidrag till motionsverksamhet för studerande	37
Sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse	49
Naturvårdens organisation, m. m.	61
Interpellation av herr Jacobsson, Gösta, ang. ansökan om anslutning till EEC	83
Meddelande ang. enkel fråga av herr Åkerlund om vissa meddelanden till riksdagens ledamöter	83

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 11 maj		Sid.
Utrikesutskottets utlåtande nr 6, om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten		15
— nr 7, ang. staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar		19
— nr 8, ang. överenskommelse med Danmark och Norge om ömsesidig rätt till fiske i Skagerack och Kattegatt		19
— nr 9, ang. överenskommelse om avgränsningen av Sveriges och Norges fiskeområden i nordöstra Skagerack m. m.		19
Bevillningsutskottets betänkande nr 47, ang. ändring i tulltaxan, m. m.		19
Första lagutskottets utlåtande nr 34, om vissa åtgärder till skydd för polisen		19
Tredje lagutskottets utlåtande nr 39, ang. ändring i lagen om rätt till fiske		30
— nr 40, ang. inrättande av fredningszoner för vandringsfiskens framkomst i Torne skärgård, m. m.		30
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 28, ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående		30
Fredagen den 12 maj		
Statsutskottets utlåtande nr 96, ang. hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande		37
Andra lagutskottets utlåtande nr 48, ang. hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande		49
Statsutskottets utlåtande nr 97, ang. anslag till överståthållarämbetet och landsstaten m. m. samt ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse m. m.		49
— nr 98, ang. användning av medel ur postverkets understöds-kassa		60
— nr 99, ang. överlåtelse av staten tillhörig mark m. m.		60
— memorial nr 101, ang. allmän beredskapsstat		60
Jordbruksutskottets utlåtande nr 17, ang. naturvårdens organisation, m. m.		61
Tredje lagutskottets utlåtande nr 32, ang. bildande av vattenvårdsförbund, m. m.		80
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 31, om en förbättrad miljövard		81
— nr 30, ang. könsrollerna		81
— nr 32, om en upplysningskampanj angående straffades problem vid sökande av arbete		81

Torsdagen den 11 maj

Kammaren sammanträdde kl. 15.00.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 197, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o och 14:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till civilförsvaret; och

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad utbildning av journalister m. m.

Ang. brottslighetens utveckling och åtgärder i anledning därav

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet KLING erhöll ordet för att besvara herr *Kaijser*s fråga angående brottslighetens utveckling och åtgärder i anledning därav, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 april, och anförde:

Herr talman! Herr Kaijser har frågat mig om den omständigheten, att den nedgång i den totala ökningen av brottsligheten, som man enligt statsverkspropositionen ansåg sig kunna konstatera under år 1966, under det första kvartalet i år enligt de uppgifter som har lämnats av statistiska centralbyrån åter har förbytts i en stark

ökning, föranleder några åtgärder och i så fall vilka.

Under 1960-talet har antalet brott som har kommit till polisens kännedom ökat kraftigt. Ökningen var inte lika markant under år 1966 som tidigare och under de tre första kvartalen var siffrorna i stort sett oförändrade jämfört med motsvarande period året innan. Men under det senaste kvartalet har antalet kända brott åter ökat. Ökningen uppgår till omkring tio procent om man jämför med motsvarande tid förra året.

Den förhållandevis mindre ökningen av brottsligheten under år 1966 har inte tillmätts någon avgörande betydelse vid prövningen av förslagen till anslag under andra huvudtiteln för nästa budgetår. Så t. ex. har polisväsendet tillförts väsentliga förstärkningar i såväl materiellt som personellt avseende. Om brottsligheten fortsätter att öka, kommer hänsyn härtill att tas i budgetarbetet vid bedömningen av polisens resurser, samtidigt som det igångsatta rationaliseringsarbetet intensifieras. Det är emellertid för tidigt att nu ta ställning härtill men jag följer utvecklingen med största uppmärksamhet.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för svaret. Jag konstaterar med tillfredsställelse att han följer utvecklingen med den största uppmärksamhet.

Om jag med några ord får kommentera orsaken till min fråga, herr talman, så skulle jag vilja framhålla att även om den mindre ökningen av brottsligheten år 1966 inte hade någon avgörande betydelse för prövningen av anslagsfrågorna under andra huvudtiteln, kan man ju inte komma

Om införsel under sommarmånaderna av kött från Danmark

ifrån att personalökningen inte uppgick till en tiondel av och att inte heller den materiella upprustningen helt svarade mot vad som hade begärts; därför tror jag att minskningen i alla fall hade en viss betydelse för bedömningen. Nu har emellertid en stark ändring inträtt. Justitieministern säger att siffrorna för brottslighetens ökning under de tre första kvartalen förra året var i stort sett oförändrade. Det stämmer — ökningen uppgick bara till ungefär en halv procent. Under de första tre månaderna i år har ökningen varit 10 à 11 procent. För inbrottsstölder var ökningen 8 procent och för våldtäkter — där siffran i alla fall absolut är mycket liten — uppgick den till 27 procent. Beträffande mord, dråp och misshandelsbrott var ökningen 18 procent; där är antalet fall större, omkring 3 000 personer — och den har alltså större betydelse. Däremot var det en viss nedgång av antalet rån, som utgjorde 13 procent, men det är också en sådan där liten siffra som spelar mindre roll.

Det finns dessutom vissa andra tecken på upplösningstendenser som på sätt och vis förefaller vara nya åtminstone i efterkrigstidens Sverige. Jag tänker på den störning av mötesfriden som har förekommit så ofta under senare tid, inte minst den 1 maj. Jag tänker på de skändningar av främmande nationers flaggor o. s. v. som ju ger ett väldigt dåligt intryck utåt av förhållandena i vårt land. Allt detta skapar en viss oro, och från vår sida anser vi alltså att det finns starka skäl att ägna frågan ett större intresse och att ge polisen större resurser. Den personella ökning som polisen fick i år svarar egentligen inte mot mera än vad som förloras genom den arbetstidsminskning som inträffar under första halvåret 1968.

Jag är tacksam för att justitieministern följer utvecklingen med största uppmärksamhet, och jag hoppas att åtgärder skall bli vidtagna.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det är klart att varje fackminister helst ser att han får så mycket som möjligt med av kakan. Om jag skall skryta kan jag säga att justitistaten fick 25 procent av alla inom statsförvaltningen nyinrättade tjänster. Jag kan därför inte påstå att vi har blivit misshandlade.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det var intressant att höra det här lilla erkännandet. Jag är emellertid övertygad om att hade den ekonomiska situationen varit bättre så hade väl justitieministern varit mera tillfredsställd om han hade fått litet mera.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om införsel under sommarmånaderna av kött från Danmark

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Isacsons fråga om införsel under sommarmånaderna av kött från Danmark, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 2 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Isacson har frågat om jag är beredd medverka till att det mellan Sverige och Danmark träffade avtalet om import av kött med reducerad importavgift av 15 procent tillämpas på ett sådant sätt att införseln kan ske under tidpunkt då tillförseln av svensk vara är som lägst, dvs. normalt under sommarmånaderna maj—juli.

Den överenskommelse som herr Isacson åsyftar har redovisats i proposition nr 91 som f. n. behandlas av riksdagen. Enligt artikel 6 i överenskommelsen skall importen centraliseras till svenskt regleringsorgan. För att i möjlig mån undvika störningar av den

Om införsel under sommarmånaderna av kött från Danmark

svenska prisbildningen skall regleringsorganet äga rätt att utnyttja importkontingent på det säsongsmässigt lämpligaste sättet. Regleringsorganet skall emellertid eftersträva att fördela införseln jämnt över perioden. Uppgiften som regleringsorganet bör enligt propositionen anförtros föreningen Svensk kötthandel.

Av det anförda framgår sålunda att det avses ankomma på regleringsföreningen Svensk kötthandel, som är sammansatt av företrädare för staten, jordbruket och handeln, att närmare ta ställning till köttimportens säsongsmässiga fördelning.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Den aktuella överenskommelsen har väckt åtskillig irritation bland jordbrukare, och det må man väl ha förståelse för eftersom vi inom jordbruket för närvarande är i den situationen att vi har ett betydande köttöverskott som skall lyftas över samtidigt som vi på grund av överenskommelsen kommer att tvingas importera en kvantitet kött från Danmark och övriga GATT-länder. Jag tror emellertid att detta problem kan förminska betydligt om det hanteras på ett riktigt sätt. Det är av den anledningen jag har tagit upp denna fråga. Om denna kvantitet skulle tagas in under en period när det säsongsmässigt är brist på kött i landet, skulle det inte uppstå några större problem. Normalt är detta förhållandet under sommarmånaderna.

Jordbruksministern har nu uttalat att denna köttimport som regel bör kunna utformas så att importkontingenten på säsongsmässigt lämpligaste sätt utnyttjas. Jag tror att det är synnerligen väsentligt att det fastslås att man mycket noga skall iakttaga detta och inte i något fall ta in kvantiteterna under en period när det råder ett betydande produktionsöverskott som vi själva skall lyfta ut ur landet.

Jordbruksministern känner allt för

väl till situationen just nu. Jordbruket måste mot bakgrunden av det träffade avtalet minska mjölkproduktionen och slakta ut ett stort antal mjölkkor — jag vill erinra mig att det gäller 8—10 procent per år av beståndet. Detta kommer att innebära att vi måste lyfta över bortåt 20 000 ton kött på exportmarknaden, samtidigt som vi nu tvingas importera den aktuella kvantiteten.

Det är synnerligen väsentligt att det prisavtal som har träffats i alla delar kommer att uppfyllas, att alla störningar undviks och att priset kan hävdas. Jag har fördenskull bara velat fästa uppmärksamheten vid denna fråga i förhoppning om att jordbruksministern skulle medverka till att detta kan ske utan störningar för det svenska jordbruket.

Jordbruksministern uttalar nu att det ankommer på regleringsorganet Svensk kötthandel att ta hand om detta. Jag hoppas dock att frågan kan lösas från jordbruksministerns sida genom ett påpekande, så att det hela kan löpa utan att den irritation som nu förekommer skall behöva bli ett problem också i framtiden.

Det här gäller inte bara ett år utan sammanlagt två år, och vi vet inte vad som kommer därefter. Problemet kanske blir mindre då, men vi är just nu i en mycket besvärlig situation med det betydande överskott som vi har att lyfta över landets gränser.

Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Jag kan självfallet inte göra annat än att hålla mig till den text som finns i avtalet, och den har jag refererat. Jag hoppas att herr Isacson har förståelse för att jag inte gärna kan utfästa mig att påverka Svensk kötthandel i någon viss riktning i denna fråga.

Det är riktigt att det förekommer en viss irritation över att vi tar in 2 000

Ang. viss trafiktäthet som villkor för koncession åt SAS på inrikes flygtrafik

ton kött från Danmark under ett år, men samtidigt, herr Isacson, skall vi hålla i minnet att vårt land under praktiskt taget hela efterkrigstiden regelmässigt haft en köttimport från Danmark som varit väsentligt större än de 2 000 ton som det nu rör sig om.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. viss trafiktäthet som villkor för koncession åt SAS på inrikes flygtrafik

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME erhöll ordet för att besvara herr *Brundins* fråga angående viss trafiktäthet som villkor för koncession åt SAS på inrikes flygtrafik, vilken fråga intagits i kammararens protokoll för den 3 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Brundin har frågat mig om SAS' koncession på inrikes-trafiken på något sätt är förbunden med villkoret att en viss trafiktäthet skall upprätthållas eller om SAS äger dra in turer efter eget gottfinnande.

Den koncession som ligger till grund för SAS' inrikestrafik i Sverige har meddelats det svenska moderbolaget ABA.

Enligt koncessionen åligger det ABA att i skälig omfattning upprätthålla trafiken och täcka trafikbehovet på de linjer, som bolaget medgett trafikerar. Inställande av trafiken på någon linje för längre tid skall på förhand anmälas till luftfartsverket. Bolaget är vidare skyldigt att i den omfattning Kungl. Maj:t påfordrar bedriva regelbunden luftfart inom Sverige. Sådan skyldighet föreligger dock inte därest denna luftfart visar sig förlustbringande och överenskommelse om statligt ekonomiskt stöd till bolaget inte kan träffas.

Herr BRUNDIN (h):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Av det fram-

går att SAS skall vara skyldigt enligt koncessionen att upprätthålla trafiken och täcka trafikbehovet på de linjer som bolaget medgivits trafikera. Jag vill då fästa statsrådets uppmärksamhet på det förhållandet att detta villkor enligt min mening inte alltid uppfylles. Så skedde t. ex. inte när det plötsligt meddelades att all flygtrafik efter klockan 12 från Stockholm till Göteborg inställdes den 3 maj. Efter den kritik som detta medförde sattes visserligen in ett plan, men det var många som tvingades att på grund av meddelandet välja andra färdstätt, och det skedde en dag då statens järnvägar tvingats att sätta in extra resurser på just denna linje för att klara trafikbehovet.

Det är enligt min mening inte heller så att man väl täcker trafikbehovet när man från mitten av december till mitten av januari drar in ett par av linjerna mellan Stockholm och Göteborg. Det utbredda missnöje som råder på grund av att flygtrafiken mellan Stockholm och Göteborg nu fortlöpande bedrivs på ett sådant sätt att det inte finns någon förbindelse mellan klockan 12 och klockan 19 tyder också på att man därvidlag inte på ett riktigt sätt täcker det föreliggande trafikbehovet. Det är alltså totaliter så att man inte uppfyller villkoren. Detta gäller trafiken mellan Stockholm och Göteborg och mellan Göteborg och Stockholm. Men jag vill fästa statsrådets uppmärksamhet på att åtminstone för göteborgarna är linjen Stockholm—Göteborg en mycket väsentlig linje och en mycket väsentlig färdriktning.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det står faktiskt i koncessionen § 9 att det åligger bolaget att »i skälig omfattning upprätthålla trafiken». Det är givetvis en definitionsfråga vad som är skäligt. En oskälighet den 3 maj kan inte användas som ett generellt utdömande i detta fall.

Om man har klagomål mot bolagets

service i olika former är det delvis ett annat problem. När vi i medkammaren i höstas debatterade samordningen mellan tåg och flyg tog vi också upp frågan om att flygresenärerna skulle meddelas i sådana fall. Det är klart att flygbolagen har haft vissa kapacitetssvårigheter. Man befinner sig i en ömsningsperiod mellan olika plantyper, och det är svårt att anpassa sig till den mycket snabba ökningen av flygtrafiken som har ägt rum. Men jag kan inte inse att de trafikstörningar som kan ha inträffat varit av den art att de berör de grundläggande koncessionsvillkoren.

Sedan är som sagt göteborgarna mycket väl försedda med olika typer av trafikmedel. Här finns flyget, här finns tåget, där förbindelserna förbättrats utomordentligt på sista tiden. Jag kanske inte skall föra in Göta kanal i sammanhanget.

Herr BRUNDIN (h):

Herr talman! Det viktiga i koncessionsvillkoren är inte avsnittet »i skälig omfattning upprätthålla trafiken», utan det viktiga är att det står att man skall täcka trafikbehovet. Vad som är »skälig omfattning» kan alltid bli en bedömningsfråga, men när det gäller att täcka ett trafikbehov är vi framme vid något som är mätbart. Det är alltså på denna punkt som jag menar att bolaget inte uppfyller koncessionsvillkoren.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Även att täcka trafikbehovet är i någon mån en skönsmässig bedömning, ty att täcka trafikbehovet generellt är en sak, och en annan sak är att det vissa dagar kan hända att kapaciteten blir otillräcklig, men det kan enligt min uppfattning inte tas som bevis för att trafikbehovet totalt inte skulle täckas. Även här kommer faktiskt bedömningsfrågor in.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. särskild upplysningsverksamhet för utlänningar, bosatta i Sverige, inför övergången till högertrafik

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME erhöll ordet för att besvara herr Nymans fråga angående särskild upplysningsverksamhet för utlänningar, bosatta i Sverige, inför övergången till högertrafik, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 3 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Nyman har frågat mig om jag anser att nu vidtagna eller planerade åtgärder inför högertrafikomläggningen i tillräcklig grad beaktar behovet av särskild upplysning för i Sverige bosatta utlänningar.

Frågan ger mig anledning att lämna en kort redogörelse för de åtgärder som vidtas för att informera icke svensktalande befolkningsgrupper i Sverige inför trafikomläggningen. Syftet är självfallet att också dessa grupper skall få en fullgod information inför trafikomläggningen. Högertrafikkommissionen har en särskild arbetsplan för denna information. Kommissionen har ansett att det av praktiska skäl är nödvändigt att koncentrera informationsarbetet till det s. k. omställningsskedet, närmare dagen H.

Som förberedande information utdelas ett par trycksaker på flera språk med fakta om högertrafikreformen. Kommissionen avser också att kort före dagen H tillstålla alla i Sverige kyrkobokförda utlänningar en tryckt handledning om högertrafiken. Den motsvarar den handledning som på svenska kommer att gå till alla hushåll i landet. Den för utlänningar avsedda versionen kommer att tryckas på ett tiotal språk.

Informationen genom radio och TV kommer också att få speciella inslag för befolkningsgrupper som inte förstär svenska. Bl. a. blir det kortare programinslag i anslutning till filmer, barnprogram m. m., som man av erfarenhet vet att utlänningar i Sverige gärna ser och lyssnar till. Pausinslag i TV om trafik kommer att förses med text på olika

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet främmande språk. Sommarens turistprogram i radion kommer med hänsyn till omläggningen att innehålla trafikinformation och pågå september månad ut. I melodiradion kommer kortare trafikinslag på de aktuella språken att sändas fortlöpande. Produktionsgruppen för trafikprogram vid Sveriges Radio kommer även att ta med information i redan etablerade programtyper som vänder sig till icke svensktalande befolkningsgrupper.

De lokala trafiksäkerhetskommittéerna har till uppgift att inventera de grupper som måste få särskilt tillrättalagd information inför trafikomläggningen. I fråga om utländska befolkningsgrupper skall kommittén söka särskild kontakt, dels för att ge dem information, dels för att intressera dem att medverka i det lokala trafiksäkerhetsarbetet.

Organisationer och företag kommer att samarbeta med högertrafikkommisionen och trafiksäkerhetskommittéerna i den här verksamheten. På arbetsplatserna kommer bl. a. särskilda affischer på skilda språk att påminna om trafikomläggningen.

Herr talmannen anförde nu, att — då herr Nyman anmält hinder för att mottaga svaret på denna fråga — herr *Peterson, Eric Gustaf*, i hans ställe begärt ordet, och tillsporde kammaren, huruvida den ville besluta att för tillfället upphäva den i § 20 mom. 4 tredje stycket i ordningsstadgan för kammaren stadgade inskränkningen i yttranderätten.

Härtill svarades ja.

Herr talmannen gav därpå ordet till herr **PETERSON, ERIC GUSTAF**, (fp) som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få tacka kammaren för förtroendet. Herr Nyman är av familjeskäl förhindrad att själva ta emot svaret på den fråga som han ställt, varför jag å hans vägnar får tacka

statsrådet Palme för ett enligt min mening mycket positivt svar i en viktig fråga. Min förvisning är den att herr Nyman kommer att ha precis samma uppfattning.

Herr statsrådet **PALME**:

Herr talman! Alldeles överväldigad av detta vill jag i alla fall ge ytterligare en synpunkt till herr Peterson att framföra till herr Nyman. Det är ju så att de utlänningar som har ett djupt inrotat vänsterbeteende i trafiken i allmänhet varit här så länge att de kan svenska och alltså kan ta del av informationen på vårt språk. Har de varit så kort tid i Sverige att de inte kan svenska, har de i allmänhet kommit från länder med högertrafik, och då får de sannolikt lättare att anpassa sig till trafikomläggningen. Icke desto mindre tycker jag att det är utomordentligt värdefullt att hela denna serie av åtgärder vidtagits för de icke svensktalande grupperna — därom är i varje fall herr Eric Gustaf Peterson och jag ense, och jag hoppas även herr Nyman och jag är ense därom.

Herr **PETERSON, ERIC GUSTAF**, (fp):

Herr talman! Låt mig bara förtydliga det hela på ett sätt. Jag har förvisat mig om att herr Nyman kommer att ha samma uppfattning som jag.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **KLING**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr *Björks* interpellation angående lagen om samhällsfarlig asocialitet, och nu anförde:

Herr talman! Herr Björk har i en interpellation frågat mig, om jag mot bakgrunden av hittills vunna erfarenheter av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet anser att lagen är meningsfull.

Jag har låtit inhämta vissa uppgifter från polis- och åklagarmyndigheterna i Stockholm och Göteborg.

Under åren 1965 och 1966 redovisades från Stockholm 1 043 ärenden med anledning av ifrågasatt samhällsfarlig asocialitet. Över tre fjärdedelar av dessa rörde män. I 30 fall överlämnades ärendet till åklagarmyndigheten, de övriga avskrevs. I endast ett av dessa 30 ärenden väckte åklagaren talan. Målet resulterade i beslut om intagning i arbetsanstalt men med förordnande om villkorligt anstånd med intagningen.

I Göteborg antecknades 260 asocialitetsärenden åren 1965 och 1966. Flerparten gällde kvinnor. 16 ärenden, samtliga beträffande prostituerade kvinnor, överlämnades till åklagarmyndigheten. I sex av dessa väckte åklagare talan om intagning i arbetsanstalt. I fyra fall beslöts sådan intagning, samtliga med förordnande om villkorligt anstånd med verkställighet av domen.

De relativt många ärenden som således har redovisats från Stockholm och Göteborg har i allmänhet inte innefattat någon mer omfattande undersökning och har därför inte tagit polisens utredningsresurser i anspråk i sådan omfattning som antalet ärenden kan ge sken av. Ofta har undersökningarna begränsat sig till lätt och snabbt genomförda kontrollåtgärder i fråga om påträffade personer som misstänkts för samhällsfarlig asocialitet. I Göteborg synes denna kontroll mestadels ha skett vid kortfattade förhör på gatan. Dessa undersökningsåtgärder får å andra sidan anses ha haft en uppgift att fylla i polisens arbete att upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

Enbart det förhållandet att förordnande om intagning meddelats endast i ett fåtal fall kan inte anses innebära

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet att asocialitetslagen saknar mening. Av lagen följer att intagning i arbetsanstalt skall ske endast om andra vårdformer, exempelvis intagning på alkoholistanstalt, eller hjälpåtgärder av mindre ingripande art, t. ex. anskaffande av arbete, socialhjälp och sjukvård, inte står till buds. I större utsträckning än intagning i arbetsanstalt syftar dessa vårdformer och hjälpåtgärder till att angripa orsakerna till den asociala livsföringen. Det kan därför sägas från samhällets synpunkt vara till fördel om ett ingripande av sådant slag kan ske i stället för intagning i arbetsanstalt. Vid bedömandet av asocialitetslagens betydelse måste därför hänsyn tas till i vilken omfattning som de redovisade ärendena har utmynnat i sådan tillrättaförande åtgärd.

Av de uppgifter som har inhämtats framgår inte klart i vilken utsträckning polisens ingripanden enligt asocialitetslagen har lett till sådana positiva åtgärder. Man vet t. ex. inte i vad mån den kontakt som polisen har tagit med de socialvårdande myndigheterna i någon större utsträckning har resulterat i att dessa har gjorts uppmärksamma på personer, som inte tidigare har varit föremål för deras åtgärder. Däremot torde man kunna utgå ifrån att polisens ingripande i många fall har aktualiserat förnyade ingripanden från de sociala organens sida.

Det har vidare framhållits i olika sammanhang att det behövs en lagstiftning på detta område för att polisen med framgång skall kunna bekämpa brottsligheten redan i dess grogrund och att ett upphävande av lagen skulle beröva polisen en av dess möjligheter att förhindra sådan brottslighet som bottnar i sociala levnadsförhållanden.

Det finns således skäl som talar för att lagen fyller en uppgift när det gäller att ingripa mot och att avhjälpa sociala levnadsförhållanden. Därmed

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet är emellertid inte sagt att lagen kommer att visa sig ha en sådan självständig betydelse i framtiden att den bör behållas. Med hänsyn till den förhållandevis ringa erfarenhet man ännu har av lagens tillämpning är det dock för tidigt att nu uttala någon bestämd mening i den frågan.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min interpellation.

Anledningen till att jag framställde denna interpellation var att jag hyste tvekan och tvivel i fråga om värdet av lagen om samhällsfarlig asocialitet. Det förefaller mig av interpellationssvaret som om även justitieministern i någon mån delar denna tvekan och detta tvivel.

Jag vill erinra om att lagen utgör en ersättning för den gamla lösdrivarlagen, som det tog så många år att äntligen få bort ur vår lagstiftning. Under denna långa tid diskuterades åtskilligt huruvida det verkligen skulle behövas en ny lag som ersättning för den gamla. Många hävdade att detta inte skulle vara behövt utan att man kunde falla tillbaka på existerande vård- och strafflagstiftning. Men så fick vi alltså ändå denna lag. Jag tycker det framgår redan av dess namn att det måste medföra betydande svårigheter att definiera vad det är man vill komma åt. Vad är samhällsfarlig asocialitet? När blir asocialiteten samhällsfarlig, och när skall de asociala veta att de själva faller under denna beteckning?

Huvudpunkten i den nya lagen är ju stadgandet om att samhällsfarliga asociala människor, under vissa vagt angivna förutsättningar, skall kunna placeras på arbetsanstalt under två år. Man har bl. a. frågat sig vilka kategorier som skall drabbas av denna lag. Det är ingen tvekan om att speciellt de kvinnliga prostituerade står i blickpunkten.

Nu kan det konstateras att samhällets och opinionens syn på prostitutionen är utomordentligt vacklande och oklar. Prostitutionen i och för sig skall inte kriminaliseras, det har den ena justitieministern efter den andra försäkrat. Men nog verkar skillnaden härfin mellan kriminalisering och icke kriminalisering med en lag som innebär att ensstaka prostituerade kvinnor i extrema fall skall kunna placeras på en av fångvårdens anstalter under två år, enbart på grund av sitt levnadssätt. Det finns över huvud taget olika opinionsvägar och olika attityder i hela denna fråga. Jag kan erinra om hur kvinnogrupper här i riksdagen för en del år sedan aktualiserade tanken på en kriminalisering av prostitutionen och även antydde möjligheten att samhället på något sätt skulle ingripa mot båda parterna i ett prostitutionsförhållande. Den tanken har numera fallit under bordet, och den var väl inte heller helt realistisk. Men när man då i stället får en lag som ensidigt riktar sig mot de prostituerade kvinnorna, kan det ju inte hjälpas att samhällets attityd här får en bismak av hyckleri och dubbelmoral. Det är väl alldeles klart att vi lika litet som något annat land skulle ha möjligheter till en utstampning av prostitutionen — för den händelse man nu skulle finna det önskvärt — men då kvarstår frågan i vilken utsträckning, i vilka fall man skall ingripa och med vilka motiv man skall ingripa.

I den utredning som låg till grund för lagförslaget hävdades det bl. a. i mycket bestämda ordalag att samhället måste agera här, därför att prostitutionen och speciellt gatuprostitutionen ger upphov åt kriminalitet — synpunkter som i och för sig ifrågasattes av vissa remissinstanser men som ändå togs in i propositionen. Det förefaller väl här som om det saknas en verklig analys av problematiken. Den omständigheten att det kan förekomma kriminalitet och prostitution i vissa miljöer innebär ju inte utan vidare, att det är prostitutio-

nen som är orsak till kriminaliteten. Man kan med ett lika schematiskt uttryckssätt hävda att kriminalitet ger upphov åt prostitution i den meningen, att kriminellt belastade män skickar ut sina flickor på gatan. Man skulle då kunna driva tanken vidare och säga att man, i stället för att nu angripa prostitutionen i syfte att tränga tillbaka brottsligheten, kunde tänka sig att koncentrera alla krafter på bekämpandet av kriminaliteten och därmed också få en reducering av prostitutionen.

I sin uppmärksammade bok *Den ofärdiga välfärden* har Gunnar och Maj-Britt Inghe ett kapitel också om prostitutionen. Jag kan inte referera hela dess innehåll men vill notera att makarna Inghe tydligen också uppfattar dagens situation så, att prostitution i Sverige fortfarande är straffbar. De antyder också en tvekan om den här nya lagen om samhällsfarlig asocialitet. De betonar hur litet man egentligen vet om hela denna problematik. Vissa elementära data känner man till, men i mycket är detta en vit fläck på välfärdssamhällets annars så detaljerade karta.

Det sägs här — vilket jag tycker är rätt intressant — att många prostituerade har ett starkt behov av emotionella kontakter. Deras relationer till medmänniskorna behöver inte vara särskilt störda. Till en början borde de därför ha stora möjligheter till återanpassning. När deras asociala livsföring fixerats till en vana blir detta givetvis svårare. Men samhället uppträder alltså snarast så att man ingriper med energiska åtgärder först på ett stadium när livsföringen har fixerats. Det sägs speciellt i propositionen att förutsättningen för ett ingripande är att det är fråga om ett levnadssätt under mycket lång tid.

Makarna Inghe noterar vidare de sociala faktorer som kan bidra till förekomsten av prostitution. Låg lönestandard kan alltså spela en roll. De säger att man egentligen vet väldigt litet om den dolda prostitutionen; att det kan

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet
hända att hela panoramat här håller på att förändras. Det är rent av möjligt att den kvinnliga prostitutionen är på tillbakagång, men inte ens det vet man riktigt säkert. De engagerar sig för denna grupp. De hävdar att de prostituerade utgör en svårt åsidosatt grupp: de far illa, i varje fall periodvis, de riskerar stegrad sjuklighet, alkohol- och narkotikamissbruk, tvång och misshandel, psykiska skador och socialt förfall.

Till sist tar makarna Inghe upp frågan: Vad kan samhället göra? Uppenbarligen väldigt litet. Vad man gör nu är i stort sett ineffektivt. Men de slutar ändå med kravet: Vi måste studera frågan på nytt, undersöka de prostituerades levnadsförhållanden och sociala relationer och söka oss fram till ett handlingsprogram som förenar effektiva åtgärder med demokratiska spelregler. Det blir säkert inte lätt och troligen inte billigt.

Detta är en personlig meningsyttring av ett par sakkunniga. Det kan finnas andra synpunkter, men det allmänna intrycket är väl här att i den mån man vill göra någonting är det snarast fråga om en ökning av vårdresurser och en sanering av vissa sociala miljöer. Där emot verkar det utomordentligt tvivelaktigt om man egentligen vinner någonting alls med lagar av det slag som här diskuteras.

Makarna Inghe försiktiga och förbehållsamma beskrivning av problemet kontrasterar för övrigt mot de tvärsäkra och ganska fyrkantiga uttalanden som förekom i den utredning som ligger till grund för lagförslaget.

När jag för några år sedan kom att intressera mig för denna fråga som tidningsman noterade jag att många av dem som menade att det behövs en ersättning för lösdriparlagen hade den åsikten därför att de räknade med att få ett effektivt instrument mot sutenörerna, mot vilka attityden på goda grunder är mera entydigt negativ än när det gäller de prostituerade.

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet

Då hände det märkliga att när inrikesministern överarbetade utredningsmannens förslag uttryckte han samtidigt starka tvivel på att den nya lagen över huvud taget skulle kunna användas mot sutenörerna. Lagrådet hävdade som sin mening att det nog ändå skulle vara möjligt, och då gav inrikesministern med sig. Detta var dock inte precis ägnat att öka klarheten om vilka kategorier och vilka problem som lagen egentligen skall ta sikte på.

Man får intryck av en liknande oklarhet när man studerar siffrorna från Stockholm och Göteborg. Justitieministern betonade att över tre fjärdedelar av dem som blivit berörda i Stockholm var män, och det uppfattar jag som en kommentar till förmodanden i pressen om att polisen mera intresserar sig för de prostituerade kvinnorna. I Göteborg tycks det förhålla sig tvärtom. Där gällde flertalet ärenden kvinnor. Man kan naturligtvis fråga sig varför polis- och åklagarmyndigheterna i dessa två städer tycks ha uppfattat lagens tillämpningsmöjligheter på olika sätt.

Justitieministern betonade att de många utredningar som hade förekommit i och för sig inte varit fullt så arbetskrävande som man kunde tro. Det är intressant med hänsyn till polisens arbetsbelastning, men man kan väl då också fråga vilket värde mycket snabba och ytliga utredningar egentligen haft och i vad mån de har givit uppslag till några konkreta positiva åtgärder.

När justitieministern säger att undersökningsåtgärderna har en uppgift att fylla i samband med upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet frågar jag mig ändå om det inte finns möjligheter att tillgodose behovet av ordning och säkerhet med andra medel än med den föreliggande lagen.

Det är utan tvivel otillfredsställande att justitieministern tycks ha en nästan lika ofullständig bild som jag har av vad polisens praxis egentligen innebär, i vad mån den leder fram till

några vettiga, praktiska och positiva åtgärder. Jag tillåter mig uttrycka förhoppningen om att man i framtiden skall hålla ett öga på detta problem i den prövning och omprövning av lagen som väl förr eller senare blir aktuell.

När justitieministern till sist sade att det kan finnas skäl att ha en sådan här lagstiftning i syfte att kunna bekämpa brottsligheten anade jag en bristande övertygelse hos honom, och han har i varje fall inte anfört några speciella skäl för denna synpunkt.

Mitt intryck blir alltså ändå till slut att också i de bästa av riket kan man ibland stifta dåliga och onödiga lagar.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! När herr Björk tar upp frågan huruvida lagen om samhällsfarlig asocialitet är onödig eller ej, behandlar han den huvudsakligen med utgångspunkt från frågan om den kvinnliga prostitutionen. Det är klart att man kan ha mycket olika uppfattning om hur detta problem bäst skall angripas.

Vad som uppkallade mig till ett yttrande är vad som förekom vid lagens tillkomst. Vid förarbetena till lagen deltog jag i en remissmyndighets överläggningar; det var i hovrätten för västra Sverige. Vi diskuterade den här frågan rätt grundligt, och vi var väl ganska överens om att lagen var svår att helt undvara, alldeles frånsett prostitutionen. Visserligen framhöll vi nog att de asociala element som man vill ha möjlighet att ta hand om måhända i första hand borde behandlas med kriminalpolitiska medel. Det gäller de rätt stora skador asociala element som på kvällarna bettlar påträngande och uppför sig otrevligt mot fredliga vandrare och som över huvud taget uppträder på ett så störande sätt att man inte kan begära att samhället skall tolerera det.

I princip borde man väl, som jag nyss anförde, använda kriminalpolitiska medel mot dessa fridstörare och bötfälla dem. Men problemet är ofta att dessa personer saknar påvisbar inkomst. Många gånger har de sjukpenning eller annan form av socialhjälp, och i övrigt har de sina huvudsakliga inkomster av småbrottslighet — langning, häleri etc. — som inte framgår av deklamationer och taxeringar. Bötfäller man dessa människor, kan man i praktiken i många fall inte driva in böterna. Att begära förvandling av böterna till fängelse tjänar inte mycket till, eftersom lagstiftningen om förvandling i princip inte leder till förvandling av böter som den bötfällda saknar förmåga att betala. Det är ofta svårt att visa att en sådan här person har förmåga att betala böterna.

Jag tror att just dessa grupper var ett inte oväsentligt element när man bedömde att lagen under nuvarande förhållanden tyvärr inte helt kan undvaras, även om avsikten kanske framför allt var att polisen skulle vidta åtgärder som inte ledde till frihetsberövande men som ändå rättade till de besvärliga förhållandena i det enskilda fallet. Med den utgångspunkten — om jag fortfarande bortser från problemet med de prostituerade — förefaller det mig som om principen att ingripande inte måste leda till yrkande om intagning på arbetsanstalt tydligt har kommit till uttryck i praxis.

Vad som kanske är litet oroande är statistiken från Göteborg, där det huvudsakligen tycks vara så att man använt lagen i fall av prostitution. Jag skulle vilja fråga justitieministern huruvida de ingripanden som har skett i Stockholm, där tre fjärdedelar ju rörde män, huvudsakligen gällde sutenörer — en grupp som man väl alla är ense om att det är angeläget att ingripa mot — eller om de gällde allmänt störande element som bör bli föremål för någon form av samhällets

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet åtgärd, eller om de möjligen avsåg någon tredje kategori.

Om vi som utgångspunkt har att denna lag borde kunna bli obehövlig, när man vidtagit andra åtgärder, skulle jag vilja fråga justitieministern om lagen enligt hans mening har varit ett effektivt instrument för att begränsa de mera allmänt asociala gruppernas störande uppträdande eller om han anser att man bör avstå från att tillämpa lagen i sådana fall och nöja sig med de tyvärr ineffektiva kriminalpolitiska medel som för närvarande står till buds.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det framgick väl redan av mitt svar, och kanske även av herr Björks inlägg, att våra meningsskiljaktigheter i denna fråga inte är så förfärligt stora. Jag tycker dock att herr Björk kanske bedömde lagen litet väl ensidigt med avseende på dess tillämplighet på prostitutionen. Av mitt svar framgick att tre fjärdedelar av antalet ingripanden som skett i Stockholm gällde män.

Såsom svar på den fråga som herr Ernulf ställde kan jag upplysa om att nära hälften av dessa tre fjärdedelar var rena nykterhetsvårdfall och avfördes såsom sådana.

Lagen har nu varit i tillämpning i drygt två år. Det är därför, som jag sade i mitt svar, ännu för tidigt att med någon bestämd mening yttra sig om huruvida lagen har en uppgift att fylla och huruvida den har varit verkningsfull. Att myndigheterna vid sin tillämpning av lagen helt och hållet har följt de intentioner som lagstiftarna uttalade vid lagens tillkomst framgår ju av de siffror som jag nämnde. I ett fåtal har ingripandena lett till någon påföljd enligt lagen. Det kanske bör tilläggas i det sammanhanget att ingen ännu har varit intagen på anstalt enligt lagen.

Ang. lagen om samhällsfarlig asocialitet

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag kan instämma med justitieministern när han hävdar att våra meningsskiljaktigheter sannolikt inte är så särskilt stora. Justitieministerns tvekan kom till ännu starkare uttryck i hans andra inlägg än i interpellationssvaret. Det kan väl väcka vissa förhoppningar om att man så småningom ordentligt ser över denna sak. Jag är inte tillräckligt optimistisk för att tro att riksdagen nu skulle vara mogen att avskaffa en lag som voterades igenom för bara tre år sedan.

Jag fäste mig vid att justitieministern i sitt inlägg nämnde att åtskilliga av dessa fall i Stockholm var rena nykterhetsvårdfall. Då frågar man sig verkligen om det inte finns andra bestämmelser på andra lagstiftningsområden som hade varit fullt tillräckliga för de ingripanden det här gällde.

En annan fråga som jag skulle ha lust att precisera är: Hur bedömer justitieministern lagens konstruktion? Om man har kommit fram till att man ändå i huvudsak skall satsa på möjligheten till kontakt för olika vård-, stöd- och kontrollåtgärder, medan detta med arbetsanstalt alltså skall vara en yttersta möjlighet, och när det i praktiken visar sig att förbehållen är så många att arbetsanstalt praktiskt taget aldrig blir aktuell — skulle det då inte vara rimligt att ha en lagstiftning eller ett komplement till nuvarande lagstiftning som helt enkelt ger denna möjlighet till kontakt med de asociala och får bort detta avlägsna alternativ med arbetsanstalten, som ju ändå inte kan innebära någon som helst lösning av några väsentliga problem. Såsom lekman uppfattar jag situationen så att man genom denna konstruktion, där arbetsanstalten är huvudsaken, skapar ett slags vagt och obestämt hot mot vissa grupper, men utan att vederbörande grupper själva rimligen kan avgöra när de har överträtt den gräns där arbetsanstalten över huvud taget blir aktuell. Då undrar man vad det är

för mening med en sådan konstruktion. Vad tror man sig vinna på den? Om det förhåller sig så som tycks framgå av makarna Inghes framställning, att den psykologiska otryggheten och kontaktlösheten är ett väsentligt inslag i bilden av de prostituerade, ökar man då inte snarast denna psykologiska otrygghet genom en sådan anordning, liksom vederbörandes beroende av de manliga beskyddarna? Och kan *det* vara ett önskvärt resultat ur samhällets synpunkt?

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det är klart att man kan tänka sig en sådan anordning som herr Björk nu åsyftade, alltså att öka polisens möjligheter att ingripa enligt nykterhetsvårdslagen och andra lagar. Den här aktuella lagen har dock bara varit i kraft drygt två år, och därför tycker jag att det ännu är för tidigt att ta upp saken. Men om några år skall väl en översyn av lagen komma till stånd, och då kan det mycket väl tänkas att den aspekten aktualiseras.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 131, angående statlig medverkan vid fastställande av anställnings- eller arbetsvillkor för vissa arbetstagare hos kommun eller annan allmän inrättning.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 96—99 och memorial nr 101, andra lagutskottets utlåtande nr 48, tredje lagutskottets utlåtande nr 32, jordbruksutskottets utlåtande nr 17 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 30—32.

Om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av motion om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten.

I en i andra kammaren av herr *Rimås* väckt motion, nr 240, vilken hänvisats till utrikesutskottet, hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t om en undersökning snarast möjligt rörande möjligheten av att upptaga diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionen nr II: 240 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Internationaliseringen av såväl det personligt mänskliga livet som staternas liv har alldeles säkert kommit för att stanna. Den ökar i styrka, och vi söker ju som folk på skilda vägar att växa in i den nya tidens internationella gemenskap.

I den situationen och med den utvecklingen måste det anses riktigt att vi som nation vidgar våra diplomatiska förbindelser. Vi slår som stat vakt om vår politiska neutralitet. Med den hållningen följer, såvitt jag kan förstå, förpliktelsen att på neutral grund diplomatiskt umgås med stater med skilda samhällsåskådningar. Naturligtvis kan vi inte ha diplomatiska förbindelser med alla stater på jordklotet, men det måste anses vara en riktig princip att upprätta både formella och reella diplomatiska förbindelser med de inflytelserika staterna i världen.

I den motion, som föranlett utrikesutskottets utlåtande, föreslås att riksdagen skall besluta hemställa hos Kungl. Maj:t att snarast möjligt få till stånd en utredning rörande möjligheten av att upptaga diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten. Utrikes-

utskottet avstyrker — »icke någon riksdagens åtgärd». Utlåtandet är på en knapp sida och verkar ganska magert. Egentlig recit saknas. Någon bild av problematiken kring ackreditering vid Vatikanstaten får inte den som läser utlåtandet. Där meddelas att vårt land under hand har upprätthållit kontakt med Vatikanstaten i erforderlig omfattning då det gällt »ärenden av löpande natur». Man frågar sig: Finns det inte några andra ärenden som berör våra relationer till Vatikanstaten, utan bara »löpande ärenden»?

Utskottet har vidare ett rätt märkligt uttalande. Utskottet säger att det inte har kunnat finna »några påvisbara nackdelar» i sakernas nuvarande ordning, d. v. s. i frånvaron av direkta diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten. Jag tycker nog att man får säga att det i sanning är måttliga anspråk som utrikesutskottet här har: inga »påvisbara nackdelar». Det angelägna i denna fråga är ju vad som positivt sett står att vinna genom att upprätta formell och reell diplomatisk förbindelse med Vatikanstaten.

Utskottet säger vidare, att det inte heller i övrigt har kunnat finna skäl för att Sverige skall upprätthålla några diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten. Någon som helst redovisning av utskottets resonemang i detta avseende står emellertid inte att finna i utlåtandet.

Det kan väl inte sägas vara arrogant om man påstår, att detta verkligen var ett magert utlåtande; det säger egentligen ingenting annat än nej. Man undrar om utrikesutskottet tror att frågan är så självklar, att den över huvud taget inte behöver belysas. Eller tror utskottet kanske att vi här i riksdagen är så ointresserade av detta ärende att det inte behöver ägnas särskild uppmärksamhet?

Vatikanstaten är geografiskt sett en av de allra minsta stater som finns i denna värld. Men samtidigt är vi medvetna om att Vatikanstaten är en världsmakt. Påven och hans män har ett

Om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

mycket stort inflytande i vår värld i dag. Romkyrkan synes genomgå en förändring i sin syn på de mänskliga relationerna. Påven reser till Jerusalem och håller tal, han far till New York och FN och håller tal i fredsfrågan, han gör märkliga uttalanden om sociala betingelser och mänskligt ansvar, och miljoner människor på olika håll i vår värld lyssnar till honom och tror på honom. Det förefaller som om någonting är på gång inom Romkyrkan och Vatikanstaten, som berör folkens och staternas liv. Iakttagare säger att för närvarande någonting håller på att ske inom protestantismen; man talar om en »väckelse till världen», d. v. s. till ett ökat ansvarstagande för de medmänskliga ekonomiska och sociala faktorerna. Jag är ingen expert på vad som händer inom Romkyrkan, men vad jag har läst ger mig anledning att tro att något liknande är på gång inom den romerska kyrkan.

Det måste enligt min mening anses angeläget att vårt land har tillgång till direkta diplomatiska kanaler i Vatikanen. Det förefaller som om denna stat har vaknat inför u-landsfrågan — jag säger inte mer än »möjligen vaknat». Vi är alla medvetna om att ett av huvudproblemen i u-landsfrågan är frågan om begränsning av den explosionsartade befolkningstillväxten. Vi är också medvetna om att födelsekontrollen här spelar en betydande roll. På detta område har Romkyrkan hittills sagt ett hårdnackat nej, men det förefaller som om man börjar luckras upp i sin syn. Vårt land har känt sig som pionjär — och jag menar med rätta — i detta avseende. Vi har velat driva tanken att födelsekontroll måste vara en aktiv politik för att vi skall komma till rätta med den befolkningsexplosion som vi har att möta.

Om nu situationen är den att Vatikanstaten, som övar ett så starkt inflytande på så många miljoner i vår värld, sakteliga börjar förändras — vore det då inte riktigt att vi som folk hade

direkt tillgång till diplomatiska förbindelser med denna stat för att föreställa Rom vår grundsyn i detta avseende?

Då kan man naturligtvis i konservativ iver säga: Vi får akta oss för att ge en hand åt Rom i religiöst avseende! Jag ser inte alls saken på det viset. Det är här inte fråga om ett religiöst ställningstagande, utan det gäller här politik. Romkyrkan är enligt sin teologi både stat och kyrka. Med Vatikanstaten borde vi umgås, ty den staten utgör en betydande del av världsgegemenskapen.

Det kan också tilläggas att vi i Sverige har cirka 30 000 människor som tillhör den romersk-katolska kyrkan. Huvudsakligen torde det vara fråga om invandrare. Detta kommer alldeles uppenbart att skapa problem som också berör den svenska staten.

Jag tycker att vi bör ha tillgång till direkt diplomatisk kontakt med den stat, som ytterst bär ansvar för dessa människor. Det är här fråga om mer än ärenden av löpande natur. Är det inte i detta sammanhang värt att observera, att Vatikanstaten av principiella skäl väl kan tänka sig underhandskontakter men inte direkt formella förbindelser med den som är ackrediterad i Rom? Det går alltså inte att förbinda dessa två poster. Det är fråga om att få till stånd en direkt förbindelse, hur den nu skall upprättas.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men jag har velat anföra dessa delvis principiellt grundade synpunkter. Jag tror att vi får anledning att återkomma till ärendet, och jag hoppas att utrikesutskottet som ju inrymmer en så prominent samling politiker då skall möda sig mer om sitt ställningstagande än vad man gjort denna gång. Åtminstone borde man vid redovisningen beflita sig om att ge en något klarare bild av situationen.

Herr talman! Jag har som sagt inget yrkande.

Om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

I detta anförande instämde fru *Se-gerstedt Wiberg* (fp) samt herrar *Her-nelius* (h) och *Blomquist* (h).

Herr **GEIJER, ARNE**, (s):

Herr talman! Att utrikesutskottet av-givit ett kort utlåtande behöver i sig själv icke innebära att utskottet också har betraktat saken såsom varande av mindre betydelse. Utrikesutskottet har i denna fråga haft en överläggning som i fråga om längden är likvärdig med vad som förekommit i många andra ärenden som det behandlat. Utskottet har dock enhälligt kommit fram till det ställningstagande som framgår av utlåtandet.

Att nu motivera ett annat ställnings-tagande på det sätt som herr Sören-son gjort, nämligen med befolknings-frågans utveckling och med att Sverige skulle kunna påverka katolska kyrkans framtida ställningstagande i detta av-seende, torde vara att betrakta såsom något för långsökt.

När det gäller våra förbindelser med Vatikanstaten upprätthåller vår rom-ambassad, såsom framhålles i utlåtand-et, kontakter av löpande natur. Rom-ambassaden upprätthåller så goda kon-takter som är möjliga med hänsyn till den försiktighet, som Vatikanstaten vi-sar då det gäller att umgås med i Rom placerade ambassader, som repre-senterar andra länder.

Låt oss emellertid göra tankeexperi-mentet att vårt land skulle upprätta di-plomatiska förbindelser med Vatikan-staten. Det är troligt att våra kontak-ter med och våra informationer om vad som händer i katolska kyrkan då skulle kunna bli sämre än vad som nu är fallet. Den omständigheten att vår romambassad kan följa frågorna på så pass nära håll och har tillgång till den italienska pressen, där Romkyrkans åt-gärder rapporteras, innebär nämligen att vi genom romambassaden kan få en ganska god bild av händelseutveck-lingen.

Om vi skulle öppna diplomatiska för-bindelser direkt med Vatikanstaten, betraktar vi det som uteslutet att Sve-rige skulle kunna placera en ambassa-dör eller över huvud taget en beskick-ningsman i själva Vatikanstaten. Den uppgiften måste läggas på någon av våra ambassader, men den kan icke läg-gas på vår beskickning i Rom, ty en sådan ordning godkänner icke Vatikan-staten. Följden skulle bli att vi måste lägga detta arbete på vår ambassad i Bern exempelvis, eventuellt att någon som är hemmahörande på UD i Stock-holm görs ansvarig för förbindelsen. Det hela skulle kunna leda till att vi finge *sämre* kännedom om händelse-utvecklingen i Vatikanstaten än vi har för närvarande.

En annan sak som spelar stor roll då man bestämmer sig för att öppna nya beskickningar är vår handel. I det här avseendet spelar ju inte handelspo-litiken någon roll alls. Vi har nog den uppfattningen i utskottet, att Sverige nu saknar diplomatiska förbindelser med länder som det skulle vara moti-verat att öppna sådana förbindelser med, inte minst mot bakgrunden av den handel som äger rum och som vi är intresserade av skall växa i fort-sättningen.

Detta är något om de motiveringar som har legat till grund för utrikesut-skottets ställningstagande.

Jag kan också som upplysning säga, att även svenska kyrkan har fått till-fälle att uttala sig. Svenska kyrkan har därvid inte uttryckt någon önskan om att vi skall öppna diplomatiska förbin-delser med Vatikanstaten.

Herr **SÖRENSON** (fp):

Herr talman! Det var mycket intres-sant att höra att svenska kyrkan har blivit ombedd att yttra sig. Såvitt jag kan se är detta inte någon kyrklig fråga. Jag menar alls inte att vi som stat skall ha några beskickningar hos någon kyrklig institution. Problemet är

Om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

att Vatikanen är både stat och kyrka. Jag är klart medveten om detta, men jag menar att vi skall uppehålla förbindelser med Vatikanen som stat, ty den har ett sådant enormt inflytande på många miljoner människor i världen.

Herr Geijer menade att det var något långsökt när jag antydde, att vi skulle kunna diskutera med Vatikanstaten t. ex. befolkningsutvecklingen i världen och det ansvar som vi som stat har att ta för denna.

Varför är det långsökt? Det är väl ingenting som kommer av sig självt? Tror vi att vi har rätt, tror vi att det är riktigt att vi tar ett aktivt ansvar i u-landsfrågan genom att vi, där det finns länder som så önskar, medverkar i arbetet för en befolkningsbegränsning, måste det väl vara vår plikt — samtidigt som det är vår förmån — att söka diskussion och samtal med mäktiga stater, även om vi inte tror på snabba resultat.

Jag skall inte bli alltför filosofisk och börja diskutera frågan om vår tro på sanningen, men alldeles utan innebörd är väl inte vår filosofiska grundsyn. Tror vi att vi har hittat någonting som är rätt och riktigt skall vi väl inte tveka att ge uttryck för det, även om det skulle vara besvärligt att nå resultat. Jag vill gärna tro, även om jag är lekman på dessa områden, att en direkt diplomatisk förbindelse med en stat måste ge möjligheter till en intimare kontakt med staten och till öppna och sakliga samtal.

Det var mycket intressant att höra, att en ackreditering vid Vatikanstaten möjligen skulle betyda att förhållandena för Sverige skulle bli sämre då det gäller information och kontakt. Man kan i varje fall inte dra den slutsatsen i övrigt, utan vi menar väl allmänt att direkt kontakt har ett stort värde och öppnar större möjligheter än var indirekta och informella kontakter gör.

Jag är fullt medveten om att ifall en sådan utveckling kommer till stånd får vi tänka oss att en ambassadör — eller

vad det blir fråga om för beskickningsman — kommer att få ha sitt säte på annan plats än i Rom. Det finns i alla fall möjlighet till mera direkta och formella kontakter i detta sammanhang.

Det får inte heller bli på det sättet att våra diplomatiska förbindelser med olika stater skall vara en fråga om vår handel. Här är det fråga om både handel och vandel, och jag tycker att man inte får begränsa ett ärende av detta slag genom att säga, att det är handelsfrågorna som är det väsentliga men att de inte spelar någon roll i detta fall varför vi inte behöver ha någon beskickning i Vatikanstaten.

Jag tror att detta ärende kommer tillbaka, och jag tror att utvecklingen kommer att gå i en sådan riktning att vi kommer att få behov av en direkt diplomatisk förbindelse med Vatikanstaten.

Herr GEIJER, ARNE, (s):

Herr talman! Herr Sörenson säger att det här icke gäller en fråga om religion utan att det är en politisk fråga, och han anser att utrikesutskottet borde ha tagit upp den från den utgångspunkten. Utskottet får naturligtvis skriva sin motivering mot bakgrunden av den motion som föreligger. Ett av momenten i den föreliggande motionen är just att vi i Sverige har så och så många katoliker.

Herr Sörenson ansåg också, att vi inte får göra våra diplomatiska förbindelser till enbart en fråga om handeln. Naturligtvis inte! Men ett faktum som vi icke kan komma ifrån — och som vi inte heller vill komma ifrån — är att handelsförbindelserna spelar en allt större roll i våra ambassaders arbete och kommer att göra det även i fortsättningen. Handeln är ett väsentligt intresse för vår del, men detta betyder inte att våra ambassader enbart är handelsrepresentationer. Det har de aldrig varit, och det blir de naturligtvis inte i fortsättningen heller.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett fördrag innehållande principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om ömsesidig rätt till fiske i Skagerack och Kattegatt; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse om avgränsningen av Sveriges och Norges fiskeområden i nordöstra Skagerack m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om vissa åtgärder till skydd för polisen

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till skydd för polisen.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 438 i första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* samt nr 553 i andra kammaren av herr

Om vissa åtgärder till skydd för polisen
Bohman m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa,

1. att Kungl. Maj:t måtte föranställa om att ett särskilt invaliditets- och grupplivskydd för polismän skulle införas enligt i motionerna angivna riktlinjer;

2. att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till ersättning för kroppsskada å polisman, inkluderande ersättning för sveda och värk samt framtida men, i sådan tid, att bestämmelserna kunde träda i kraft senast den 1 januari 1968;

3. om utredning angående

a) rationalisering av polisens arbetsförhållanden speciellt avseende förenkling av utredningsförfarandet och

b) snabbare handlägningsförfarande i fråga om brott, begångna av unga lagöverträdare, i syfte att förkorta tiden från brottets begående till målets avgörande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att förevarande motioner, I: 438 och II: 553, såvitt avsåge yrkandet under 1, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen i anledning av yrkandet under 2 i förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till bestämmelser angående ersättning till polisman för kroppsskada, som åsamkats honom vid tjänsteutövning, i så god tid, att regler härom kunde träda i kraft senast den 1 juli 1968;

C. att förevarande motioner, såvitt avsåge yrkandet under 3 a), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att förevarande motioner, såvitt avsåge yrkandet under 3 b), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Arvidson, Ernulf, Svanström, Schött* och *Svensson* i Vä, fru *Kristensson* samt herr *Gustafsson* i Bo-

Om vissa åtgärder till skydd för polisen råas, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 438 och II: 553, såvitt avsåge yrkandet under 1, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om införande av ett särskilt invaliditets- och grupplivskydd för polismän;

2) av herrar *Erik Svedberg* och *Hjorth*, fru *Lilly Ohlsson*, fru *Löfqvist*, fröken *Andersson* i Strängnäs, fru *Lindekvist* samt herr *Jönsson* i Malmö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, att förevarande motioner, såvitt avsåge yrkandet under 2, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) av herrar *Arvidson* och *Schött* samt fru *Kristensson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen, med bifall till yrkandet under 3 a) i förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående rationalisering av polisens arbetsförhållanden speciellt avseende förenkling av utredningsförfarandet;

4) av herrar *Arvidson* och *Schött* samt fru *Kristensson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Bakgrunden till de motioner, som första lagutskottet behandlar i sitt utlåtande nr 34, är den oroande utveckling, som kriminaliteten i Sverige företett under senare år.

Av den statistik, som redovisades i årets statsverksproposition, kunde man visserligen utläsa att ökningstakten i brottsfrekvensen något dämpats. Men härvidlag torde man uppmärksamma två mycket väsentliga omständigheter, dels att statistiken påverkas av att folk

numera i allt större utsträckning underlåter att anmäla brott, då det synes meningslöst med hänsyn till polisens begränsade resurser, dels att ökningen av grövre brott var markant.

Nu har vi tillgänglig färskare statistik, nämligen statistik från första kvartalet 1967 — den har något berörts tidigare här i dag. Jag vill ur den endast nämna några siffror.

Antalet brott mot brottsbalken enligt polisstatistiken uppgick för första kvartalet 1966 till 76 287; för första kvartalet i år är siffran 84 439 — därav brott mot person i fjol 5 023, i år 5 922, härav mord, dråp och misshandelsbrott i fjol 2 630 och i år 3 098.

Det är kusliga siffror, och vi får dagligen påminnelser om våldsbrott och rån, kupper mot banker och postkontor, varvid vapen kommer till användning i en allt större utsträckning. Till polisens besvärliga arbetsuppgifter har dessutom här i Stockholm nu kommit bevakning av politiska demonstrationer av olika slag, framför allt utanför ambassaderna här i staden, vilka demonstrationer ju förekommer allt oftare.

I detta läge är det enligt högerpartiets uppfattning ytterligt angeläget att tillse, att polisen får större resurser, att tillgängliga resurser utnyttjas på bästa tänkbara sätt och att ett bättre skydd ges polisen i dess mycket utsatta arbete.

Bland de kusligaste företeelserna i samhället just nu är onekligen den tilltagande aggressiviteten mot ordningsmakten. Statistiken över misshandelsfall mot polismän är skrämmande. Under år 1965 ökade den med 40 procent, och under tiden januari 1965—oktober 1966 uppgick antalet till inte mindre än 950.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till de nyligen inträffade polismorden måste högerpartiets förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t om såväl invaliditets- och grupplivskydd som ersättning för kroppsskada för polismän

anses synnerligen välmotiverade. Båda förslagen tillstyrkes också varmt av rikspolisstyrelsen och Svenska polisförbundet.

Alla medger att utvecklingen numera lätt dithän, att polismännen i sin tjänsteutövning ofta nödgas utsätta sig för betydande risker. Det är då samhällets oavvisliga plikt att så långt möjligt kompensera dem härför. Lämpligast synes detta kunna ske genom att polismännen tillerkännes invaliditets- och grupplivförsäkring på statsverkets bekostnad förslagsvis enligt det mönster som gäller för statstjänstemän med tjänstgöring utomlands. Mot detta förslag har invänts att denna fråga ligger inom det avtalsbara området. Enligt vår uppfattning bör detta emellertid ej hindra, att Kungl. Maj:t utan dröjsmål föranstaltar om den av oss föreslagna välmotiverade nya förmånen för polismännen.

Mot förslaget om ersättning för kroppsskada åt polisman har erinrats, att det inom Kungl. Maj:ts kansli pågår en utredning om skadeersättning åt statliga befattningshavare i allmänhet. Enligt vår mening är det ej försvarbart att av denna anledning dröja med införandet av bestämmelser rörande polismans rätt till ersättning för kroppsskada. Denna speciella fråga väntar nämligen sedan länge på sin lösning. En högermotion om utredning i ämnet redan av år 1958 bifölls, och år 1963 avgav den sakkunnige sitt betänkande. Det har varit ute på remiss och tillstyrkts av remissinstanserna. Något ytterligare dröjsmål borde därför icke vara nödvändigt.

I detta sammanhang bör observeras att man tidigare kunnat utbryta sakkadeskyddet för polismän, varför något hinder att nu utbryta kroppsskadeskyddet ej bör föreligga.

Vi måste hela tiden ha klart för oss att polismännen intar en särställning. Inga andra befattningshavare behöver utsätta sig för sådana risker till liv och lem i sin tjänsteutövning. Det kan

Om vissa åtgärder till skydd för polisen inte vara rimligt att polismännen skall behöva avvakta långa och tidskrävande utredningar avseende hela komplexet om skadeersättning till statliga tjänstemän. Det borde enligt vår uppfattning vara en hederssak för statsmakterna att skyndsamt få till stånd mer tillfredsställande förhållanden när det gäller skyddet för vår polis.

Så några ord om rationaliseringen av polisens arbetsförhållanden. Från högerhåll har vi upprepade gånger krävt förstärkning av polisens personella resurser. Endast delvis har vi blivit bönhörda, varför tillgängliga resurser alltjämt är otillräckliga. I det läget gäller det att utnyttja resurserna så effektivt som möjligt.

Inom rikspolisstyrelsen bedrivs onekligen ett både omfattande och värdefullt rationaliseringsarbete, som avsatt flera goda resultat. Enligt högerpartiets uppfattning bör man emellertid kunna gå längre när det gäller förenkling av exempelvis utredningsförfarandet i vissa fall. Vi förordar därför en översyn av möjligheterna till förenklingsåtgärder utan att kravet på rättssäkerheten får eftersättas. Huruvida den av oss förordade översynen skall ske genom vidgade direktiv till trafikmålskommittén eller genom en särskild utredning, bör Kungl. Maj:t avgöra. En fortsatt rationalisering av polisens utredningsarbete är synnerligen angelägen, inte minst därför att den skulle medverka till en förkortning av tiden från brottets begående till målets avgörande. Det vore särskilt värdefullt med hänsyn till ungdomsbrottslingarna.

Sammanfattningsvis vill jag säga, att enighet inom utskottet vid bedömningen av den rådande situationen synas ha förelegat. Det är i fråga om angelägenheten av och takten för förbättringsåtgärder, som meningarna är delade. Vi som representerar högerpartiet vill inte längre åtnöja oss med besked om att visst utredningsarbete pågår, utan vi fordrar snara åtgärder, främst när det gäller skyddet av vår polis.

Om vissa åtgärder till skydd för polisen

Under åberopande av vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till de vid första lagutskottets utlåtan- de fogade reservationerna nr 1 och 3 och i övrigt bifall till utskottets hem- ställan.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! I fråga om det särskilda invaliditets- och grupplivskyddet för polismän liksom beträffande ersätt- ning för kroppsskada å polisman kan jag i allt väsentligt instämma i vad herr Schött anfört. Det är klart att man i och för sig kan gå avtalsvägen, när det gäller invaliditets- och grupp- livskyddet — och det är egentligen inte någon fråga av större ekonomisk räckvidd, eftersom kostnaden per po- lisman och år är tämligen obetydlig — men jag tycker att man skall markera den utsatta ställning, som polisen har i sitt arbete, egendom att tillerkänna po- lismännen detta särskilda skydd, lik- som man har gjort med dem som ar- betar i utlandet. Där har kanske i någon mån andra synpunkter varit be- stämmande, men den grundläggande tanken är väl ändå, att om en viss grupp tjänstemän utsätts för speciella olägenheter så skall statsmakterna kom- pensera detta.

Jag ser också denna fråga som en möjlighet för samhället att ge polisen ett extra moraliskt stöd och visa att samhället helt och fullt står bakom polisen i dess strävan att upprätthålla den trygghet, som medborgarna i ett demokratiskt samhälle bör ha.

Beträffande ersättning för kroppsska- da har vi den i dagens läge något egendomliga situationen, att skada på kläder och annan lös egendom, som en polisman åsamkas i sin tjänsteutövning, utan vidare ersätts av statsmedel — men inte kroppsskada. Det är en in- advertens som redan av den anled- ningen bör rättas till. Men det väsent- liga är, som herr Schött har anfört, att polisen regelmässigt utsätts för stor

risk för kroppsskada. Det är då i högsta grad rimligt att staten håller honom skadeslös.

Jag vill i det sammanhanget dock tillfoga en speciell synpunkt. Den om- ständigheten att staten tillerkänner po- lismannen ersättning för kroppsskada, bör enligt min mening inte utan vi- dare leda till att staten avstår från att hos våldsverkaren kräva ut ersättning- en i form av regresstalan. Jag tror det är viktigt för laglydnadens upprätthål- lande att den som misshandlar en polis får betala skadan genom att det all- männa kräver ut det av honom. Jag förmodar att detta är en synpunkt som herr Schött inte har någonting emot, men jag har bara velat komplettera hans uttalande.

Beträffande kravet om utredning av polisens arbetsförhållanden är skill- naden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna — högerledamöterna — i sak mycket ringa. Herr Schött nämnde att meningarna delat sig om ange- lägenheten av åtgärderna och om den takt i vilken de bör vidtas. För min personliga del vill jag i allra högsta grad understryka vad herr Schött har anfört om angelägenheten av att man rationaliserar polisens arbete. De tre demokratiska oppositionspartierna har ju i år väckt en gemensam motion om utökning av polisens resurser. Den blev tyvärr inte bifallen av riksdagen. Det behövs dock både ökade personella resurser och rationalisering av arbets- förhållandena.

Utskottets majoritet understryker detta mycket kraftigt. Man går så långt att man säger att till och med den åtgärd som reservanterna antyder som ett alternativ, nämligen utvidgade di- rektiv för trafikmålskommittén, möj- ligen kan vara förtjänt att övervägas.

Problemet är om man skall tillsätta en utredning eller inte. Jag tror dock inte att detta är den viktigaste frågan. Det angelägnaste är att vi gör klart för oss att om vi vill begränsa brottslighe- ten, som ju ökar på ett oroväckande

sätt, måste vi välja inte enbart *målet* utan också *medlet*, och dit hör att man ställer erforderliga resurser till polisens förfogande och att man ordnar arbetet rationellt.

I fråga om den sista punkten, där det föreligger en blank reservation, vill jag göra ett litet förtydligande till min egen ståndpunkt. Utskottet skriver nämligen att de olägenheter som föreligger i fråga om dröjsmål med handläggningen av utredningen beträffande unga brottslingar inte kan avhjälpas genom tillsättandet av en utredning. Jag skulle vilja förtydliga det på det sättet, att det borde ha stått »kan inte under nuvarande förhållanden avhjälpas genom en utredning». Med den stora brist på utredningsresurser som polisen har kan man inte ge den förut åt utredningar av brott av ungdomar som önskvärt vore, ty då skulle den grupp av ärenden som kommer i kön bli orimligt lång. Det är möjligt att man så småningom kan få anledning att återkomma på den punkten. Det är möjligt att vissa lagändringar här är önskvärda på längre sikt.

Herr talman! Jag instämmer i herr Schöotts yrkande om bifall till reservation nr 1 och i hans yrkande om bifall till utskottets hemställan i fråga om ersättning för polismans kroppsskada. Där har ju oppositionspartierna bestämt utskottets ståndpunkt. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! I det föreliggande utskottsutlåtandet, som enligt sin rubrik handlar om »vissa åtgärder till skydd för polisen», gömmer sig ett par frågor som knappast täcks av rubriken. Det gäller dels rationalisering av polisens arbetsförhållanden, som har varit föremål för de båda föregående talarnas anföranden, och dels också frågan om snabbare handläggning och förfarande beträffande brott, som be-

Om vissa åtgärder till skydd för polisen gått av unga lagöverträdare, där det inte ens föreligger något reservationsyrkande. Den sista frågan har föranlett mig att begära ordet.

Det råder allmän enighet om den stora betydelsen av att samhällets åtgärder i anledning av brott begångna av unga bör följa så snabbt som möjligt på gärningen. Utskottet tycks också vara på det klara med att rådande förhållanden i detta avseende inte är tillfredsställande.

När utskottet likväl avstyrkt motionen i denna del är det med motiveringen, att gällande bestämmelser fyller rimliga mått och att bristerna beror på de tillämpande organens brist på resurser. En utredning skulle då, anser man, inte kunna avhjälpa bristen.

För mig som i egenskap av domare i min dagliga gärning har att handlägga sådana här ärenden finns det emellertid anledning att ge en något mera nyanserad bild av situationen än vad utskottet gör.

Jag vill då först erinra om att den lag från år 1964 som reglerar handläggningen av sådana mål inskräper för åklagare, barnavårdsnämnder och domstolar vikten av skyndsam handläggning. För domstolarnas del har därjämte fastställts en kort frist, fjorton dagar, för målets utsättande till huvudförhandling. I anslutning härtill kan man konstatera att domstolarna såvitt på dem beror håller de bestämda fristerna, medan övriga medverkande ofta tar betydligt längre tid på sig. Det är möjligt att det kan vara svårt att sätta ut fasta korta frister för t. ex. barnavårdsnämnderna, men erfarenheten visar enligt min mening klart, att avsaknaden av frister i verkligheten medför, att kravet på skyndsamhet ofta inte beaktas i önskvärd grad.

Det må tilläggas att enligt min erfarenhet från stockholmsområdet är de mindre kommunerna, sålunda de närmaste förortskommunerna runt Stockholm, i stånd att betydligt snabbare prestera sina yttranden än vad den sto-

Om vissa åtgärder till skydd för polisen ra kommunen Stockholms stad gör. Det antyder att det inte är så mycket en fråga om resurser som en fråga om organisation och intresse för de individuella fallen.

Medan man skulle önska att sådana här mål kunde avgöras i varje fall inom ett par månader efter det att gärningen har blivit begången, är ju situationen i realiteten ofta den, att det kan dröja ett halvt eller ända bortemot ett helt år, kanske mer, innan målet kommer till avgörande genom dom.

När man säger att de gällande bestämmelserna är tillfredsställande, vill jag peka på en punkt, där det finns anledning att göra en anmärkning. Gällande bestämmelser leder i ett avseende till onödigt omgång. De medför nämligen, att yttrande från barnavårdsnämnd i vissa fall måste inhämtas två gånger i samma ärende, dels av åklagaren för bedömning av frågan om huruvida åtal bör ske och dels av domstolen såvida det ifrågasättes att påföljden skall bli överlämnande till vård enligt barnavårdslagen. Den dubbelbehandlingen borde på något sätt kunna undvikas.

Slutligen må framhållas att de dröjsmål som förekommer vid behandlingen av dessa ärenden vanligen till övervägande del gäller polisens handläggning av förundersökningen. I det avseendet finns över huvud taget inga särskilda föreskrifter utfärdade. Jag utgår emellertid ifrån att polisen trots detta är medveten om behovet av skyndsamt i just dessa fall och att dröjsmålen beror på anhopningen av ärenden och begränsningen av resurserna. När det gäller polisens verksamhet är det också klart, att det förekommer fall där kravet på förtur är ännu starkare än vid ungdomsbrott i allmänhet. Jag tror dock att det vore befogat för polisen att i större utsträckning beakta behovet av skyndsamt än vad som nu sker.

I det läge frågan nu befinner sig har jag inte något yrkande att ställa, men jag har inte kunnat underlåta att fram-

hålla, att jag skulle ha önskat ett starkare engagemang i denna fråga än vad utskottet har presterat.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Utåtandet nr 34 från första lagutskottet, som de tre föregående ärade talarna nu har ägnat uppmärksamhet, är egentligen ovanligt splittrat för att ha kommit från det utskottet. Det är i och för sig betydelsefulla frågor, som tas upp i de motioner som har föranlett utåtandet. Sådana angelägenheter som särskilda ekonomiska skyddsåtgärder för polispersonalen, rationalisering av polisens arbetsförhållanden samt snabbare handlägningsförfarande i fråga om brott begångna av unga lagöverträdare är väl samtliga av den arten, att de knappast medger några mera pregnant politiska skiljelinjer vid bedömningen, även om herr Ernulf nyss antydde att det i varje fall i något avsnitt var oppositionspartierna som hade dikterat utåtandet.

När utskottet, som sagt, har stannat vid att redovisa från varandra divergerande yrkanden, torde väl detta i första hand ha sin grund i olika betraktelsesätt dels beträffande metoderna för att förverkliga intentionerna — jag tror att herr Schött var inne på det — och dels i något fall beträffande lämpligheten av åtgärderna över huvud taget.

Motionernas kläm är indelad i trenne olika yrkanden, av vilka det tredje i sin tur sönderfaller i två skilda avsnitt. Det är sålunda fråga om en vittomfattande motion.

Vad först beträffar förslaget om ett särskilt invaliditets- och grupplivskydd för polismän utöver det grundskydd, som tillkommer alla statstjänstemän, anser utskottet det rimligt att polismän ges någon form av kompensation för de risker och faror som de i många fall utsätter sig för vid utövandet av sin tjänst. Motionärernas förslag synes därvid vara en av de lösningar som hör

övervägas, även om man kan förutsätta att polismän i många fall tecknat egna riskförsäkringar.

Av avgörande betydelse för utskottets ställningstagande till detta avsnitt av motionerna är dock det faktum, vilket även framhålls i avtalsverkets remissyttrande, att frågan om särskilt invaliditets- och grupplivskydd för polismän berör sådant anställningsförhållande, varom enligt 3 § statstjänstemannalagen avtal må träffas, och att den därför bör aktualiseras och behandlas i den ordning som numera tillämpas beträffande avtalsbara frågor. Utskottet kan därför inte tillstyrka motionerna i denna del.

I motionernas andra punkt föreslås, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till ersättning för kroppsskada å polisman, inkluderande ersättning för sveda och värk samt framtida men, i sådan tid att bestämmelserna kan träda i kraft senast den 1 januari 1968. Utskottets tillfälliga majoritet har godtagit motionsyrkandet, dock med den ändringen att tiden för ikraftträdandet framflyttats till den 1 juli 1968.

I detta avsnitt är det i egenskap av reservant, som jag vill redovisa en annan mening än den utskottet kommit fram till. Det är riktigt som det sägs att riksdagen 1958 med anledning av väckta och bifallna motioner beställde hos Kungl. Maj:t en utredning med uppgift att åstadkomma förslag till en utbyggnad av förordningen om ersättning till polismän för förstörda kläder att även gälla personskador. Denna utredning förelåg färdig 1963, och vid 1965 års riksdag framlades en proposition om ett ökat sakskadestydd för polismän i tjänst. Denna proposition bifölls av riksdagen.

Frågan om ersättning av statsmedel för kroppsskador som tillfogats polismän i tjänsten ansågs dock ha en större principiell räckvidd, och föredragande departementschefen ansåg sig inte kunna komma med något förslag i det hänseendet utan att först ha undersökt problematiken beträffande ska-

Om vissa åtgärder till skydd för polisen deersättning till statliga befattningshavare i allmänhet. Då utskottet erfarit att arbete pågår inom Kungl. Maj:ts kansli i syfte att skapa underlag för en dylik samlad bedömning — detta har också bekräftats i ett svar på en enkel fråga, som justitieministern i dag lämnat i andra kammaren — har reservanterna ej velat godtaga utskottsmajoritetens yrkande om en tidsbestämd beställning för frågans lösning. Även reservanterna understryker dock att förevarande spørsmål, varom utredning som sagt begärdes 1958, bör lösas snarast möjligt. Att direkt ange en tidsplan för proposition i frågan anser reservanterna inte möjligt utan tror att det är riktigt att riksdagen inväntar det sakmaterial som kommer att medge en objektiv bedömning av detta problemkomplex.

Under punkt 3 a i motionen föreslås en utredning med syfte att rationalisera polisens arbetsförhållanden. Rikspolisstyrelsen har i sitt remissvar lämnat en redogörelse för den rationaliseringsprocess som pågår inom polisväsendet. Det förundersöknings- och utredningsförfarande som åvilar polisen är föremål för särskild uppmärksamhet. Styrelsen anser att det som håller på att ske inte för närvarande kräver några författningsändringar men tänker själva ta initiativ till dylika därest det erfordras. Rikspolisstyrelsen håller före att den utredning, som motionärerna önskar, rent av skulle kunna verka hämmande på den utveckling som pågår.

När sedan reservanterna med hänvisning till motionen framhåller att ett förenklat förfarande bör kunna accepteras vid förundersökning i anledning av mindre förseelser, bl. a. butiksstölder, så ligger det säkert mycket av värde i ett sådant resonemang. Men samtidigt får man väl ha klart för sig att förenklingen inte kan drivas hur långt som helst. Advokatsamfundet anmärker också i sitt yttrande, att exemplet med butiksstölder inte är så väl valt. En mänskligt sett ringa förseelse av det

Om vissa åtgärder till skydd för polisen
slaget kan för den misstänkte i vissa fall få rent förödande verkningar. Rationalisering och förenkling är förvisso en god och nödvändig sak även inom polisväsendet — och utskottet har ingenting att erinra mot att trafikmålskommittén får vidgade direktiv för att komma med nya tips i detta hänseende, som någon av talarna varit inne på — men rationaliseringsprocessen får inte drivas så hårt att den inkräktar på de fundamentala garantier för rättsskydd som medborgarna med fog kan kräva av samhället.

Utskottet avstyrker en särskild utredning även i detta avsnitt, under hänvisning i första hand till rikspolisstyrelsens remissyttrande och uppfattning att en utredning i angivet syfte snarare skulle hämma än gagna den utveckling som pågår vad gäller polisväsendets rationalisering.

Jag kommer slutligen till motionens avsnitt 3 b. Där föreligger endast en blank reservation, men herr Alexander-son har berört det i sitt anförande. Motionärerna yrkar här en utredning för att åstadkomma snabbare handläggning av brott av unga lagöverträdare. Inte heller i den delen ger remissvaren något entydigt belägg för att inte polis, barnavårdsnämnd, åklagare och domstol skulle behandla dessa mål med den förtur och skyndsamhet som resurserna medger. Jag har i min hand bl. a. riksåklagarämbetets remissvar. Riksåklagaren säger att han vid sin inspektionsverksamhet inte kunnat finna annat än att man i alla händelser i normala fall följer de bestämmelser som finns, att dessa ärenden skall handläggas skyndsamt. Brister någonting så beror det på att man saknar tillräckliga resurser. Här nämns bl. a. de kommunala organen. Riksåklagaren anser att detta problem inte går att lösa på det sätt som motionärerna har föreslagit. Advokatsamfundet är inne på samma linje. Samfundet framhåller att det inte är möjligt att handlägga ärenden av denna natur alltför skyndsamt. »Särskilt

när det gäller unga lagöverträdare är det av vikt att kravet på rättssäkerhet inte eftersättes», säger Advokatsamfundet.

Det är dessa synpunkter som har gjort att utskottet inte har kunnat följa motionärernas förslag på denna punkt. Vi har ju också sett att reservanterna inte heller har följt motionärerna på annat sätt än med en blank reservation. Det föreligger alltså inte något yrkande från deras sida.

Jag ber, herr talman, med hänvisning till det anförda att beträffande andra stycket i utskottets skrivning få yrka bifall till reservation 2 men i övrigt till utskottets förslag.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Av herr Ernulfs anförande framgick att vi i allt väsentligt är eniga och att det är ytterligt litet som skiljer oss åt. Herr Ernulf utgick från att jag delar hans uppfattning att brottslingen ytterst skall vara ersättningskyldig både när det gäller kroppsskada och när det gäller sakskada. Helt naturligt delar jag hans uppfattning på den punkten.

Herr Alexander-son hade ett mycket värdefullt inlägg. Han berörde särskilt ungdomsbrottsligheten och framhöll hur angeläget det är att ärendena beträffande de unga brottslingarna handläggs snabbare. Jag är mycket glad över det anförandet, och i likhet med herr Alexander-son hade jag gärna sett ett starkare engagemang från utskottets sida i det avseendet.

Även utskottets ordförande tog upp denna fråga. Han anmärkte att vi hade åtnöjt oss med en blank reservation. Jag vill till det säga att det finns all anledning för oss att återkomma på denna mycket väsentliga punkt, och det kommer vi också säkerligen att göra.

Vi kräver också att rättssäkerheten ej får eftersättas. Jag underströk den saken i mitt första anförande, och jag

vill även nu säga att vi givetvis, trots att vi önskar en snabbare handläggning av ärendena, styvt håller på att rätts-säkerheten icke får eftersättas. Vi hoppas att trafikmålskommittén får vidga de direktiv och kan ägna sig åt frågan om en rationalisering av polisens arbete.

Avslutningsvis vill jag säga — efter den positiva inställning från alla håll som har kommit till uttryck här i dag — att man kanske vågar hoppas att alla, när vi nästa gång skall handlägga statsverkspropositionen, är beredda att ge polisen de ökade resurser som är så nödvändiga.

Justitieministern har tidigare i dag nämnt att han i år hade förmänen att få lägga beslag på 25 procent av alla nya statstjänster. Den siffran säger mig i första hand att polisen måste ha varit fruktansvärt underbemannad tidigare. Men jag konstaterar också att trots denna ökning så motsvarar inte polisstyrkorna vad som är erforderligt enligt rikspolisstyrelsens bedömning. Det är dock en av samhällets främsta uppgifter att kunna garantera medborgarna säkerhet till liv och egendom. Situationen är nu ytterligt prekär både i storstaden och i glesbygden.

Huvudtemat i dag har dock gällt ökat skydd åt polisen. Det är nödvändigt att åstadkomma ett ökat skydd dels ur rekryteringssynpunkt, dels av rättviseskäl.

Herr talman! Jag ber än en gång att få yrka bifall till reservationerna nr 1 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i de synpunkter som herr Alexander framförde i sitt anförande. Ungefär samma synpunkter var uppe till debatt inom utskottet, även frågan om man inte i vissa fall borde kunna undvika att två gånger inhämta barnavårdsnämndens yttrande innan veder-

Om vissa åtgärder till skydd för polisen börande ungdomsbrottsling överlämnas till nämnden för åtgärder. Jag hoppas att denna detaljfråga skall kunna tas upp och lösas i något annat sammanhang.

Även frågan om förtur för ungdomsbrottslingar vid polisutredningar är en sak som man bör allvarligt fundera på. Utskottet framhåller angelägenheten av att erforderliga resurser ställs till myndigheternas förfogande. När vi kommer därefter att vi får rimliga utredningstider inom polisväsendet, möjliggjorda genom bättre resurser och rationaliseringsåtgärder, tycker jag att vi på nytt bör ta upp frågan om att uttryckligen ge förtur åt utredning beträffande brott begångna av ungdomar.

Jag har själv den erfarenheten från den domstol där jag arbetar att exempelvis klara överfall av ungdomar på fredliga medborgare gång på gång kan få ligga över ett halvår under utredning hos polisen beroende på dennas bristande resurser. Det är naturligtvis inte tillfredsställande att man, såsom jag härnäst läste i en tidning, vid en domstol först 13 månader efter ett sådant klart överfall hade dömt tre nittonåringar till fängelsestraff. Det var visserligen fråga om ett mycket fullt överfall, men reaktionen borde naturligtvis inte komma så långt efteråt — då förfelar den till stor del sin verkan.

Vidare vill jag säga till herr Svedberg att det ingalunda var min mening att markera någon ideologisk skillnad när jag använde uttrycket »oppositionspartierna». Vi är säkerligen alla inom första lagutskottet av den uppfattningen att vi bör ha en effektiv polis. Jag kunde lika gärna ha begagnat orden högerpartiet, centerpartiet och folkpartiet.

När herr Svedberg gjorde gällande att vi måste vänta på den allmänna utredningen beträffande kroppsskada för statstjänsteman innan vi kan bedöma polisens ställning i detta avseende blev jag något orolig. På sidan 6 i

Om vissa åtgärder till skydd för polisen utskottets utlåtande anför nämligen förredragande departementschefen i ärendet att han, innan den ytterligare utredning som är nödvändig för att få en allmän överblick rörande problematiken beträffande skadeersättning till statliga befattningshavare i allmänhet slutförts, inte är beredd att ta ställning till förslaget att vidga polismännens ersättningsrätt vid kroppsskada.

Denna problematik är mycket invecklad och besvärlig. Skall vi gå igenom hela frågan om när statstjänsteman bör ha ersättning för skada som har förorsakats i tjänsten, får vi nog vänta flera år utöver de år som redan har åtgått för att fullfölja denna utredning.

Jag tycker att det är nedstämmande att vi inte kunnat ena utskottet om att utsträcka polismännens rätt till ersättning för skada å lös egendom till att även avse ersättning för kroppsskada.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! När det erinras om att denna fråga har varit uppe i riksdagen flera gånger tidigare och att det har uttalats att det bör anställas mera poliser, vill jag framhålla att detta inte är ett ärende som berör första lagutskottet, även om utskottet har skrivit positivt i saken. Första lagutskottet sysslar ju icke med vad sådana ting kostar — det är statsutskottet som handlägger sådana ärenden.

Herr Ernulf var inne på förslaget om att ge ersättning för personskada till polismän i tjänst och erinrade om att det gick lätt att lösa frågan om sakskadestyddet. Varför skall man då inte kunna ordna också detta med personskadorna, frågade han. Jag vill då framhålla att vi måste vara på det klara med att det inte gäller alldeles samma sak. I fråga om personskada för polismän finns det ändå ett grundskydd för polispersonalen genom sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Vad som här föreslås skulle vara ett till-

lägg utöver vad andra befattningshavare har möjlighet att få. Vid sakskadore däremot kunde en polisman tidigare bli alldeles utan ersättning om den som dömdes att betala skadestånd inte hade några tillgångar. Det är detta som är den väsentliga skillnaden.

När det gäller ersättning för kroppsskador som drabbar polismän får man väl kanske inte alldeles förlora ur sikte att denna fråga, liksom frågan om invaliditetsskydd och grupplivskydd, också kan ses som en avtalsfråga. Det finns ju även andra arbetstagargrupper i statstjänst som får ta vissa risker, posttjänstemän, tullmän, viss vaktpersonal m. fl. Det är detta som i första hand motiverar de undersökningar som pågår för att söka lösa hela detta problem i ett något större sammanhang. Men jag vill understryka att även reservanterna klart framhållit att det är angeläget att denna fråga löses snarast möjligt. Vi menar att när man nu är i färd med att undersöka detta i departementet bör det väl inte ta alltför lång tid att klara dessa saker.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Utskottets ordförande framhöll att frågan om antalet polismän inte är en angelägenhet som ligger under första lagutskottet. Vi vet alla att det är statsutskottet som har avgörandet på den punkten. Men det är angeläget att lagutskottet, som också skett, med skärpa framhåller att ordningsmakten behöver ordentliga resurser. Det är väsentligt att sådana finns.

Att i fråga om yrkesrisker jämställa poliser med tullmän och andra synes mig heller inte riktigt. Det bör stå klart för alla att polisen intar en särställning. Det finns ingen annan yrkesgrupp som har en så utsatt ställning i sin tjänstgöring.

När det sedan talas om att man håller på att söka klara ut frågan om skydd för polisen så är vi medvetna om det. Man har hållit på därmed ända

sedan 1958 då det först motionerades i detta ärende. Det kan inte vara riktigt att våra polismän skall behöva vänta längre på bestämmelser, som alla måste anse både rimliga och angelägna.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Arvidson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schött* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Arvidson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ernulf* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

Om vissa åtgärder till skydd för polisen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 56.

I fråga om punkten B, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att den av herr Erik Svedberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen skulle godkännas.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Erik*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas den av herr Erik Svedberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Schött* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 64.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende punkten C framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt

Ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Arvidson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schött* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Arvidson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Schött* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 33.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter utskottets i punkten D gjorda hemställan.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av fredningszoner för vandringsfiskens framkomst i Torne skärgård, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av motioner angående åtgärder till hjälp åt ensamstående.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 43, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 61, av herr *Ohlin m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om en skyndsam, allsidig och samlad översyn av de problem och svårigheter, som mötte olika kategorier ensamstående i samhället, samt framlägga förslag till effektiva åtgärder för att avhjälpa och undanröja dessa problem och svårigheter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 43 och II: 61 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Kristiansson*, fru *Hultell*, herr *Nyman*, fru *Elvy Olsson*, fru *Diesen* och fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Hamrin* i Kalmar, *Dickson*, *Rimås*, *Johansson* i Växjö, *Nilsson* i Agnäs och *Josefson* i Arrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 43 och II: 61, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsam, allsidig och samlad översyn av de problem och svårigheter, som mötte olika kategorier ensamstående i samhället, samt framlägga förslag till effektiva åtgärder.

gärder för att avhjälpna och undanröja dessa problem och svårigheter.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Trygghet och solidaritet har blivit honnörsord på senare tid. Inte minst i den socialdemokratiska propagandakatekesen har de orden skrivits med fetstil. Solidariteten borde då inte inskränkas till att gälla enbart vissa grupper i samhället utan borde omfatta alla.

Allmänna beredningsutskottets utlåtande, som vi nu behandlar, berör en grupp, nämligen de ensamstående, som uppenbarligen känner sig i allt högre grad ställda vid sidan av samhällets skyddsåtgärder. Frågan om inte en viss grupps intressen på olika områden kan integreras med andra grupper är självfallet en problematik som kan diskuteras. Skall gränslinjen dras vid civilståndet? Skall inte de ensamstående plockas in i samhällsåtgärderna på samma sätt som andra grupper av människor? Utskottet anser påtagligen detta.

Nu är det inte så ovanligt, som utskottet också låter antyda, att vi i vårt samhälle väljer att lösa problemen för vissa eftersatta grupper med ett samlande grepp. Vad de ensamstående beträffar är även reservanterna medvetna om att flera av de problem som tas upp i motionen redan uppmärksammas i en del utredningar. Andra av denna grupps frågor kan emellertid inte härledas till någon utredning, varför reservanterna anser att en kartläggning över hela fältet är befogad för att man verkligen skall kunna sätta in effektiva åtgärder inom en något så när rimlig tid i syfte att skapa rättvisa mellan de olika grupperna av människor. Det gäller här en stor grupp människor, 1 miljon i arbetsför ålder och sammanlagt 1,5 miljon personer över 21 år. Deras mest kända problem, som också tagits upp i motionen, är skattefrågor, bostadssvårigheter och vårdområdena.

Ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående

Skattesystemet borde utformas efter linjen familjer — de må bestå av en eller två föräldrar — som har vårdnaden om barn och de som inte har det. Barnen bör vara skiljelinjen. Vårt nuvarande system är utformat efter om vederbörande är gift eller inte. Två makar utan barn är uppenbarligen favoriserade. Inte heller tas vederbörlig hänsyn till försörjningsbördan. En ensamstående har i betydligt större utsträckning än vad som i allmänhet artas försörjningsbörda gentemot släktingar.

Bostadssituationen är betydligt svårare för de ensamstående. De får stå sist i kön, såvida de inte är direkta katastroffall. Och det skall i nuvarande bostadssituation till mycket för att klassas som sådana. Efter att ha sysslat åtskilligt med den bostadsnöd, som de abortsökande ofta befinner sig i, har jag fått detta skrivet liksom i eldskrift framför mig. De möts av nej och åter nej vid förfrågan om bostad, och de utgör en allt större grupp människor.

De ensamstående behöver inte befina sig i en direkt nödsituation för att känna sig åsidosatta. Utan försörjningsplikt får de inget bostadslån. I kön efter hemhjälp står de sist, och svårigheten att få in barnen på daghem behöver vi väl inte måla upp igen — den borde vi väl alla kunna utantill, även vad siffrorna beträffar. Det ligger i sakens natur att äldre ensamstående vid sjukdom och andra kristillfällen är mer utlämnade till samhällets vård än den som bor tillsammans med maka eller make och kan få en viss hjälp av den personen. Aldre fränskilda kvinnor och den grupp som vi kallar hemmadöttrar och har så mycket problem med, är i praktiken utomordentligt illa ställda i ekonomiskt avseende jämfört med änkor.

I ett remissuttalande från Malmö stads socialvårdsstyrelse pekar man framför allt på svårigheterna att få bostad och önskvärdheten av barntillsyn under kvällstid. Vidare pekar man på det förhållandet att medan vissa grup-

Ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående per av ensamstående har goda inkomster och kontaktmöjligheter, har andra mycket djupgående sociala störningar. I det senare fallet, sägs det i remissyttrandet, är civilståndet ofta en faktor med stor tyngd. Styrelsen vill inte tillstyrka en mycket omfattande utredning, men detta utesluter inte att en begränsad utredning av något av problemen kan vara motiverad. Fyra ledamöter av socialvårdsstyrelsen har dock reserverat sig och tillstyrkt att den yrkade utredningen bör komma till stånd. Till samma slutsats kom förra året även riksdagens andra kammare. Som kammarledamöterna torde erinra sig behandlade vi nämligen samma fråga vid 1966 års riksdag. Då stannade kamrarna vid olika beslut.

Herr talman! Det är min förhoppning att första kammaren i dag skall avsluta sig till andra kammarens beslut från förra året. Därför yrkar jag bifall till reservationen.

Fru HULTELL (h):

Herr talman! Jag kan helt instämma med fru Hamrin-Thorell, men det är några frågor som jag särskilt vill uppehålla mig vid.

Det är först skattefrågan. Vid årets riksdag har några högerledamöter i en motion föreslagit ett provisoriskt beslut om lättnader i den progressiva beskattningen av ensamstående. De orimliga marginalskatterna drabbar ensamstående skattskyldiga djupt ned i inkomstskikten. Den som taxeras som ensamstående behöver inte höra till höglönegrupperna för att skatten skall ta större delen av en inkomstökning.

På familjepolitikens område är mycket ogjort, och nya reformer är att vänta. Familjepolitiska kommittén kommer troligen i höst att avge sitt första betänkande med förslag bl. a. angående familjebostadsbidragen. Vi är överens om att vi skall förbättra familjepolitiken, men i samband med nya reformförslag måste man kunna redogöra

för vilken övervältringseffekt reformen får. Reformerna drar med sig stora kostnader. Mycket betalas visserligen av familjerna själva under den tid då de inte har de stora barnkostnaderna, men de ensamstående är också i hög grad med och betalar. Vi måste ha klart för oss hur vi fördelar bördorna, och det har vi inte nu. Fördelningen bör vara rimlig och rättvis.

Jag vill också nämna något om våra pensionssystem och ATP-änkepensionen. Dessa är knutna till efterlevande make och barn. Inom ATP utgår ej änklingspension, och detsamma är förhållandet i många andra pensionssystem. De efterlevande till ensamstående utan barn, t. ex. föräldrar och syskon som kanske mer eller mindre varit beroende av den avlidnas inkomst, kan komma i en mycket svår ekonomisk situation.

Inom gruppen ensamstående finns det onekligen flera kategorier som skulle behöva ökat stöd från samhället för att kunna lösa sina problem. Det måste vara värdefullt att få en allsidig och samlad översyn av de problem som möter de ensamstående.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Eftersom denna fråga varit föremål för riksdagens behandling både 1965 och 1966, kan även jag göra argumenteringen ganska kortfattad.

Jag anser — och så har också utskottets majoritet ansett — att det finns ett grundläggande metodfel i motionen och reservationen. Avgörande för deras ställningstagande är ju civilståndet. Man buntar ihop 1,5 miljon svenskar som har den gemensamma nämnaren att de är ensamstående, och så vill man göra en totalutredning av deras behov. Liksom tidigare har utskottet ansett att detta är en mycket olämplig utredningsmetod och att man bör angripa delfrågorna var för sig och i sitt sammanhang.

Motionen är väl också ganska orättvis när den talar om försummade grupper, som om detta skulle vara ett riktigt epitet för alla ensamstående. Man säger i motionen rent av att de ensamstående mest känner sig som »skatteobjekt». Om det har förekommit försummelse mot vissa minoriteter under den tid man byggde upp de stora generella folkförsäkringarna, så kan det nog sägas att läget är ett helt annat i dag. Just minoriteternas problem angrips ju nu systematiskt och energiskt, och det pågår en intensiv tävlan mellan de politiska partierna om att vara med om att upptäcka och undanröja de sociala vita fläckarna. Praktiskt taget ingen minoritetsgrupp bland vår befolkning blir bortglömd under denna aktiva uppsökande sociala politik. Det betyder förvisso inte att allt är välordnat och tillfredsställande i dag. Tvärtom finns det väsentliga ting att uträtta även framgent, men det vore orättvist att tala om de ensamstående som bortglömda eller försummade grupper.

Jag hänvisar till utskottets uppräknings av de aktuella utredningar som pågår, är avslutade eller som är förberedda på hela detta vidsträckta sociala fält, såsom familjebeskattningsberedningen, bostadsfrågan som kommer upp nästa vecka på bred front, familjepolitiska kommitténs utredningar och riksdagens alldeles nyligen fattade beslut om förstärkt statsanslag till den sociala hemhjälpen från 60 till 85 miljoner. Jag kunde fortsätta uppräknings av åtgärder och aktuella utredningar som berör just de områden och grupper som reservanterna och motionärerna tar sikte på. Den uppräknings som utskottet har gjort är alls inte fullständig.

Jag tror att det vore oklokt att tillsätta en total utredning som skulle omfatta alla ensamstående. Man skulle därigenom riskera att i årtal fördröja reformarbetet. Detta är en väsentlig invändning. Frågorna bör lösas utan att klumpas samman i en mammututredning. Många av dessa frågor, exempel-

Ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående
vis skattefrågan, kan inte lösas separat för de ensamstående utan måste ses i sitt stora sammanhang som berör även gifta. Så är det också med bostadsfrågan.

När utskottsmajoriteten avstyrker motionerna vänder man sig inte mot motionernas syfte, inte heller mot innehållet i reformarbetet, utan vi har sett ärendet som en metodfråga. Vi har inom utskottsmajoriteten ansett att motionärernas och reservanternas linje är mindre väl lämpad ur praktiska synpunkter för att främja de goda syftena. Med dessa argument ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag vill bara replikera herr Möller när det gäller hans inledningsord.

Det är inte reservanterna som har buntat ihop dessa 1,5 miljon människor, utan de är hopbundade genom samhällets åtgärder mot dem. Därför känner de sig som en grupp som är orättvist behandlad i flera avseenden. Jag tar herr Möller och utskottet på deras ord att målet är att bereda större rättvisa åt de ensamstående men att utskottet anser att den metod vi valt är fel. Om man kunde övertyga oss om att vi inom rimlig tid kunde nå samma mål genom de olika delutredningarna, vore vi överens, men man blir något skeptisk mot alla dessa delutredningar. I går diskuterade vi ett helt annat område, där det har suttit tre utredningar några år och arbetat på var sitt lilla område. Det gällde konsumentupplysning och konsumentforskning. Vi skall nu där sätta till en fjärde utredning. Det hade väl då varit klokast att från början sätta till en stor utredning för att kartlägga hela fältet. Jag tror att den metoden fortare skulle ha lett till målet. Det är detta reservanterna har tagit sikte på.

Ang. åtgärder till hjälp åt ensamstående

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag vill gärna replikera att den hårdaste kritiken mot denna motion har riktats från folkpartihåll, nämligen från Dagens Nyheter, som i en ledare i januari i år yttrade sig kritiskt och ironiskt mot sättet att vilja klumpa ihop alla möjliga grupper och göra en enda stor utredning. Dagens Nyheter sade ironiskt att detta givetvis är ett utmärkt förslag och att det måste innebära en väsentlig rationalisering av utredningsarbetet. Tidningen fortsätter: »Visserligen kommer en sådan utredning att tvingas röra sig över större delen av det nu kända socialpolitiska fältet, och det kommer kanske att ta lite tid, åtta—tio år eller så. Men under tiden kommer motionärerna säkert att ägna sig åt att hårdbevaka de olika delfrågorna i komplext — —.»

Vi som utgör utskottsmajoriteten har inte velat vara så elaka som fru Hamrin-Thorells partitidning, men vi delar meningen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 56.

På framställning av herr talmannen beslöts att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde andra lagutskottets utlåtande nr 48 skulle sättas näst efter statsutskottets utlåtande nr 96 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 32 och allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 31 näst efter jordbruksutskottets utlåtande nr 17.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens trafiksäkerhetsverk, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner m. m.; och

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Interpellation om åtgärder för ett snabbare remissförfarande mellan myndigheterna

Herr JACOBSSON, PER, (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Samtidigt som den administrativa organisationen växer ökar riskerna för trögrörlighet i samhällsapparaten. Formerna för den enskildes kontakter med myndigheter och ämbetsverk blir mer och mer invecklade, samtidigt som kommunikationerna mellan olika verk och inrättningar blir svåröverskådliga och tidskrävande.

Ett område som bör uppmärksammas är remissförfarandet mellan olika verk och myndigheter — även på det regionala planet — lika väl som de interna förbindelserna inom verken. Nuvarande system innebär ofta att exempelvis de enklaste besvärärenden kan vandra i årtal remissvägen tills de så småningom bli föremål för avgörande. Ofta är dessa ärenden av sådan art att långa dröjsmål med avgörandet kan betyda kostnader och olägenheter för de parter som berörs.

I ett demokratiskt, genomorganiserat samhälle, där man ställer höga krav på rättssäkerhet och objektiv prövning av alla ärenden som underställs offentlig myndighet för avgörande kan det vara oundvikligt att handläggningen av vissa ärenden blir tidskrävande. Att här lurar en fara torde dock vara uppenbart för de flesta. För mig synes det angeläget att statsmakterna ägnar större uppmärksamhet åt denna sida av statsförvaltningen och att möjliga åtgärder vidtas för att samhällsorganens service skall kunna fungera på ett smidigt sätt.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag att till hans excellens statsministern få framställa följande interpellation:

Är statsministern villig medverka till en undersökning som kan leda till åtgärder i syfte att åstadkomma ett snabbare remissförfarande mellan departe-

ment, ämbetsverk och myndigheter och därigenom möjliggöra kortare handläggningstid av ärenden som påkallar myndighets avgörande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag vill meddela, att arbetsplenum torsdagen den 18 dennes kommer att hållas med början kl. 11.00 i stället för kl. 15.00, för behandling av ärendet om investeringsbanken. Bankoutskottets utlåtande i ärendet synes nämligen ej bli klart för bordläggning i morgon, och därför bör behandlingen ej ske på onsdag.

Ett flertal andra ärenden föreligger dock för onsdagen.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Isacson* (h) till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: »Vill Herr Statsrådet medverka till att läkemedelsföretag, som tillverkar och försäljer preludin på ett sådant sätt, att det underlättar narkotikasmuggling, bojkottas av den svenska sjukvården?»; samt

av herr *Isacson* (h) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »När kan det förväntas, att 1964 års naturresursutredning kommer att framlägga sitt betänkande och när kan i anledning därav riksdagen vänta förslag, som innebär en upprustning av biocidforskningen m. m.?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.42.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 12 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 3 in-
nevarande månad.

Upplästes tre till kammaren inkom-
na protokoll, så lydande:

År 1967 den 12 maj sammanträdde
kamrarnas valmän för att jämlikt § 70
riksdagsordningen välja riksdagens full-
mäktige i riksbanken för valperioden
1967—1970 efter herrar G. N. Kollberg
och T. S. Bengtson, vilka voro i tur att
avgå, jämte två suppleanter; och be-
funnos efter valets slut hava blivit val-
da till

fullmäktige

för valperioden 1967—1970:

herr Dahlén, Per Olof (Olle) Rein-
hold, ledamot av första kamma-
ren med 38 röster;
herr Bengtson, Torsten Stanley, leda-
mot av första kam-
maren med 38 röster;

suppleant för herr Dahlén, P. O. R.:

herr Wedén, Sven Mauritz, ledamot
av andra kammaren med 38 röster;

suppleant för herr Bengtson, T. S.:

herr Hansson, Nils Gunnar, ledamot
av andra kammaren med 38 röster.

James I. A. Dickson Per Jacobsson
Ingemund Bengtsson Gustaf Svensson

År 1967 den 12 maj sammanträdde
kamrarnas valmän för att jämlikt § 70
riksdagsordningen välja ordförande och
fullmäktige i riksgäldskontoret för val-
perioden 1967—1970 efter herrar A. L.
G. Lindmark, N. I. Johansson och F. O.
Östman, vilka voro i tur att avgå, jämte

tre suppleanter; och befunnos efter va-
lets slut hava blivit utsedda till

ordförande

för valperioden 1967—1970:

herr Lindmark, Albin Lars Gerhard,
generaldirektör .. med 36 röster;

fullmäktige

för valperioden 1967—1970:

herr Johansson, Nils Ivar, andre vice
talman i första
kammaren med 36 röster;
herr Östman, Frans Oscar, kansli-
chef med 36 röster;

suppleant för herr Lindmark, A. L. G.:

herr Adamsson, Erik Selmer Johan,
ledamot av andra
kammaren med 36 röster;

suppleant för herr Johansson, N. I.:

herr Eliasson, Lars Magnus, ledamot
av andra kammaren med 36 röster;

suppleant för herr Östman, F. O.:

herr Magnusson, Anders Tage, leda-
mot av andra kam-
kammaren med 36 röster;

James I. A. Dickson Per Jacobsson
Ingemund Bengtsson Gustaf Svensson

År 1967 den 12 maj sammanträdde
kamrarnas valmän för att jämlikt § 26
riksdagsstadgan utse *dels* ledamöter i
styrelsen för riksdagens förvaltnings-
kontor för valperioden 1967—1970 ef-
ter herr E. G. Wörnberg och fru A. M.
Kristensson, vilka voro i tur att avgå,
jämte suppleanter för dessa, *dels ock*
suppleant för herr Gösta Erik Walde-
mar Sterne för återstående delen av
valperioden 1966—1968 efter herr Per
Olof (Olle) Reinhold Dahlén, som er-

hållit befrielse från uppdraget; och befunnos efter valets slut hava blivit utsedda till

ledamöter

för valperioden 1967—1970:

herr Wärnberg, Erik Gunnar, ledamot av första kammaren med 35 röster;
fru Kristensson, Astrid Margareta, ledamot av andra kammaren med 36 röster;

suppleant för herr Wärnberg, E. G.:

herr Karlsson, Helge Gunnar, ledamot av första kammaren med 36 röster;

suppleant för fru Kristensson, A. M.:

herr Eskilsson, Carl Eskil, ledamot av första kammaren med 36 röster;

för återstående delen av valperioden 1966—1968:

suppleant för herr Sterne, G. E. W.:

herr Tistad, Eskil Göran David, ledamot av första kammaren med 32 röster.

*James I. A. Dickson Per Jacobsson
Ingemund Bengtsson Gustaf Svensson*

På framställning av herr talmannen beslöts att de upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade genom utdrag av protokollet skulle underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock, såvitt gällde valen av ordförande i riksgäldskontoret samt riksbanks- och riksgäldsfullmäktige jämte suppleanter, till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Justerades tre protokollsutdrag.

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till studenthälsovård och studentidrott för budgetåret 1967/68 beräkna ett anslag av 890 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 48, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 mars 1967, föreslagit riksdagen att till Bidrag till hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 215 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits ökat statligt stöd till hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande vid högre utbildningsanstalter. Vad förstnämnda ändamål beträffade hade statsbidrag föreslagits utgå till täckande av vissa baskostnader för en särskild hälso- och sjukvårdsorganisation med inriktning mot psykiska och psykosomatiska sjukdomar. Huvudmannskapet för verksamheten skulle enligt förslaget vila på studerandeorganisationerna med medicinalstyrelsen som central tillsynsmyndighet. Vad beträffade motionsverksamheten hade förslag framlagts om organiserad dylik verksamhet i grupp för de studerande. Även denna verksamhet skulle administreras av de studerandes egna organisationer.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 741) och den

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 929),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 743) och den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 931),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Stenberg* (I: 744) och den andra inom andra kammaren av herr *Wennerfors* (II: 932),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wallmark* (I: 745) och den andra inom andra kammaren av fru *Sundberg* (II: 930).

I motionerna I: 743 och II: 931 hade anhållits dels att riksdagen måtte besluta, att statsbidraget till kårorganen skulle uppräknas så, att tre tjänster kunde inrättas vid vardera av de fyra större kårorterna och en tjänst i Umeå och dels att riksdagen måtte uttala, att någon hård gränsdragning mellan motionsidrott och tävlingsidrott icke borde göras, att gruppstorleken borde anpassas för de olika idrottsgrenar som bedreves, att filialorterna borde utrustas med egna kårortsnämnder samt att lokalfrågorna borde uppmärksammas vid den fortsatta universitetsutbyggnaden.

I motionerna I: 744 och II: 932 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Kungl. Maj:t måtte inrätta en heltidstjänst som idrottslärare vid Umeå universitet.

I motionerna I: 745 och II: 930 hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att medicinalstyrelsen måtte få i uppdrag att utarbeta enhetliga rekommendationer när det gällde den slutna sjukvården för studerande, som ej vore mantals-skrivna på studieorten, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att i motionerna framförda synpunkter måtte beaktas i direktiven till den av departementschefen aviserade utredningen angående sjukförsäkring för de studerande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 744 och II: 932 samt I: 743 och II: 931, sistnämnda båda motioner såvitt de avsåge höjning av statsbidraget till de studerandes motionsverksamhet, till Bidrag till hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 215 000 kronor;

2. att motionerna I: 745 och II: 930, såvitt de avsåge uppdrag åt medicinalstyrelsen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3. att motionerna I: 741 och II: 929, såvitt de avsåge hälso- och sjukvård för studerande på icke-universitetsorter där universitetsfilial eller lärarutbildningsanstalt funnes, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4. att motionerna I: 741 och II: 929, såvitt de avsåge inrättande av kårortsnämnder på andra orter än sådana med universitet eller universitetsfilial, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

5. att motionerna I: 741 och II: 929 samt I: 743 och II: 931, samtliga motioner såvitt de avsåge inrättande av kårortsnämnder på orter med universitetsfilial, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

6. att motionerna I: 745 och II: 930, såvitt de avsåge frågan om sjukförsäkring för de studerande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

7. att motionerna I: 743 och II: 931, såvitt de avsåge gränsdragningen mellan motionsidrott och tävlingsidrott, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

8. att motionerna I: 743 och II: 931, såvitt de avsåge gruppstorleken inom motionsverksamheten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

9. att motionerna I: 741 och II: 929, såvitt de avsåge motionsverksamhet för

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

studerande på icke-universitetsorter där universitetsfilial eller lärarutbildningsanstalt funnes, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

10. att motionerna I: 743 och II: 931, såvitt de avsåge lokalfrågornas uppmärksammande vid den fortsatta universitetsutbyggnaden, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson, Ivar Johansson, Kaijser, Ottosson, Wallmark, Thorsten Larsson, Nyman, Bohman, Ståhl, Mattsson, Gustafsson* i Skellefteå, *Källstad, Nilsson* i Tvärålund och *Nordstrandh*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa delar erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 744 och II: 932 samt I: 743 och II: 931, sistnämnda båda motioner såvitt de avsåge höjning av statsbidraget till de studerandes motionsverksamhet, till Bidrag till hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 290 000 kronor.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Härömdagen kunde man i tidningarna läsa en rapport som måste anses vara mycket alarmerande — det framgick av den att hälften av alla de studenter, som påbörjar studier i humanistiska ämnen vid våra universitet, aldrig når fram till någon examen. Uppgifterna byggde på statistik som har lämnats av universitetspedagogiska utredningen.

Naturligtvis kan det finnas en hel rad skäl till att studenter, som skriver in sig vid universiteten, inte orkar med att fullfölja sina studier. Utredningen och rapporten pekade i första hand på den bristande studievägledningen. De som kommer nya till universiteten vet i själva verket inte vad de har gett

sig in på, de vet inte hur de skall lägga upp sina studier, de har inte någon riktig studieteknik o. s. v. Nu kan man naturligtvis säga att det finns studierådgivare. Det är alldeles riktigt, men då man får höra att väntetiden för att komma till tals med studierådgivarna är omkring två månader förstår man att de hjälpbehövande i många fall drar sig för att vänta så länge eller finner det vara meningslöst.

Studieavbrott och studieförseningar utgör inte bara personliga tragedier för många — både psykiskt och ekonomiskt — utan också en stor ekonomisk förlust för samhället. Man har räknat ut — det har skett genom socialsekreteraren hos Sveriges förenade studentkårer — att förlusten för samhället utgör ungefär 700 miljoner kronor om året. Det är alltså inte små summor det gäller i detta fall. Om man hade satsat — som vi vid flera tillfällen har föreslagit — mera på studierådgivning är det troligt att många av dem som nu inte fullbordar sina studier skulle ha nått fram till sitt mål.

Nu kan man naturligtvis fråga vad detta har med det utlåtande vi nu skall behandla att göra — utlåtandet gäller ju motionsverksamhet för studerande. Men när allt kommer omkring har nog även den saken ett visst, man vågar kanske påstå ett stort samband med misslyckande i studierna. Dålig fysik betyder i allmänhet minskad motståndskraft mot psykiska påfrestningar.

I ett litet häfte som Sveriges förenade studentkårer utgav för en tid sedan — Motionsidrott för studerande — heter det bl. a.: »En undersökning som gjordes i Lund hösten 1965 — 'Motion och idrott' — visade att det föreligger ett mycket klart samband mellan fysisk kondition och studiemässig prestationsförmåga. En god kondition ger ökade möjligheter att genomföra studierna på ett effektivt sätt. Kroppsövningarna torde också ha stor betydelse ur psykisk synvinkel dels eftersom de framkallar en avspänning

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

som indirekt kan främja studieresultaten, dels som ett kontaktmedel för studerande som känner sig ensamma i studiemiljön.»

Vad gör nu samhället för att hjälpa de studerande vid våra universitet? På 70 000 studenter har man åtta och en halv idrottsledare. Medan ungdomarna går i grundskolan och på gymnasiet har de regelbundet gymnastik, men så snart de har lämnat dessa skolor och skall fortsätta sina studier vid universitet och högskolor är de praktiskt taget lämnade vind för våg.

Departementschefen anför att han finner denna proportion — alltså åtta och en halv idrottsinstruktör på 70 000 studenter — vara väl avvägd. Jag tycker att detta verkar minst sagt egendomligt. Motionsidrott måste nämligen lika väl som studierådgivning ha en oerhörd stor betydelse för studieresultatet.

Skulle man för en utlänning tala om hur illa vi har det ställt i detta avseende vid våra svenska universitet skulle man väl knappast bli trodd. Utlänningen skulle säkerligen mena att denna organisation i gymnastikens hemland Sverige måste vara mycket väl utbyggd.

Om man skall våga sig på en jämförelse mellan studierådgivning och motionsidrott bland de studerande — och det tycker jag att man kan göra — kan det vara lämpligt att peka på några siffror som den nyss nämnde socialsekreteraren hos Sveriges förenade studentkårer har kommit fram till. Han har tagit med två slags kostnader, nämligen för det första utbildningens driftkostnader och för det andra förlorad arbetsförtjänst.

Enligt de beräkningar som han gjort kostar studieavbrotten 350 miljoner kronor och studieförseningarna 322 miljoner kronor, totalt alltså 672 miljoner kronor årligen — och denna siffra anses vara lågt räknad. Det är alltså ingen överdrift att påstå att det rör sig om cirka 700 miljoner kronor.

Denne socialsekreterare gör också en

annan uträkning. Han menar att om man anställer ytterligare en studierådgivare — och varför inte också en idrottsledare — och resultatet blir att det årliga antalet studieavbrott minskar med 10, kostar det samhället 50 000 kronor i löner, men det ger samtidigt samhället en intäkt på 590 000 kronor, alltså en vinst för samhället på 540 000 kronor om året. Det måste alltså vara en mycket god investering att satsa på bl. a. just att ge de studerande större möjligheter till motionsidrott.

I motioner har det föreslagits, i enlighet med tankegångar som har kommit fram från Riksidrottsförbundet och Sveriges förenade studentkårer, att man skulle inrätta ytterligare fyra och en halv idrottslärartjänster. Det skulle innebära att de fyra gamla universitetet får tre idrottslärare i stället för två, och att det nya universitetet i Umeå skulle få en hel tjänst i stället för nu bara en halv tjänst.

Det skulle naturligtvis ha varit riktigt av oss reservanter att ha tillstyrkt motionerna, men vi känner ju alla till vilket kärvt ekonomiskt läge vi har. Därför har reservanterna nöjt sig med att föreslå ytterligare en och en halv tjänst. Det skulle innebära att universitetet i Umeå, som har besvärligheter med sin halvtidstjänst, skulle få en heltidstjänst och att Kungl. Maj:t skulle få till sitt förfogande ytterligare en tjänst att förlägga till det universitet som bäst behöver förstärkning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! I statsutskottets nu aktuella utlåtande behandlas såväl hälso- och sjukvården som motionsverksamheten för studerande. Jag skall uppehålla mig vid den senare delen, som vi i vanliga fall brukar kalla studentidrotten, och jag gör det i min egenskap av motionär i ärendet.

Varje vår har vi här i riksdagen dis-

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

kuterat studentidrotten och storleken av det statliga stöd som bör lämnas denna. De senaste åren har hänvisats till pågående utredning i ecklesiastikdepartementet. Det är resultatet av denna utredning som Kungl. Maj:t nu efter vissa justeringar presenterar.

Utan tvekan har departementsutredningen varit värdefull, även om vissa avsnitt av den blivit föremål för hård remisskritik. Genom utredningen har nämligen ånyo bestyrkts, såsom här nyss framhållits, att regelbunden motionsutövning är av största betydelse för de studerandes både fysiska och psykiska hälsa. Ingen torde heller längre förneka att det föreligger ett klart samband mellan fysisk kondition och prestationsförmåga i studierna. Med hänsyn till samhällets betydande kostnader för den högre utbildningen måste det därför vara angeläget rent nationalekonomiskt att effektivt stödja motionsverksamheten bland de studerande. Herr Axel Andersson har ju närmare utvecklat detta på ett sätt som gör att jag helt kan instämma med honom.

Beräffande huvudmannaskapet för verksamheten föreslås nu den ändringen att detta överflyttas från utbildningsanstalterna till de studerandes organisationer. Med hänsyn till att studentorganisationerna accepterat detta har vi motionärer trots tveksamhet om detta är lyckligt ej anmält någon avvikande mening. Det finns emellertid all anledning för oss att i det nya läget understryka att det är nödvändigt med ett mycket nära samarbete mellan kårorganen å ena sidan och studentidrottsföreningarna, Riksidrottsförbundets övriga organisationer och den kommunala förvaltningen å andra sidan för att verksamheten skall kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt.

Riksidrottsförbundet har också i sitt yttrande över utredningen speciellt understrukit detta.

Enligt propositionen skall givetvis de studerande även vid universitetsfilia-

lerna bli delaktiga i den organiserade motionsverksamheten. Men trots detta utrustar man inte filialorterna med egna kårorts nämnder. Vi motionärer anser det realistiskt att räkna med att huvudkårortens organ skall kunna få den erforderliga kontakten med filialortens kommunala organ och idrottsorganisationerna där. Därför hade vi önskat ett uttalande från riksdagens sida att filialorterna borde utrustas med egna kårorts nämnder.

Statsutskottets utlåtande tyder på att utskottet ej bestrider riktigheten av motionärernas bedömning men att utskottet med hänsyn till den kostnadsökning förslaget innebär ej anser sig kunna biträda detta nu. Skrivningen att utskottet »anser inte tillräckliga skäl föreligga att föreslå riksdagen att nu göra något generellt uttalande om en utvidgning av bidragssystemet till ytterligare orter» tyder också härpå. Det torde för oss motionärer finnas all anledning att återkomma på denna punkt.

Vidare hade vi motionärer hemställt att riksdagen måtte uttala att vid beräkning av statsbidrag dels någon hård gränsdragning mellan motionsidrott och tävlingsidrott ej skulle göras, dels ock gruppstorleken skulle anpassas efter de olika idrottsgrenar som bedrivs, så att man inte hindrar en naturlig utveckling av idrottsverksamheten. Även om utskottet på dessa punkter föreslagit att motionerna ej skall föranleda någon åtgärd, är utskottets skrivning i sak tillräckligt positiv för att vi motionärer i nuläget med nöd skall kunna acceptera den.

Detsamma kan man tyvärr ej säga om skrivningen i anledning av motionärernas önskan om ett uttalande att lokalfrågorna bör uppmärksammas vid den fortsatta universitetsutbyggnaden. Lokalfrågorna beröres mycket litet i propositionen. Även i den föregående utredningen synes man ha tagit för lätt på denna fråga. Rent otrolig är exempelvis den uppgift om planeringssituationen i Stockholm som framgår av ett

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

protokoll fört vid ämneskonferens för studentidrott på universitetskanslersämbetet den 13 januari i år. Där uttalade inspektorn för idrottsundervisningen vid Stockholms universitet, professor G. Korlén, att han anser läget i Stockholm vara synnerligen oroande på lokalsidan. I frescatiprojektet finns ingenting nämnt om lokaler och anläggningar för motionsidrott fram till år 1975, och ingenting är projekterat eftersom inga direktiv funnits. Jag frågar: Kan man verkligen efter att ha tagit del av detta säga, att något uttalande från riksdagens sida ej erfordras? Är planeringen på andra håll lika dålig, då finns — menar jag — all anledning att känna stor oro.

Hur långt har exempelvis i Umeå planerna på en simhall där avancerat? Det är en fråga som har ställts tidigare och det har då klargjorts hur utomordentligt angeläget det är, att vi på universitetssorterna har ordentliga idrottsanläggningar, inte minst simhallar.

Slutligen hade vi motionärer hemställt att statsbidraget till kårorganen skulle uppräknas, så att tre tjänster skulle finnas vid vardera av de fyra större kårorterna och en tjänst i Umeå. Man skulle härigenom komma upp till sammanlagt tretton tjänster på 70 000 studerande. Enligt vår uppfattning är detta ett minimum, bl. a. med tanke på de kvinnliga studerandena och möjligheterna att ordna motionsverksamhet för dem.

Utskottsmajoriteten ställer sig här, som vi vet, helt avvisande till varje ökning utöver propositionens förslag, medan en minoritet i reservation delvis stöder motionärernas hemställan. I det läget har jag endast att yrka bifall till reservationen, ehuru jag anser att även den är otillfredsställande.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga, att propositionen givetvis innebär ett större stöd än tidigare åt studentidrotten. Vad vi får uppleva i dag är givetvis ett fall framåt. Men alltjämt är det statliga stödet direkt otillräckligt. Låt

mig bara erinra om målsättningen för denna verksamhet. Den är blygsam — 50 procent av de studerande skall en gång i veckan delta i organiserad motion. Slutmålet måste givetvis vara ett helt annat.

Som herr Axel Andersson framhållit framstår även vid internationella jämförelser vårt stöd till studentidrotten såsom synnerligen blygsamt.

Nu pågår ju en stor idrottsutredning beträffande samhällets stöd åt idrotten, och vi får väl hoppas att den utredningen också ägnar den del av verksamheten som här är aktuell stor uppmärksamhet.

För oss motionärer finns det all anledning att återkomma. Jag vill i dag slutligen endast erinra om att årets motion är framburen av representanter för fyra partier i båda kamrarna.

Herr talman! Jag ber än en gång att få yrka bifall till reservationen.

I herr Schötts yttrande instämde herr *Isacson* (h), fröken *Stenberg* (h) och herr *Dahl* (s).

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Först vill jag till alla delar instämma i de synpunkter som herr Axel Andersson här har framfört. Reservanterna är helt eniga med honom i den delen.

Det har gått som en röd tråd, kan vi säga, genom riksdagens behandling av studentidrotten att det har funnits en vidhängande reservation om ökning av de föreslagna anslagen, stödd av fyra, ibland fem partier. Majoriteten har emellertid alltid ansett att vi skall vänta med att behandla frågan till dess att den särskilda arbetsgruppen är klar. Det är den numera, och en proposition har framlagts. Jag tycker väl, att man skall ge propositionen det erkännandet att den innebär en klart ökad satsning på studentidrotten — det anser jag att man inte skall förneka.

Skillnaden är den att departementschefen inte vill göra någon höjning

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

när det gäller den fasta delen av tjänsterna utan uteslutande på den rörliga delen, alltså av de statsbidrag som lämnas till den utövande idrotten. Det är där reservanterna och majoriteten skiljer sig åt i sin uppfattning.

Vad beträffar den deklaration som herr Axel Andersson har gjort beträffande den goda investeringen som det innebär att satsa på motionsverksamhet för de studerande vill jag understryka att det är nödvändigt att den organisatoriska delen, d. v. s. de fasta tjänsterna, blir tillräckligt omfattande. Vi reservanter har med hänsyn till det ekonomiska läget inte ansett oss helt kunna tillmötesgå motionärerna, även om detta i och för sig vore motiverat. Förslaget innebär en ökning med en halv tjänst i Umeå och en tjänst för övriga fyra universitetsorter. Den tjänsten kan placeras där man finner den mest motiverad, den kan naturligtvis också delas i två halva tjänster och fördelas på två olika universitetsorter. För vår del överlämnar vi till Kungl. Maj:t att avgöra var tjänsterna skall placeras.

Jag vill bara konstatera att det fortfarande råder en märkbar skillnad i uppfattningen mellan majoriteten och reservanterna om det ytterst angelägna i att öka insatserna för studentidrotten. I själva verket rör det sig om utomordentligt små investeringar. De synpunkter herr Andersson framförde är helt korrekta, nämligen att den återbäring vi kommer att få på dessa investeringar är bland de mest lönande. Jag har därför, herr talman, all anledning att yrka bifall till reservationen.

Tillsammans med fru Sundberg i andra kammaren har jag väckt en motion angående hälsovården. Då emellertid utskottet har behandlat våra yrkanden i denna motion mycket välvilligt har jag ingenting att tillägga häröver.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Jag har inte någon direkt brinnande åtrå att ta till orda i den här frågan, men jag vill ändå göra ett par reflexioner i anslutning till herr Axel Anderssons inlägg i debatten.

Han erinrade helt riktigt om att vid de högre utbildningsanstalterna finns många studerande som aldrig kommer fram till någon examen. Detta fenomen har vi kunnat registrera i många sammanhang, inte minst när vi på sin tid prövade frågan om studiestipendier till akademiker. Herr Andersson rör här vid ett enormt viktigt problem. Kan vi verkligen offra stora summor på en utbildning som ger ett ytterst magert eller inget resultat alls, samtidigt som stora grupper med betydande studieambitioner står utanför portarna och inte kommer in? Jag erkänner att det är en svår fråga, men jag vill notera detta problem.

Herr Andersson säger att en dålig fysisk kondition ger sämre studieresultat. Som gammal idrottsman håller jag gärna med om det. Han framhåller att det blott finns åtta och en halv idrottslärare på 40 000 studenter. Men det är väl inte bara studenter som behöver motion i vårt samhälle. Var finns det någon proportionalitet i positiv mening t. ex. beträffande industriarbetare som står i smutsiga lokaler? Vi kan inte se problemet bara som en isolerad studentfråga. Vi måste ta hänsyn till hur det över huvud taget ser ut i samhället, och då får ju kostnadsproblematiken en annan räckvidd än om man plockar ut en sådan grupp som studenterna.

Herr Axel Anderssons framställning var sådan att man kunde dra slutsatsen — jag betonar dock att det inte sades direkt — att huvudorsaken till de många studieavbrotten skulle vara att studenterna inte får tillräckligt effektiv hjälp med studieorientering och studierådgivning. Självt tror jag — trots att jag inte kan återopa personlig er-

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

farenhet — att detta inte är huvudorsaken, och det är närmast på den punkten som jag vill säga några ord.

Är det inte så att vi har miljöer, där traditionen är att sönerna och döttrarna först skall ta studentexamen och därefter få en akademisk utbildning. Därför proppas barnen in i akademiskerrutinen — hur än förutsättningarna är. Samtidigt har vi på andra håll den omvända negativa miljöerfarenheten, nämligen att hur begåvade barnen än är så kommer de inte till universiteten.

Men det är inte bara så att det till universiteten kommer många som är mindre lämpade för högre studier, utan för många ungdomar är det fråga om någonting helt annat än att skaffa sig en ambitiös yrkesutbildning. Jag har sett uppgifter om att 50 procent av de kvinnor som kommer in i universiteten aldrig tar någon examen — jag minns inte vilket år uppgifterna avser. Om man talar med företrädare för studentkårerna, som står mitt uppe i arbetet, kan man få höra de mest drastiska orsaker till att folk söker sig till universiteten, motiv som har ytterst litet eller inget samband alls med ambitionen att skaffa sig en gedigen yrkesutbildning.

Att bygga upp ett resonemang om idrotts- och hälsopolitiken med utgångspunkt från det stora bortfallet när det gäller att fullfölja studierna, leder enligt min uppfattning alldeles fel. Men, herr talman, jag har inte haft något med förarbetet i denna fråga att göra. Jag försvarar därför inte något arbete som jag tidigare utfört, men jag vill ändå göra några reflexioner.

I all den väldiga efterfrågan på pengar från staten är det massor av saker som måste sorteras bort. Om man tänker närmare efter, undrar jag om vad som här föreslås är det verkligt angelägna i dag. Hur är det på sjukvårdens område? Där gäller det människor som lider. Studenterna kan, om de inte är för bekväma, herr Anders-

son, när som helst skaffa sig erforderlig motion utan alla möjliga attiraljer och pengar från staten. Inte har jag behövt statsbidrag fast jag under 40 års tid utövat aktiv motionsidrott. Det har gått utomordentligt bra utan bidrag. Följaktligen menar jag att vi inte får blåsa upp den här frågan till en så märkvärdig sak. Vi måste helt enkelt konstatera att här föreligger ett önskemål, som man i och för sig kan förstå men som måste vägas mot mycket annat.

Låt mig till sist göra en liten reflexion, som är politisk till sin natur men som kanske ändå borde beaktas. Jag har upplevt den politiska debatten genom decennier. Jag erinrar mig att det en gång i tiden när det rörde sig om socialpolitik för att trygga människor mot arbetslöshet o. d., invändes att vi måste passa oss för att uppamma understödstarandan. Så sent som för några år sedan talade man hänfullt om att medborgarna inte skall sitta i farbror statens knä.

När man satsar så hårt på en sådan fråga som denna undrar jag om detta inte är utslag av en politik som går ut på att staten skall göra allt.

Tillåt mig till en gång säga att studenterna, om de har den minsta ambition, nog själva kan skaffa sig erforderlig motion. De kanske inte får den precis som de önskar, men var i samhället får man det?

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi var visserligen överens på vissa punkter, herr Persson och jag, men inte på alla. Han påstod att studenterna inte är i någon särställning — det finns ju, sade han massor av folk ute på fabriker, kontor och på andra håll, som också behöver motion.

Först och främst är det väl så att de som har jobb som kräver fysisk ansträngning får genom jobbet rätt ofta den motion de behöver. Vidare har den

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

med fast anställning en hemort, där det undantagslöst finns en eller flera idrottsorganisationer, som han kan ansluta sig till och genom dem få sin motion.

Det är väl ändå litet skillnad för en student, som kommer främmande till universitetet. Han vet inte vart han skall vända sig för att få sin motionsidrott ordnad. Det är klart att han kan låta bli att hänga med näsan över boken och i stället springa runt kvartret ett par gånger för att skaffa sig motion. Men vi har varit ute efter att få folk som hjälper studenterna att organisera idrottsutövandet, ta hand om dem så att de verkligen kommer i gång med motionsidrotten.

Jag påpekade att bristen på motion inte var den enda orsaken till att så många misslyckas i sina studier. En utredning har nu visat att bristen på studierådgivning är det allvarligaste. Men det finns också utredningar som visar, att motionen betyder mycket i detta sammanhang.

Herr Persson menade att det väl ändå inte är nödvändigt att studenterna har staten som dadda att ta hand om dem. Om herr Persson tänker igenom hela problemet, kommer han nog till ett mycket sällsamt resultat.

Herr **SCHÖTT** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har också litet svårt att tiga still efter herr Yngve Perssons inlägg här i debatten.

Jag begärde ordet framför allt därför att jag reagerade, då han ville spela ut studentidrotten mot övrig idrott. Då finns det all anledning att erinra om att Riksidrottsförbundet för sin del med skärpa framhåller, att inget område är så eftersatt som studentidrotten. Vid internationella jämförelser är läget direkt genant. Huvudmannen för all idrott här i landet anser alltså att det mest angelägna är att vi ökar stödet åt studentidrotten. Herr Axel Andersson har ju också på ett utmärkt sätt klagjort den

speciella situation i vilken de studerande befinner sig.

I sitt första anförande refererade herr Axel Andersson till broschyren »Motionsidrott för studerande», som jag har här i min hand. Den är utdelad till samtliga riksdagsmän. Jag utgår ifrån att herr Yngve Persson inte har läst den broschyren.

Herr **PERSSON, YNGVE**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson trodde att studenterna har mera behov av motion än kroppsarbetarna, ty dessa får ju röra sig ändå. Men det är inte fråga om att man rör sig, utan om hur man rör sig, herr Andersson. Jag kan faktiskt litet grand om det här. De flesta yrkes-skador hos kroppsarbetarna i vårt näringsliv beror på ensidig kroppsställning, dålig luft i lokalerna o. s. v. Därför kan man inte anlägga ett så enkelt betraktelsesätt på den här saken.

Jag är på det klara med att man i första hand syftar till att få fram folk som organiserar idrotten, men vid en objektiv översikt av situationen på det här området är jag övertygad om att herr Andersson har fel, om han tror att motion är angelägnare för studenterna än för folk i allmänhet. Enligt min mening har studenterna heller inte sämre möjligheter än folk i allmänhet har. Vet inte herr Andersson att det vimlar av orter här i landet som inte har det minsta i fråga om idrottsanläggningar eller något i den stilen, som man tror är förutsättningen för idrottsutövning? Man tror på nödvändigheten av sådana yttre hjälpmedel, trots att läkarna gång på gång stryker under att för att hålla sig i trim är det fullt tillräckligt för dem som sitter stilla i arbetet att ta en rejäl promenad varje dag.

Till herr Andersson vill jag också säga att jag inte är övertygad om att studenten har så enormt knackigt att han inte skulle kunna »sala ihop» nå-

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

gon krona då och då till en idrottsledare, om det skulle behövas. Jag beklagar att jag behöver säga det, men man ser av referat i tidningarna att när vi nu bygger upp ett effektivt och bra studiestödsystem så används pengarna många gånger till något helt annat än vi avsett. Studenterna har i allmänhet resurser som stora grupper i samhället aldrig har.

Jag vill alltså med dessa invändningar ha sagt: Förenkla inte det här! Gör det heller inte så märkvärdigt, utan se litet kallt på hur det är! Jag har ingenting emot att vi i alla sammanhang försöker befordra insikten om kroppskulturens betydelse — jag är kanske den förste att understryka det — men när det råder brist på resurser får vi placera pengarna med lite omdöme.

Herr Schött har fått för sig att jag ville spela upp en motsättning mellan studentidrott och annan idrott. Det är verkligt intet att ta sig friheter i en debatt — eller i varje fall att inte lyssna riktigt. Herr Schött sade att det är en skandal — eller vad det nu var för ord han använde — vid en internationell jämförelse. Ja, internationellt är väl studentidrotten satt på piedestal i jämförelse med de stora massorna, och gör man en sådan jämförelse kan man ju få vilket resultat man vill. Nu lever vi i folkhemmet, eller vad vi kallar det när vi är högtidliga, och då får vi se till hur andra har det i vårt samhälle.

Vore det kanske bättre att använda de merpengar man vill ha för att få fram flera studentbostäder? Skulle det inte vara bättre för hälsan än lyhörda, dåliga studentrum, där man inte får riktig studiero, för att ta ett enda exempel?

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påminna om att jag uttryckligen sade att det inte gäller för alla kroppsarbetande att de i och med arbetet får tillräcklig motion. Men

nog är det väl rätt många ändå som har en sådan sysselsättning att de får den motion som de behöver. Att andra ute i arbetslivet har ett synnerligen stort behov av rätt bedriven motion visar ju den väldiga omfattning som korporationsidrotten har fått. Företagen satsar numera stora pengar på att få den så utbredd som möjligt. Detta gör företagen inte enbart av välgörenhet, utan de har räknat ut att de anställda, om de deltar i korporationsidrott, sedan utför ett bättre och effektivare arbete inom företagen.

Det är klart att man kan resonera på det sättet att studenterna kan sala ihop några kronor per man och satsa på idrotten. Men, herr Persson, skulle vi tillämpa det resonemanget i alla sammanhang, innebure det i varje fall när det gäller kommunerna att praktiskt taget alla de hundratals anslag som kommunerna beviljar till olika verksamheter försvinner. I likhet med herr Persson beklagar jag, att studenterna i så pass betydande omfattning använder tid och pengar till en sysselsättning som undergräver konditionen i stället för att stärka den. Det är väl dock inte alldeles otroligt att dessa studenter, om de från början hade inriktats på idrott, skulle ha kommit att ägna sig åt en stärkande sysselsättning i stället för en undergrävande.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Efter de väl förda resonemang som här har åstadkommit skulle jag väl såsom medreservant egentligen ha kunnat avstå från att göra ett inlägg i denna debatt. Det är dock ett par saker, inte minst det senaste meningsutbytet, som gör att jag ändå vill säga några ord.

Jag vill då först erinra om att vi i dag med tillfredsställelse och med glädje kan notera, att vi nu äntligen har fått ett svar på våra framstötter här i riksdagen genom den proposi-

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

tion som skall åstadkomma ett bättre motionerande och idrottande för studenterna. Jag vill understryka, att vi är ganska nöjda med det förslag som nu har lagts fram, även om det såsom herr Schött och herr Axel Andersson har framhållit naturligtvis finns vissa saker som man skulle vilja önska litet bättre.

Jag vill även betona, att den stora ökningen av studentantalet vid våra universitet givetvis nödvändiggör ett uppföljande av servicen för studenterna, bl. a. när det gäller idrott. Jag blev dock mycket konfunderad av herr Yngve Perssons inlägg. I sitt första anförande sade han att detta kan studenterna själva klara genom eget initiativ och motionsverksamhet, i det andra anförandet nämnde han att det var mycket betydelsefullt hur denna motions- och idrottsverksamhet bedrevs, ur de synpunkter som är och bör vara tillämpliga om den skall bli till nytta för kroppen. Jag måste säga att det väl är just detta man vill åstadkomma med exempelvis dessa idrottsledartjänster.

Sedan tyckte jag nog att herr Persson var litet väl negativ, när han sade att studenterna har det så bra ekonomiskt — bättre än andra grupper — och de kan själva tillskjuta en hel del. Jag tror inte att detta är fallet. Studiebidragen är enligt min mening inte särskilt feta att klara sig på under studietiden, tvärtom anser jag att de behöver förstärkas.

Herr Axel Johannes Andersson framhöll att det bedrivs vissa sysselsättningar som skadar konditionen. Jag anser att sådana sysselsättningar har bedrivits av kanske lika stora grupper innan studenterna hade dessa bidrag.

Nej, frågan gäller hur vi på ett riktigt sätt skall kunna hjälpa de studerande att bedriva sin idrott, och reservanterna menar att föreslaget anslag inte är tillräckligt utan att det behövs 75 000 kronor till för att ytterligare förstärka ledarorganisationen.

Jag vill, herr talman, med detta korta inlägg yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Efter denna mycket intressanta diskussion kan jag fatta mig kort.

Jag vill erinra om att utskottets utlåtande är mycket utförligt i punkt för punkt, och jag hänvisar till detta. Men härutöver skulle jag vilja säga att ganska få anslagsfrågor, som riksdagen i år haft att ta ställning till, rönt en lika välvillig behandling som denna både i departement och i utskott. Procentuellt sett har höjningarna i de punkter som vi nu debatterar blivit högre än i kanske någon annan punkt. I detta ärende rör det sig om i runt tal 300 000 kronor mer än som tidigare utgått.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag vill bara ge en liten replik till herr Yngve Persson.

Jag tyckte mig höra av en röst ur det förgångna när han liksom ville göra gällande att studenterna skulle utgöra någon slags överklass. Detta är ju alldeles felaktigt. Vi bör väl alla ha klart för oss vilken breddning som ägt rum — det rör sig nu om 70 000 studenter, och de flesta familjer i hela vårt folk har i dag anhöriga bland dessa studenter.

Sedan lät det ungefär som om studenterna åkte snålskjuts och själva inte gjorde någon som helst insats för sitt idrottsutövande. Men de har givetvis att betala avgifter. Jag vill också erinra om de stora ledarinsatser som görs frivilligt — behövde man avlöna dessa frivilliga krafter skulle det röra sig om högst avsevärda belopp.

Slutligen vill jag understryka att vi alla behöver motion, både kroppsarbetare och studerande, ja, även riksdags-

Ang. bidrag till motionsverksamhet för studerande

män. Med herr talmannens tillstånd ber jag att få erinra om den övning vi skall ha på torsdag i nästa vecka. Då är alla välkomna kl. 8 för en tur till Eriksdalsbadet i och för avläggande av prov för simborgarmärket!

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Jag tror att det bara är herr Larsson som kan uppfatta mig så att jag skulle vara negativ gentemot motionsidrott och kroppskultur.

Till herr Schött vill jag säga att jag inte med ett ord antytt att studenterna skulle utgöra en överklass i vårt samhälle. Det är en fri konstruktion sådan som man kostar på sig när man saknar argument i en debatt. Jag har bara gjort gällande att studenterna har resurser för saker och ting som en massa andra människor här i landet inte har resurser för. Jag undrar om någon kan bestrida att den iakttagelsen är riktig.

Herr Schött sade vidare att det var som att höra en röst ur det förgångna när han hörde mig. På det vill jag svara att i ett progressivt samhälle med reformvilliga människor kommer vi alltid att vilja reformera mer än vi har resurser för, t. o. m. på den borgerliga kanten som förr varnade så mycket för samhället, knäsittandet och allt det där. Vi måste prioritera, och mitt resonemang är ytterst ett resonemang om prioritering. Men i det sammanhanget vill jag göra klart att man måste lägga något så när vettiga värderingar på varje detalj för att komma rätt. Från den utgångspunkten kan jag inte finna att det finns någon anledning att blåsa upp denna sak och kräva ytterligare pengar för detta ändamål. Enligt min uppfattning synes det finnas åtskilliga ändamål som det objektivt sett är mycket angelägnare för denna riksdag att satsa pengar på.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkten 1 i utskottets hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 96 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 61.

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i detta utlåtande.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 48, över väckta motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 97, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till överståthållarämbetet och landsstaten m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 anvisa

dels på driftbudgeten under elfte huvudtiteln följande förslagsanslag nämligen till

Länsstyrelserna:

Avlöningar, 157 800 000 kronor,
Sjukvård m. m., 450 000 kronor,
Reseersättningar, 4 200 000 kronor,
Expenser, 36 983 000 kronor,
Publikationstryck, 420 000 kronor,

Fögderiorganisationen:

Avlöningar, 71 700 000 kronor,
Omkostnader, 8 470 000 kronor,

Lokala exekutionsorganisationen:

Avlöningar, 61 280 000 kronor,
Omkostnader, 11 535 000 kronor, och

Vissa kostnader i anledning av allmänna val, 500 000 kronor,

dels ock på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond som investeringsanslag till

Byggnadsarbeten för länsstyrelserna, 3 400 000 kronor.

Kungl. Maj:t hade vidare i propositionen nr 1 föreslagit riksdagen, att i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1967/68 beräkna följande förslagsanslag, nämligen

Överståthållarämbetet:

Avlöningar, 9 560 000 kronor,

Omkostnader, 1 000 000 kronor, och
Kostnader för länsstyrelsen i Stockholm m. m., 34 020 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 77, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 10 mars 1967, föreslagit riksdagen att

1) besluta, att en länsstyrelse, organiserad enligt i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer för ett nybildat Stockholms län, omfattande Stockholms stad och nuvarande Stockholms län, skulle bildas den 1 januari 1968 genom sammanslagning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i nuvarande Stockholms län,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för länsstyrelserna enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter och vidtagna de åtgärder i övrigt, som fordrades för genomförande av de framlagda förslagen, samt meddela nödvändiga övergångsbestämmelser,

4) för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa

a) till överståthållarämbetet: Avlöningar ett förslagsanslag av 10 400 000 kronor,

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

b) till Överståthållarämbetet: Omkostnader ett förslagsanslag av 975 000 kronor, och

c) till Kostnader för länsstyrelsen i Stockholms län m. m. ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor.

Den nya länsstyrelsen skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag få en landshövding som chef och en länsdirektör som landshövdingens ställföreträdare.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tistad* och herr *Jacobsson, Per*, (I: 290) samt den andra inom andra kammaren av herr *Werbros m. fl.* (II: 372),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Fälldin* och *Sundin* (I: 514) samt den andra inom andra kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (II: 655).

Vidare hade utskottet i sammanhanget behandlat följande i anledning av propositionen nr 77 väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hernelius* (I: 749) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkman* (II: 938),

dels en inom första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson* väckt motion (I: 750),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Schött* och *Wallmark* (I: 751) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna (II: 936),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Wirtén* och *Hilding* (I: 752) samt den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 940),

dels en inom andra kammaren av herr *Werbros* väckt motion (II: 923),

dels en inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.* väckt motion (II: 937),

dels en inom andra kammaren av herr *Tobé* väckt motion (II: 939),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Wennerfors m. fl.* väckt motion (II: 941).

I motionerna I: 749 och II: 938 hade anhållits, att riksdagen mätte

1) med avslag å första punkten i Kungl. Maj:ts proposition nr 77 besluta, att ett överståthållarämbete, organiserat i enlighet med de förordade riktlinjerna för ett nybildat Stockholms län omfattande Stockholms stad och nuvarande Stockholms län, skulle bildas den 1 januari 1968 genom sammanslagning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i nuvarande Stockholms län samt att fastställa, att chefen för den nya organisationen skulle bära titeln överståthållare samt att hans ställföreträdare skulle hava tjänstetiteln underståthållare,

2) med avslag å fjärde punkten av Kungl. Maj:ts proposition nr 77 för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa

a) till Överståthållarämbetet: Avlöningar ett förslagsanslag av 10 400 000 kronor,

b) till Överståthållarämbetet: Omkostnader ett förslagsanslag av 975 000 kronor, och

c) till Kostnader för överståthållarämbetet m. m. ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor.

I motionen I: 750 hade föreslagits, att med administrativ sammanläggning av Stockholms län och överståthållarskap skulle anstå så att frågan om grannlänens förhållanden i samband härmed kunde beaktas samt att den föreslagna sammanläggningen icke skulle äga rum tidigare än att frågan om de folkliga länsorganens utformning och demokrati på länsplanet samtidigt rönt vederbörligt beaktande.

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

I motionerna I: 751 och II: 936 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta, att souschefen vid länsstyrelsen i Stockholms län skulle kallas vice landshövding.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 750 besluta, att en ny länsmyndighet skulle bildas genom sammanslagning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i nuvarande Stockholms län;

2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 941 besluta, att omorganisationen skulle träda i kraft den 1 januari 1968;

3. i fråga om länsmyndighetens administrationsområde godkänna vad utskottet i utlåtandet anfört;

4. i fråga om administrationsområdets namn godkänna vad utskottet i utlåtandet anfört;

5. i fråga om myndighetens namn med avslag å motionerna I: 749 och II: 938, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet i utlåtandet anfört;

6. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 923, såvitt motionen ej rörde personalförteckning eller medelsanvisning, godkänna i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 10 mars 1967 förordade riktlinjer för länsmyndighetens organisation till den del de ej förut här behandlats;

7. i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 923, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för länsstyrelserna enligt vad i statsrådsprotokollet förordats;

8. i fråga om länschefens tjänstetitel med avslag å motionerna I: 749 och II: 938 samt II: 939, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till

Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

9. i fråga om biträdande länschefens tjänstetitel i anledning av motionerna I: 751 och II: 936 ävensom med avslag å motionerna I: 749 och II: 938 samt II: 939 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

10. besluta, att motionen II: 937, såvitt rörde skrivelse angående ändringar i landstingslagen m. m., icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

11. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 937, såvitt anginge utredningar, bemyndiga Kungl. Maj:t att med beaktande av vad utskottet i utlåtandet anfört meddela de föreskrifter och vidtagna åtgärder i övrigt, som fordrades för genomförande av de framlagda förslagen, samt meddela nödvändiga övergångsbestämmelser;

12. besluta, att motionerna I: 514 och II: 655, om inrättande av nämnder för regional samhällsplanering, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

13. besluta, att motionerna I: 290 och II: 372, angående rekryteringen till länsstyrelsernas socialsektioner, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

14. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 749 och II: 938, såvitt nu vore i fråga, till Överståthållarämbetet: Avlöningar för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 400 000 kronor;

15. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 749 och II: 938, såvitt nu vore i fråga, till Överståthållarämbetet: Omkostnader för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 975 000 kronor;

16. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 923, I: 749 och II: 938 samt I: 752 och II: 940, de tre förstnämnda motio-

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

nerna såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för länsstyrelsen i Stockholms län m. m. för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor;

17. till Länsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 157 800 000 kronor;

18. till Länsstyrelserna: Sjukvård m. m. för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor;

19. till Länsstyrelserna: Reseersättningar för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 200 000 kronor;

20. till Länsstyrelserna: Expenser för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 36 983 000 kronor;

21. till Länsstyrelserna: Publikationstryck för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 420 000 kronor;

22. till Fögderiorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 71 700 000 kronor;

23. till Fögderiorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 470 000 kronor;

24. till Lokala exekutionsorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 61 280 000 kronor;

25. till Lokala exekutionsorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 11 535 000 kronor;

26. till Vissa kostnader i anledning

av allmänna val för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor;

27. till Byggnadsarbeten för länsstyrelserna för budgetåret 1967/68 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 3 400 000 kronor.

I fråga om länschefens tjänstetitel hade utskottet icke haft någon erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Däremot borde enligt utskottets mening den biträdande länschefens tjänstetitel bestämmas av Kungl. Maj:t med utgångspunkt från uppgifterna att vara ställföreträdare för länschefen och att avlasta denne framför allt vissa verksamhetsuppgifter.

Vid utlåtandet hade reservationer utan angivna yrkanden anmälts av

- 1) herr *Bohman*,
- 2) herr *Ståhl*,
- 3) herr *Mattsson* och
- 4) herr *Tobé*.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! I slutet av 1964 tillsattes en utredning om länsdemokratin. Direktiven är återgivna i Post och Inrikes Tidningar av den 21/5 1965. Utredningen tar särskilt sikte på problem i samband med kommunal och regional självstyrelse. I direktiven framhålls den mycket centrala roll som den kommunala självstyrelsen spelar i vårt nuvarande statsskick.

I konstitutionsutskottets utlåtande nr 39 till 1964 års riksdag, vilket föranledde tillsättandet av utredningen, diskuteras frågan om utvidgning av den kommunala självstyrelsen. Betydelsen av att samordna och förstärka de nu splittrade regionala förvaltningarna och att stärka den regionala sammanhållningen betonas. I samband härmed framhålls angelägenheten av att problemen beträffande kommunal och regional självstyrelse upptages.

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

Det har vidare påbörjats en förvaltningsutredning i fråga om länsstyrelsen, och denna utredning har varit föremål för diskussion. I en motion till föregående års riksdag påtalade vi motionärer att planeringsråden i detta avseende är föga effektiva, åtminstone utanför de nordliga lokaliseringsområdena. Vi pekade på behovet av ett stärkt folkligt inflytande och på lämpligheten av att man försökte komma fram till demokratiska principer när det gäller länsstyrelsernas förvaltning.

Vi fick då det beskedet att det mycket snart skulle komma en utredning om detta och att det skulle bli bättre förhållanden i detta avseende. Därmed menade utskottet att motionärernas krav var tillgodosett.

Sedan kommer nu förslag om en sammanslagning av Stockholms län och stad. Jag kan inte betrakta detta annat än som ett tyfäll, som varslar om hur det kommer att bli i framtiden. Det är fråga om en länsbildning, där man redan från början räknar med 1 400 000 invånare. Men länsstyrelsen i Stockholms län säger att man 1980 kan få en folkökning på en halv miljon. Det rör sig således om en länsbildning på ungefär två miljoner människor. Enligt beräkningar som avser 1980 räknar man med att vårt land — bl. a. tack vare invandring — skall ha ungefär åtta miljoner invånare. Fjärdedelen skulle således rymmas inom ett enda län. Det är fråga om en »lokal» självstyrelse av en dimension som väl knappast kan anses vara riktigt lämplig i ett land som vårt. Jag vet att man resonerar som så att vi vet ingenting om hur det blir med den kommande länsindelningsreformen. Omkring Göteborg och Malmö får man väl liknande storlandsting, och sedan kommer förslaget om länsindelning för de delar av landet som blir över. Vi får prototyperna för hur det skall bli med en demokratisk länsförvaltning, och vi får förebilder som sedan tillämpas vid den fortsatta

länsindelningen. Det är någonting rätt märkligt, som kommer att, såvitt jag förstår, sätta djupa spår i svenskt folkstyre. Jag har en känsla av att det blir mycket svårt att åstadkomma någonting liknande som kan gälla inom de län som det här bli fråga om.

Den föreliggande propositionen tar sikte på förhållandena i Storstockholm och de närmaste problemen där, och den åsyftar rent generellt sammanslagning av de båda länen. Detta innebär såvitt jag kan bedöma att man har hamnat i en arbetstakt där man forcerar fram en ändrad administrativ indelning men inte anser det lika nödvändigt att samtidigt ta upp problemet om hur man skall ordna med det folkliga inflytandet. Byråkratin får sätta sig till rätta, och så småningom kommer kanske någonting som man talar om som ett storlandsting och som kan få ett visst inflytande. Vi vet alla vilka svårigheter som finns för närvarande och vilket inflytande de centrala myndigheterna i Stockholm har ute i landet. Jag fick uppleva inom planeringsrådet i Uppsala län att man gjorde kraftiga anmärkningar mot en aktion från Kooperativa förbundet, som ville utföra stora anläggningar i min hemkommun och som trodde sig ha handlat korrekt och riktigt. Kooperativa förbundet hade talat med länsbostadsnämnden och med länsarbetsnämnden och hade också i detta fall tagit kontakt med vägförvaltningen i Uppsala. Men inom planeringsrådet fick vi veta att man var mycket förgrymmad över att »länsstyrelsen» inte hade kontaktats. Jag föreställde mig att de nämnda myndigheterna var mycket nära anknutna till länsstyrelsen — de ledande tjänstemännen var ju föredragande där. Men så är det tydligen inte, utan länsstyrelsen tycks vara ett och de centrala myndigheterna och deras utlöpare i länen vid sidan därav någonting annat. Här strävar man efter att åstadkomma en administrativ länsreform utan att av-

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

vakta vad som i det fallet kan komma fram när det gäller länsdemokratien, när det gäller det folkliga inflytandet på länsplanet. Enligt propositionen skall sammanslagningen vara genomförd den 1 januari 1968, och då hinner man inte med att få fram förslaget om länsdemokrati. Man hinner inte få en utformning av storlandstinget, utan man skynar i förväg och, som jag sade, byråkratien sätter sig till rätta innan de folkliga organen har kommit på plats.

Jag konstaterar att inte alldeles betydelselösa remissinstanser såsom länsstyrelsen i Stockholms län och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott har vågat ifrågasätta att det skulle vara så brådskande att man skulle behöva vara färdig redan den 1 januari 1968. Länsstyrelsen understryker att flera nackdelar är förbundna med en forcerad sammanslagning.

Länsstyrelsen skriver sålunda att för det första är det att vänta att både överståthållarämbetets och länsstyrelsens verksamhet efter ett riksdagsbeslut mot slutet av våren 1967 kommer att påverkas av förberedelser för omorganisationen. De stora operativa uppgifterna, samhällsplanering och initiativärenden, skjuts då i bakgrunden vid en tid då intensiva insatser påkallas av länsstyrelsen i samband med naturvårds- och friluftsplanningen för regionen, behandlingen på länsplanet av regionalplanerevisionen, medverkan vid slutförande av pågående planeringar för kommunsammanslagningar, uppläggning av investerings- och ekonomisk planering, lokaliseringsplanläggning m. m. För det andra har den sakkunnige inte tagit hänsyn till de funktions- och organisationsändringar som kan förutses bli resultat av länsförvaltnings- och landskontorsutredningarna. Den nyorganiserade gemensamma länsstyrelsen måste därför redan efter några år organiseras om. För det tredje medför en sammanslagning redan den 1 januari 1968 att man inte kan beakta de av-

vägningar mellan statliga och kommunala funktioner som nu övervägs i samband med utredningen om storlandstinget. För det fjärde efterlyser länsstyrelsen en ordentlig funktionsanalys och organisationsundersökning. För det femte måste den föreslagna sammanslagningen föra med sig åtskilliga lokalmässiga improvisationer.

Stockholms läns landstings förvaltningsutskott anför att det inte torde kunna undvikas att kontakten mellan den föreslagna nya länsstyrelsen och de kommunala regionala organen inte kan bli lika omedelbar och enkel som i ett mindre län. Värdet av denna kontakt motiverar därför att sammanslagningen inte sker tidigare än annan regional samverkan ställer anspråk på och vid sådan tid att en naturlig anpassning till den regionala indelningsändringen på kommunal sida — bildandet av storlandstinget — kan ske.

Dessa vägande remissinstanser har sagt att man här är för tidigt ute. För min del ber jag att få understryka vad det kan innebära när man vill skapa sådana mastodontlän som det här kan bli fråga om. Det innebär risker också för grannlän, ty det är klart att man på det sättet inte bara organisatoriskt utan också i fråga om gränsdragningen skapar en situation som det sedan såvitt jag förstår blir besvärligt att ändra på för den händelse man önskar en annan indelning. Jag frågar mig således om den reform som får sin första upptakt genom sammanslagningen av Stockholms stad och län kommer att vara lycklig och vad det kommer att betyda för andra delar av vårt land, när man fortsätter och genomför en reform efter sådana linjer. Jag frågar mig också om slakten på gamla historiskt framvuxna och organiskt sammangjutna enheter som finns i länen runt om i landet verkligen kan motsvara vad utredningsdirektiven angett och vad riksdagen skrivit om. Jag frågar om sådana jättelika ny-

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

bildningar skall kunna utgöra de enheter som åsyftas. Till sist frågar jag vad det kan bli för lokal självstyrelse och folklig gemenskap i sådana län. Man har i ett förslag, som har kommit till offentligheten och som vi kan vänta denna månad, pekat på vilka konsekvenser detta kan ha exempelvis för Gotlands län och exempelvis för Uppsala län, och jag måste säga att det inger allvarliga bekymmer att man skall köra fram en reform på detta sätt emot viktiga remissinstanser och genomföra en forcerad lösning av frågan, när det faktiskt finns så många viktiga frågor under omprövning, beträffande vilka vi ganska snart kan vänta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till det förslag som framlagts i motion nr 750 i denna kammare. I motionen hänvisas i enlighet med den uppfattning jag här har givit uttryck åt till att frågan om de folkliga länsorganens utformning och demokrati på länsplanet bör vinna beaktande och att en administrativ sammanslagning av Stockholms län och överståthållarskap bör anstå så att frågan om grannlänens förhållanden i samband därmed kan beaktas.

Jag vet att det sägs att det är ett allmänhetens intresse att få denna sammanslagning så tidigt som möjligt. Med allmänheten menas då de människor som har mycket svårt att veta, när de söker en länsmyndighet, om de skall gå till överståthållarämbetets ämbetslokaler eller till länsstyrelsens ämbetslokaler. Jag för min del menar att det som är viktigt är att det tas hänsyn också till den allmänhet som skall utöva kommunal självstyrelse och som på länsplanet skall företräda det folkliga inflytandet och att det icke ordnas så att denna fråga beaktas efter det att byråkraterna i olika former har satt sig till rätta. Det är därför som jag har framställt detta yrkande. Jag har inga överdrivna förhoppningar om att ett enhälligt utskott därigenom skall

få vika. Men problemet har en så stor räckvidd över hela vårt land att man icke här i förtid bör emot viktiga remissinstanser inom Stockholms län forcera fram en lösning så snabbt som det här är fråga om.

Det är riktigt att man på dessa håll inte har räknat med att kunna vänta hur länge som helst. Man har aktuella bekymmer som måste klaras av och aktuella intressen som man vill ha tillgodosedda och därom är ingenting att säga. Men det förefaller i alla fall som om de viktiga synpunkterna, de som har relevans för hela vårt land och för en fortsatt reform på länsplanet och som kan beröra inte bara och väsentligen indelningen utan framför allt en demokratisering av länsförvaltningen kräver ett beaktande, vilket här inte har skett. Man har här skyndat före och löst de byråkratiska problemen men låtit de folkliga vänta.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! I en interpellationsdebatt i går tror jag att herr Björk från Göteborg med lätt ironisk underton talade om det bästa av riken. Jag skulle i dag vilja tala om det pietetslösaste av riken — vilket vi har många exempel på. Vi har exempel på det vid behandlingen av stadskärnan i huvudstaden, och vi har exempel på det genom den Kungl. Maj:ts proposition som i dag ligger på riksdagens bord och som inte försvaras av någon ledamot av regeringen, så vitt jag kan finna — regeringsbanken är uppenbarligen tom.

Här har Stockholm sedan 1634 haft en överståthållare respektive en underståthållare — nu skall man ändra på det. Som motivering anför utskottet att titeln landshövding är lika gammal. Är det en motivering? Jag måste beteckna detta förslag om avskaffande av överståthållartiteln och underståthållarbefattningen såsom ett utslag av klåfingrighet och icke något annat. Jag

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

vill säga att denna pietetslöshet inte sammanhänger med politisk trosbekännelse på minsta sätt. Vad vi än kan säga om öststaterna, inte kan vi förneka att man där är mycket noga med att slå vakt om traditionella värden och traditionella företeelser.

Låt mig ta ett annat mera närliggande exempel, England. Är det någon som tror att man ett ögonblick där skulle reflektera på en ändring av det här slaget? Aldrig!

Med risk att kanske vara litet ovänlig gentemot det ärade statsutskottet ber jag, herr talman, att få uttrycka min djupa respekt för det kraftprov som utskottet har ådagalagt här. Man är inte nöjd med Kungl. Maj:ts proposition, men man vet inte vad man vill, och därför låter man bollen gå tillbaka till Kungl. Maj:t, till de tomta bänkarna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen I: 749 respektive II: 938 beträffande första punkten. Detta yrkande sammanfaller med yrkandet i motionen 939 i andra kammaren.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Tegnér skriver att pingst, hänryckningens tid är inne. Man får nästan det i tankarna när man hört de två föregående talarna. Det är något av hänförelse i deras synpunkter beträffande det ärende vi nu behandlar. Herr Hernelius var ironisk mot statsutskottet — och det må han ju vara, det står var och en fritt. Men när han talar om att man skall bevara det namn som nu kommer att försvinna, kan i varje fall inte jag hålla med honom. Man får inte vara så där förfärligt konservativ att man i alla avseenden skall bevara allt bara för att det är gammalt och fornt. Jag återkommer till detta och vill nu först säga några ord till herr Ferdinand Nilsson.

Herr Nilsson vill att man skall låta anstå med detta beslut tills en del ut-

redningar är färdiga. Han befarar att om detta enhälliga statsutskottsutlåtande blir bifallet kommer svårigheter att uppstå för grannlänerna. I utskottets utlåtande har vi bemött detta genom att bl. a. ur Stockholms läns förvaltningsutskotts yttrande anföra en sats som är central både i det yttrandet och i statsutskottets: »En mot regionens behov svarande ändring av nu rådande förhållanden bör därför snarast komma till stånd.» Den föreslagna indelningsändringen och omorganisationen hindrar inte att grannlänens förhållanden beaktas i samband med en kommande prövning av länsindelningsfrågan i ett större sammanhang.

Vi har inom utskottet ansett att denna sammanläggning inte på något sätt hindrar en utveckling i fortsättningen. Vi har först inom tredje avdelningen i statsutskottet och sedermera i utskottet i dess helhet enats om att tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Vi tror inte ett ögonblick att denna sammanläggning på något sätt kommer att försvåra eventuella kommande förändringar inom våra län.

Sedan vill jag återkomma till herr Hernelius angående — för att citera Hasse Alfredsson — titulaturen. Från herr Hernelius' och en del andras sida har man icke velat att samtliga våra landshövdingar skulle vara landshövdingar utan att man i detta nya län skulle kalla chefen för överståthållare och hans närmaste man för underståthållare för att på det viset bevara en tradition och få en särställning, så att huvudstadens länschef blir förmer än cheferna ute i de andra länen.

Inom utskottet har vi inte kunnat acceptera ett sådant resonemang. Vi har ansett att man kan låta samtliga länschefer kallas landshövding; att det inte är något brott vare sig mot traditioner eller något annat.

Däremot har vi i ett avseende gjort en avvikelse från propositionen. Vi tycker att förslaget om att landshövdingens

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

närmaste man skulle kallas för länsdirektör är en mycket dålig lösning. Vi har ju en mängd olika direktörer — länsbostadsdirektörer, länsarbetsdirektörer och allt vad de heter. Därför tycker vi inte titeln länsdirektör är mycket att komma med. Vi har emellertid inte kunnat enas om något annat. Vi ansåg nog att vice landshövding eller biträdande landshövding inte precis var den rätta lösningen. Fördenskull föreslår vi — vilket föranledde herr Hernelius att vara litet ironisk — att Kungl. Maj:t skall titta på detta spörsmål ännu en gång och söka komma fram till något som i varje fall är bättre än länsdirektör.

I övrigt har utskottet inte gjort några avvikelser utan har accepterat propositionen. Vi har som sagt gjort det enhälligt. Det har lämnats några blanka reservationer av andrakammarledamöter. I samtliga fall är det, såvitt jag vet, fråga om just vad själva chefen skall ha för titel, och det har vi ju här ändå, utan blanka reservationer, fått tillfälle att resonera om.

Jag tycker att utskottets ställningstagande är så klart preciserat, att jag kan nöja mig med att med det anförda yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag konstaterar den stora uppmärksamhet som utskottets talesman fäste vid den etikettsfråga som berördes av herr Hernelius. Men han gick som katten kring het gröt omkring den centrala frågan, nämligen frågan om det folkliga inflytandet och om det är rimligt att detta skall underordnas den administrativa stordriftens effektivitetssynpunkt. Det centrala är väl frågan om vilket pris vi vill betala för friheten.

Vad jag här fäster mig vid är att man vill genomföra en administrativ reform utan att vänta de månader — kanske det år — som det kan rör sig om för

att samtidigt kunna genomföra en reform som skapar en folklig makt vid sidan om det administrativa styret. Detta har såvitt jag kan förstå inte berörts av utskottets talesman.

Frågan om förutsättningarna för att landstingen som levande enheter skall fortsätta att utvecklas till verklig länsdemokrati på grundval av lokal samhörighet är värd ett bättre öde än att underordnas den administrativa stordriftens extrema krav. Den statliga administrationen och dess centrala organ må ha sina problem, som kräver särskild uppmärksamhet, men för de folkligt valda organen på länsplanet, med sund förankring i en lokal gemenskap och med en naturlig önskan att vårda och utveckla en bygd, med vars människor man känner samhörighet, måste det vara av betydelse att slå vakt om förutsättningarna för en levande länsdemokrati.

I propositionen påpekas att det hänt att en del vilsna människor råkat ta fel på lokaler, förväxlat länsstyrelsens och överståthållarämbetets expeditioner m. m. Detta kan emellertid lätt nog förebyggas genom lämpliga anslag och lämplig annonsering. De verkliga centrala frågorna har ett helt annat djup och en annan innebörd. Människorna är inte så bortkomna som propositionsförfattaren tror, när han fäster avseende vid dylika förhållanden. Jag ber att få understryka att det är väsentligt att låta länsindelningsreformen, länsförvaltningsreformer och länsdemokratin hålla jämna steg. Man bör inte klara av det administrativa, som man förgudar och ligger på knä för, utan samtidigt besinna att det här gäller att bevara ett folkligt inslag och en folklig förankring som kan vara värdefull nog.

Min kritik riktar sig egentligen inte mot den föreslagna indelningen i och för sig. I den motion som jag har väckt har inte yrkats avslag på propositionen. Vi bör samordna denna delreform

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

med de övriga reformerna, med den allmänna utvecklingen, så att det skulle bli samstämmighet.

Skapa inte en administrativ prototyp som är färdig när man sedan skall ta itu med frågan om de folkliga organens möjligheter att hävda sig i fråga om länsförvaltningen. Detta är det centrala, själva kärnpunkten.

När man sedan säger att det finns här ett enhälligt utskott och att därför det folkliga inflytandet fått tillräcklig förankring, ber jag för min del att få säga att jag är förvånad att detta enhälliga utskott gått på en linje som ingalunda överensstämmer ens med vad länsstyrelsen i Stockholms län eller förvaltningsutskottet i Stockholms läns landsting tycker. De ansåg ju att man kunde skynda långsammare. Men det har utskottet inte reflekterat på. Huvudsaken är de administrativa synpunkterna och att effektuera dem i så hög hastighet som möjligt.

Jag tror att detta kommer att få konsekvenser för en fortsatt organisation på länsplanet, och jag är rädd för dessa konsekvenser. Man har ju börjat med någonting som enligt min uppfattning måste vara onormalt: ett län med 1,4 miljon invånare i ett land på 7 miljoner invånare, ett län som har 2 miljoner människor den gången då vi kanske — om vi får tillräcklig invandring — har 8 miljoner människor i landet. Det blir oproportionerligt.

Hur skall det bli med de andra länen? Skall man försöka sådana organisationer också i glesbygderna? Ämnar man, som det ryktas, lägga Härjedalen under Härnösand och utföra andra, liknande underbara verk?

Det är någonting så orimligt att man inte avvaktar hur man skall få fram det väsentliga underlaget, människornas, folkets inflytande, och låter den administrativa utformningen komma sedan.

Det gamla frihetspartiet socialdemokraterna — »vi alla som kämpar för

friheten», som Axel Danielsson sade — tycks ha hamnat i en känsla av att det väsentliga är byråkrati och förvaltning, medan dock det väsentliga måste ligga på det folkliga området.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Statsutskottets talesman, min ärade vän herr Birger Andersson invände mot mitt resonemang dels att det skulle vara utslag av konservatism och dels att överståthållaren icke var förmer än andra landshövdingar.

Beträffande den första punkten tyckte jag att jag hade gjort klart att det icke är fråga om politiska trosbekännelser — liberalism, konservatism, socialdemokrati eller kommunism — utan det är fråga om känsla för tradition.

På den andra punkten vill jag säga att ingen har sagt att länschefen i Stockholm skall vara förmer än andra. Detta ligger inte i titeln överståthållare. Det innebär helt enkelt att man skulle låta det vara som det varit sedan 1634.

Sedan vill jag hälsa statsrådet Lundkvist välkommen på regeringsbanken.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det är faktiskt inte mycket att tillägga. Herr Ferdinand Nilsson har egentligen ingenting i sak att erinra mot sammanläggningen. Han vill bara att den skall anstå och menar att det folkliga inflytandet skulle försvinna om man fattar beslut enligt propositionens förslag. Herr Ferdinand Nilsson vill avvakta vissa utredningar angående länsdemokrati och annat. Jag kan inte inse att man genom att fatta beslut i dag på något sätt förhindrar den länsdemokrati som man avser att så småningom få till stånd.

Nödvändigheten av att få till stånd förändringar i våra län i storstadsre-

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

gionerna har diskuterats i åratal. Det har varit en brännande kommunal fråga både i stockholmstrakten och kring Göteborg. Utredningar har skett. Så länge jag har varit med i statsutskottets tredje avdelning har denna fråga blivit diskuterad varje år i ett eller annat sammanhang.

Att ett förslag nu har kommit och att utskottet enhälligt har tillstyrkt detta förslag innebär ju inte något märkvärdigare än att man har ansett tiden nu vara mogen för att lösa länsfrågorna i en av våra storstadsregioner. Herr Ferdinand Nilsson skall inte tro att vi därmed på något sätt sviker gamla socialistiska föregångsmän, ty om titeln på länschefen inte har med politik att göra är det inte heller fråga om politik i detta avseende.

Herr Ferdinand Nilsson är upprörd och vill ha ett starkare folkligt inflytande. Det må vara hänt. Men allt detta är bedömningsfrågor, och man kan bedöma på olika sätt. Det står var och en fritt att skapa sig en uppfattning. Utskottet har bedömt ärendet på ett sätt, och herr Ferdinand Nilsson har bedömt det på ett annat sätt. Sedan får kammaren avgöra vem kammaren tycker har rätt.

Herr Hernelius hade ju bara det att förklara, att man skall vara rädd om traditioner. I många avseenden bör man också vara det. Det finns goda traditioner som man bör söka bevara, men jag tycker nog inte att titlarna överståthållare och underståthållare är så förfärligt heliga att man inte kan rucka på dem. Ute i länen residerar ju landshövdingarna i vissa fall på slott, så att vederbörande länschef inte bara är landshövding utan även ståthållare. Det gäller för exempelvis ståthållaren på Örebro slott, Kalmar slott och Halmstads slott. Här i Stockholm finns det ju en särskild ståthållare för Stockholms slott. Han har inte varit överståthållare, utan överståthållaren har varit jämförbar med en landshövding

ute i länen. Vi tycker att den jämförbarheten även bör ta sig uttryck i titeln.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag tycker mig ha märkt att när ledamöter som inte tillhör regeringspartiet väcker motioner i riksdagen och det finns utredningar att hänvisa till, så hänvisar man till att utredningar pågår, och så länge de pågår kan ingenting göras. När regeringspartiets medlemmar motionerar, prövar man motionerna, och det kan hända att de bifalles. Och Kungl. Maj:ts tycks vara alldeles oberoende av att det i det här ärendet pågår utredning angående länsadministrationen, att det pågår utredning om länsdemokratien och att det pågår en utredning rörande länsindelningen. Här kör regeringen fram en fråga och det sägs att det anses att det har sölats länge nog. Vem är det som har sölats? Det är väl Kungl. Maj:ts utredningar i så fall, såvitt jag förstår.

Bortsett från detta vill jag understryka att jag inte är så förfärligt isolerad, ty även i grannlänen tycker man att det gått litet fort. Som jag har sagt två gånger förut, tycker även länsstyrelsen i Stockholms län att det kunde gå långsammare, och Stockholms läns landstings förvaltningsutskott säger också att det kunde gå litet långsammare. Jag kan inte förstå annat än att utvecklingen mot nya djärva mål skulle vinna på någon samordning, så att de olika frågorna inte kommer upp hipp som happ i salig oordning utan att behandlingen blir systematiskt upplagd. Jag har en känsla av att därmed skulle mycket vara vunnet.

Jag vill också betona att vi i det landsting som jag tillhör har varit allvarligt bekymrade över det sätt på vilket reformerna förbereds på det här området. I varje fall inom Uppsala läns landsting tror vi i stor utsträck-

Ang. sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse

ning att det kunde ha vunnits åtskilligt på att frågorna om länsdemokrati och folkligt inflytande, den administrativa reformen o. s. v. hade fått bedömas i ett sammanhang. Vi enkla människor begriper ändå att skapar man till en sådan prototyp så kan den bli ett exempel på hur det kommer att bli på andra håll i framtiden. Vart skall det ta vägen om mastodontlän, tillkomna under byråkratiska aspekter, skall bli förebilder för fortsättningen? Det är i grund och botten någonting kusligt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkten 1 samt därefter särskilt i fråga om punkterna 2—27.

Därefter gjordes enligt de avseende punkten 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen I: 750; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkterna 2—27 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 749 och II: 938; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hernelius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 97 punkterna 2—27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring som föranledes av bifall till motionerna I: 749 och II: 938.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hernelius* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 28.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning av medel ur postverkets understöds-kassa;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av staten tillhörig mark m. m.; och

nr 101, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68,

varvid utlåtandet nr 99 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående naturvårdens organisation, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnena, för budgetåret 1967/68 beräkna till Statens naturvårdsnämnd: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av 4 300 000 kronor respektive 691 000 kronor samt till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande ett anslag av 4 500 000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 3 mars 1967 dagtecknad proposition, nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m., vilken hänvisats till jordbruksutskottet, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skulle inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter, nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd, samtidigt skulle upphöra,

dels besluta, att länsingenjörskontoren skulle upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter skulle organiseras inom länsstyrelserna,

dels godkänna de riktlinjer för stödet till friluftslivet, som angivits i propositionen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad som förordats i propositionen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt, som fordrades för förslagens genomförande,

dels till Statens naturvårdsverk: Avlöningar för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kronor,

dels till Statens naturvårdsverk: Omkostnader för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 691 000 kronor,

dels ock till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 4 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande i anledning av propositionen nr 59 väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 736, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 921, av herr *Tobé m. fl.*;

2) de likalydande motionerna I: 753, av herr *Karlsson, Helge, m. fl.*, och II: 942, av herr *Wikner m. fl.*;

3) de likalydande motionerna I: 756, av herr *Pettersson, Arne*, och fru *Ohlsson, Lilly*, samt II: 946, av herr *Heningsson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att principerna enligt allemansrätten klart skulle komma till uttryck i instruktionen för statens naturvårdsverk;

4) de likalydande motionerna I: 757, av herr *Skärman*, och II: 945, av herr *From*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att inom den personalram, som komme att beslutas, största möjliga antal experter måtte ställas till länsstyrelsernas förfogande för att genom förhandlingar och markvärderingar snarast fullfölja aktualiserade upplåtelse- och förvärv av mark för fritids- och naturvårdsändamål;

5) de likalydande motionerna I: 769, av herr *Isacson m. fl.*, och II: 959, av herr *Lothigius m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta, *dels* att

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

fastställa organisationen för statens naturvårdsnämnd i enlighet med det till motionerna fogade organisationsförslaget, *dels* att fastställa det motionerna bifogade förslaget över tjänster vid den statliga naturvårdsorganisationen, *dels ock* att bidra till det rörliga friluftslivet även skulle kunna utgå till anläggningar, som kunde väntas bliva ekonomiskt självbärande;

6) de likalydande motionerna I: 770, av herr *Kristiansson, Axel*, och II: 958, av herr *Jonasson m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 59 måtte *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i de råd, som enligt propositionen skulle knytas till det centrala naturvårdsverket, utrymme måtte beredas för lekmannainflytande genom representation i råden för näringslivs-, arbetsmarknads- och ideella organisationer samt för kommunförbunden, i enlighet med vad i motionerna anförts, *dels* som sin mening uttala, att vederbörande lantbruksnämnd i stället för den i propositionen föreslagna särskilda expertgruppen borde kunna biträda naturvårdsorganisationen vid värdering och förhandlingar med markägare, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna anförts beträffande den regionala naturvårdsorganisationen, *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning av möjligheterna att stödja kommunernas markinköp för naturvårds- och friluftssändamål samt uppförande av friluftsanläggningar genom medel från domänverkets markfond;

7) de likalydande motionerna I: 771, av fru *Wallentheim* och herr *Anderson, Carl Albert*, samt II: 961, av herrar *Svenning* och *Adamsson*, vari anhållits, att i länsstyrelsernas uppgifter i samband med översiktsplanering av marktillgång och markanvändning måtte ingå att bevaka de fritidsintressen, som representerades av koloniträdgårdsrörelsen, och söka samråd med intresserade kommuner och koloni-

trädgårdsrörelsen för anläggning av koloniområden;

8) de likalydande motionerna I: 772, av herr *Wirtén m. fl.*, samt II: 960, av herrar *Norrby* och *Westberg*, vari yrkats, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 59 skulle besluta *dels* att det centrala ämbetsverket för natur, vatten och luftvård skulle benämnas statens miljövårdsverk samt att enheterna på det regionala planet skulle benämnas miljövårdsenheter, *dels* att avslå Kungl. Maj:ts förslag att en länsingenjörstjänst skulle indragas, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förslag syftande till att statens oljeskyddsråd knötes till det centrala ämbetsverket, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förslag till förstärkning av det centrala ämbetsverket med expertis för bullerfrågor, *dels ock* att riksdagen skulle uttala, att det i kommunerna borde finnas särskilda organ, antingen kommunens styrelse eller annat lämpligt organ, för handläggning av miljövårdsfrågor samt friluftsförfrågor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

1. a) lämna utan åtgärd motionerna I: 770 och II: 958, såvitt avsåge en i propositionen föreslagen expertgrupp för värdering m. m.,

b) besluta, att motionerna I: 736 och II: 921, såvitt avsåge inrättande av befattning för oljeskyddsfrågor, skulle lämnas utan åtgärd,

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag på motionerna I: 769 och II: 959, I: 770 och II: 958 samt I: 772 och II: 960, samtliga motioner såvitt avsåge naturvårdens centrala organisation, besluta, att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skulle inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnads-

styrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd samtidigt skulle upphöra,

d) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 769 och II: 959, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad som förordats i utlåtandet,

2. a) anse motionerna I: 770 och II: 958, såvitt avsåge den regionala naturvårdsorganisationen, besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört,

b) avslå motionerna I: 772 och II: 960, såvitt avsåge Kungl. Maj:ts förslag om indragning av en länsingenjörstjänst,

c) såvitt i övrigt avsåge den regionala naturvårdsorganisationen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 757 och II: 945, I: 769 och II: 959 samt I: 772 och II: 960 besluta, att länsingenjörskontoren skulle upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter organiserades inom länsstyrelserna,

3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 769 och II: 959, såvitt de ej behandlats i det föregående, godkänna de av utskottet angivna riktlinjerna för stödet till friluftslivet,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsordningar och åtgärder i övrigt, som fordrades för förslagets genomförande,

5. till Statens naturvårdsverk: Avlöningar för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kronor,

6. till Statens naturvårdsverk: Omkostnader för budgetåret 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 691 000 kronor,

7. till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret

Ang. naturvårdens organisation, m. m. 1967/68 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 4 500 000 kronor,

8. lämna följande motioner utan åtgärd, nämligen

a) I: 736 och II: 921,

b) I: 753 och II: 942,

c) I: 756 och II: 946,

d) I: 770 och II: 958,

e) I: 771 och II: 961, samt

f) I: 772 och II: 960,

motionerna under a), d) och f) såvitt de ej behandlats i det föregående.

Reservationer hade anförts, utom av annan,

1) av herr *Isacson* och *Sveningsson* samt fru *Sundberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 c och 1 d hemställa, att riksdagen måtte

1 c) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 769 och II: 959 ävensom med avslag å motionerna I: 770 och II: 958 samt I: 772 och II: 960, samtliga motioner såvitt avsåge naturvårdens centrala organisation, besluta, att en ny central förvaltningsmyndighet för natur-, vatten- och luftvårdens ledning, kallad statens naturvårdsverk, skulle inrättas den 1 juli 1967 och att följande myndigheter nämligen statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå, statens naturvårdsnämnd, vattenvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd samtidigt skulle upphöra,

1 d) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 769 och II: 959, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckningen för naturvårdsverket enligt vad som förordats i reservationen;

2) av herrar *Nils Hansson*, *Isacson*, *Skärman*, *Sveningsson*, *Axel Kristiansson*, *Hansson* i Skegrie, *Nilsson* i Löns-

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

boda, *Jonasson* och *Berndtsson* samt fru *Sundberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa delar erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 b hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 772 och II: 960, såvitt avsåge Kungl. Maj:ts förslag om indragning av en länsingenjörstjänst, uttala, att tjänsten i stället för att indragas borde ställas till naturvårdsverkets förfogande med uppgift för befattningshavaren att vara särskild föredragande i frågor rörande förhindrande av utsläpp av olja samt rörande beredskap mot oljeskador;

3) av herrar *Isacson* och *Sveningsson* samt fru *Sundberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under 2 c hemställa, att riksdagen måtte, såvitt i övrigt avsåge den regionala naturvårdsorganisationen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 769 och II: 959 ävensom med avslag å motionerna I: 757 och II: 945 samt I: 772 och II: 960, besluta, att länsingenjörskontoren skulle upphöra den 1 juli 1967 samtidigt som naturvårdsenheter organiserades inom länsstyrelserna.

Herr talmannen yttrade, att under överläggningen beträffande förevarande utlåtande jämväl finge beröras tredje lagutskottets utlåtande nr 32 och allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 31; eventuella yrkanden angående sistnämnda utlåtanden skulle dock framställas först sedan respektive utlåtanden föredragits.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Fastän det beslut om bildande av ett naturvårdens eget verk, som vi i dag står i begrepp att fatta, egentligen bara innebär ett fullföljande av principbeslutet vid 1965 års riksdag är det dock på sitt sätt en milstol-

pe i en utveckling som sträcker sig över århundraden.

Naturvärden och den därmed tidigare sammankopplade fornminnesvärden var i mitten av 1600-talet någonting helt annat, då lantmåteridirektören *Peder Menlös* här i Stockholm utfärdade sina föreskrifter till de över hela landet verkande lantmätarna, att dessa på sina kartor skulle notera alla naturens märkliga bildningar och minnen som man kunde iakttaga. Det var det ovanliga man då sökte och vallfärdade till — frisk och orörd natur hade man ju inpå knutarna, vattnet var klart och liksom sprunget direkt ur källan, luften möjligen kryddad från eld eller tjärdalar, men ren. De handredskap man arbetade med kunde inte göra så stora ingrepp i topografin. Dock, långsamt arbetade sig åkerbruks- och beteskulturen in i vildmarken men gav blott öppna, ljusare bygder och en rikare flora.

Jag tycker det är skäl att påminna om denna utveckling, som sträckt sig ända in i våra dagar, då något nytt har kommit till. Med maskinteknik och vetenskap har vi börjat nyttiggöra oss naturens tillgångar och huggit in med allt friskare aptit på det dukade och orörda bord som låg framför människan. Det märktes inte så mycket på naturen i början; vidderna var så stora, strömmarna så strida och vattnen så vida, luftthavet så oändligt, att vi liksom inte kunde fatta att allt detta, som vi utnyttjade och som gav oss tillgångar och standard, hade sin begränsning.

En och annan höjde väl ett varningens finger, och reservat avsattes till nationalparker och minnesmärken. Men det var inte så mycket med tanke på hela folkets behov utan det var mest för att av naturvetenskapliga och historiska skäl bevara speciella naturområden orörda. Visst var man medveten om värdet av sol, bad och friluftsliv, men jag vill erinra om att så sent som på 1930- och 1940-talen be-

traktades många av dem som då förde naturförsvarets och naturvårdens talan som något av fantaster. Och i dag är vi beredda att fatta beslut om ett nytt stort ämbetsverk, som visserligen inte får en generaldirektör som chef men ändå blir i högsta grad myndigt. Och detta beslut kommer att fattas i nästan fullständig enighet, ty det är endast i ett fåtal frågor som skiljaktiga meningar har framlagts. Jag behöver inte mer än peka på bilen och det spridda välståndet för att antyda orsakerna till förändringen.

Innan jag går in på de avvikande meningarna, låt mig uttala en viss oro över alla dessa nya och utökade ämbetsverk, framför allt över denna sjudande verksamhet med att uppdelas, sammanslå och omorganisera överallt. Det måste vara tecken på dåliga administratörer med bristande framtidsvisioner att inte kunna så utforma ett verk, att detta inte fungerar som man tänkt utan så gott som omgående måste stuvras om. Statens naturvårdsnämnd inrättades år 1963 och har väl därför knappast hunnit komma i gång innan den nu år 1967 blir kärnan i statens naturvårdsverk. Immissionssakkunnigas utlåtande är på remiss och måste liksom de förslag som kommer från 1964 års naturresursutredning i större eller mindre grad påverka naturvårdsverkets sammansättning och organisation. Det är min förhoppning att verket inte alltför mycket skall störas i samband därmed utan få några år av arbetsro, ty det är stora uppgifter som väntar på land, i vatten och i luft.

Därmed är jag framme vid några erinringar, som i ett fall har lett till en gemensam reservation från högern, centern och folkpartiet.

Denna reservation, nr 2, avser att fylla en brist som vi anser vidlåda den ändå rätt omfattande personaluppsättningen. Trots att ett av de allvarligaste hoten mot vår yttre miljö kommer från oljespill och oljeutsläpp finns i hela detta utomordentliga verk inte nå-

gon oljespecialist att tillgå för ett av naturens allra största faromoment. Även om den stora katastrofen med Torrey Canyon vid Cornwalls kust tjänat som väckarklocka för den stora allmänheten, finns det mycket annat som också visar hur allvarlig situationen är. Jag har i min hand några förteckningar över enbart under år 1966 rapporterade oljeutsläpp till sjöss samt överträdelser av oljeskyddslagens bestämmelser, och det är ingen lugnande läsning. Därtill kommer alla oljeskador till lands.

Allt detta gör att vi inte anser det vara försvarligt att naturvårdsverket ställes utan expertis på detta område. Vi söker lösa frågan på det sättet, att en länsingenjörstjänst, som enligt propositionens förslag skall indragas och som enligt uppgift är vakant, bibehålles och ställes till naturvårdsverkets förfogande. Befattningshavaren skall ha som uppgift att vara särskild föredragande i frågor rörande förhindrande av oljeutsläpp samt rörande beredskap mot oljeskador.

Självfallet skall tjänsten besättas med en oljeexpert, och avlöningen torde inrymmas i det i staten upptagna förslagsanslag för löner.

Herr talman! Jag yrkar sålunda bifall till reservation nr 2 av herr Nils Hansson m. fl.

Jag har själv jämte en medmotionär i andra kammaren i motionsparet I: 757 och II: 945 hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att inom den personalram, som kommer att beslutas, största möjliga antal experter ställes till länsstyrelsernas förfogande för att biträda vid förhandlingar och markvärderingar vid aktualiserade upplåtelse och förvärv av mark för fritids- och naturvårdsändamål.

Som bekant råder det på detta område en stor eftersläpning på grund av personalbrist. Utskottet erinrar om att det förordad inrättandet av en expertgrupp för sådana frågor och yrkar avslag på dessa motioner under motive-

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

ring, att det ej synes påkalla någon särskild åtgärd.

Det är min förhoppning att Kungl. Maj:t och verksstyrelsen finner saken lika självklar och behjärtansvärd som utskottet. För varje år som går stiger markpriserna och samtidigt försvinner något av det, som vi borde vårda och bevara.

Herr talman! Mycket vore att säga i denna för oss alla så betydelsefulla fråga om hälsa och trivsel, men jag skall nöja mig med detta. Jag yrkar således bifall till reservation nr 2 och i övrigt till propositionens förslag.

Häri instämde herr *Svanström* (cp).

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att uttala min tillfredsställelse över det beslut, som vi nu står inför att fatta, nämligen att inrätta ett speciellt naturvårdsverk, som kommer att ha ansvaret för en rad mycket väsentliga frågor på miljövårdens område. Det skall alltså bli en samordning av hit hörande problem.

Jag har inte, såsom herr Skårman, någon känsla av att det skulle vara ett felsteg att samla ihop dessa frågor under samma hand. Jag tror att vatten- och luftvård, bullerfrågor och naturvård hör ihop på ett sådant sätt, att det är synnerligen motiverat att ett enda ämbetsverk får ta hand om allt detta.

Det har gjorts gällande att detta ämbetsverk i stället borde ges namnet miljövårdsverket. Det har väckts motioner i detta syfte. Utskottet har inte kunnat godta detta förslag. Det anser att det ändå bara är fråga om den yttre miljön och att den naturliga benämningen därför bör vara naturvårdsverket. Det är alltså fråga om en begränsad del av hela den mycket stora och viktiga miljövården.

Jag tror att detta ämbetsverk på sikt kommer att bli ett av de allra viktigaste. Detta ämbetsverk kommer att få ta hand om många synliga problem i

vårt samhälle: nedskräpningen, vattenföroreningarna, exploateringen och föroreningarna. Det finns vidare många minst lika viktiga problem som är osynliga och därför kanske inte lika intressanta för många människor, men som dock ligger på lur här på ett påtagligt sätt och som kommer att framöver bli av mycket större betydelse än de rent synliga problemen. Jag tänker på raden av gifter som vårt samhälle omger sig med och alla de risker som man tar i sådana sammanhang att förstöra stora naturvärden på mycket lång sikt och försvåra för människorna att få den livsmiljö, som vi alla måste eftersträva. Vi har den förvirrade biociddebatt, som har pågått och som många gånger måste sägas vara ett bevis för den osäkerhet och den oro, som människor känner inför det som håller på att ske när vi för varje år och praktiskt taget för varje dag tar nya gifter i vår tjänst för att göra det lättare och bekvämare för oss och för att göra det rationellare i vårt samhälle.

Naturvårdsverket kommer framöver att få många nya uppgifter. Immissions-sakkunnigas förslag har ju nyligen lämnats, och vi kan förvänta att riksdagen kommer att få ta ställning till en rad av de problem som dessa sakkunniga sökt belysa. Vidare pågår ju en mycket betydelsefull utredning, naturresursutredningen, och vi väntar med spänning på vad denna kommer att föreslå. Nyligen hölls i Nordiska rådets regi en konferens i Lidingö, där man diskuterade en rad av dessa problem och där man enligt min mening målade något av en skräckbild av det samhälle vi håller på att skapa åt oss. Exploateringen är allt påtagligare. Ofta växer här fram problem av ren okunnighet, många gånger av hänsynslöshet, men många gånger också på grund av de starkt kommersiella intressen som finns i bakgrunden.

Vår höga levnadsstandard har i det här fallet skapat och kommer att skapa massor av nya problem. Vi disku-

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

terar ofta en ökning av bruttionalprodukt som något vägledande för hela vårt samhällsarbete. Det är naturligtvis riktigt. Men hur mycket av denna bruttionalprodukt är inte helt enkelt en följd av exploatering av naturvärden, som vi kanske inte kan återställa helt men som vi i det längre perspektivet måste försöka återställa med mycket dyra medel. Jag såg nyligen en rapport om att man har diskuterat dessa frågor i Amerika och att man räknar med att den skadegörelse, som åsamkats under tidigare år, kommer att kosta amerikanska staten flera tusen miljarder dollar, om den skall återställas.

Jag säger detta för att bevisa storleken av de väldiga problem som står för dörren också i vårt samhälle, även om vårt land kanske är mera förskonat än många andra länder på grund av att vi har så stora ytor och så stora naturtillgångar. Men jag skulle tro att vi under återstoden av detta århundrade kommer att få anslå mycket stora belopp för att förbättra förutsättningarna för människorna i vårt land, för att kunna skapa och bevara den livsmiljö, den sunda natur, den sunda luft som vi ändå alla vill ha och som är så nödvändig för hela vårt släkte.

Mot denna bakgrund och med hävdande av att naturvårdsverket kommer att få så stora och betydelsefulla uppgifter vill jag säga, att högerreservanterna anser det otillfredsställande att detta ämbetsverk får en annan status än andra ämbetsverk av denna typ genom att man låter en överdirektör bli chef. Jag tror att man genom att följa reservanterna och tillskapa ett verk med en generaldirektör som chef ändå markerar betydelsen av ämbetsverket, dess likvärdighet med andra ämbetsverk. Därmed slår man utan tvekan fast att ämbetsverket framöver kommer att ha minst lika betydelsefulla uppgifter som andra liknande verk.

Jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 1.

Till utskottsutlåtandet är också fogad en reservation som tar upp frågan om själva uppbyggnaden av verket. Däri har vi föreslagit, att naturvårdsbyran skall ha en annan uppbyggnad än vad som föreslås i propositionen. Vi anser nämligen att friluftslivet framöver kommer att vara av så utomordentlig betydelse att det behövs en speciell sektion för dessa viktiga frågor, medan däremot naturvårdsområdesfrågor och landskapsfrågor på ett helt annat sätt bör kunna samordnas och därför kunna ligga under en sektion.

När det gäller vattenvårdsbyrån har vi också ett yrkande om att den skall få en annan uppbyggnad. Det kommer att bli mycket svårt att alltid kunna renodla uppgifterna mellan de olika sektionerna beträffande industriella, kommunala och anläggningsärenden och det måste, tycker vi, i varje fall i ett inledningsskede vara riktigt att man har en enda sektion, som angriper alla dessa problem. Det kommer att bli samordningsfrågor och en massa onödigt arbete om man skall ha dessa ärenden liggande på tre olika sektioner. Det är mot den bakgrunden som vi velat ha en enda sektion, anläggningssektionen, och att de andra tills vidare skulle slopas.

Även när det gäller personalstaten har vi föreslagit en viss förändring, delvis på grund av de här tidigare berörda indelningarna. Vi tror emellertid att ärendena med den utbyggnad, som man får, i mycket stor utsträckning kommer att handläggas på länsstyrelserna, och de facto kommer det beslut som nu fattas — om man följer utskottet — att innebära en viss minskning av de tekniktjänster som för närvarande finns på länsstyrelserna. Man har en känsla av att det finns mycket stora arbetsuppgifter, och många av dem ligger tills vidare och väntar på att bli prövade, vilket kan dröja mycket lång tid. Många av de exploateringsärenden som det gäller, t. ex. beträffande naturvårdsområden, grusåsar

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

etc. tar nu alltför lång tid att få prövade. Detta är otillfredsställande ur många synpunkter, och det bör därför vara riktigt att man ser till att länsstyrelserna får tillräckligt med personal. Vi har sålunda tagit upp detta i vår reservation nr 3.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till samtliga de reservationer som är fogade till utskottets utlåtande.

Jag skulle till detta vilja foga ytterligare ett par ord. I den jordbruksproposition som vi kommer att få behandla här i riksdagen någon av de närmaste dagarna har jordbruksministern slagit fast, att det främst ankommer på naturvårdsmyndigheterna att ta hand om de mycket viktiga frågor som gäller det retarderade odlingslandskapet. Vilken uppfattning man än har om detta är det alldeles klart, att naturvårdsverket här kommer att få en mycket stor uppgift framöver. Det är möjligt att man, som jordbruksministern säger, inte kan inordna detta inom jordbrukspolitikens ram. Jag har dock en annan uppfattning. Jag tror dock att naturvårdsverket oavsett vilka besluten än blir kommer att få mycket stora och betydelsefulla uppgifter i detta avseende och att dessa uppgifter först och främst kommer att ligga på naturvårdsenheterna i länsstyrelserna. Det som nu sker i det svenska landskapet, när så stora arealer åkerjord försvinner, ser inte många människor genast och samtidigt. Det är först efter många år som man börjar upptäcka, vad som egentligen håller på att ske. Jag tror att naturvårdsverket och naturvårdsenheterna i länen måste arbeta mycket långsiktigt och att man i tid måste inställa sig på de åtgärder som måste vidtas för att det ur samhällets synpunkt skall bli så vettigt som möjligt och så billigt som möjligt.

Även ur den synpunkten är det alltså mycket angeläget att naturvårdsenheterna vid länsstyrelserna från början får

en tillfredsställande uppsättning av personal.

Herr SKÄRMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan instämma i nästan allt av det som herr Isacson här anförde. Jag skulle bara vilja rätta till ett litet misstag som han gjorde. Han sade i början av sitt anförande att han inte var så rädd som jag för att samla ihop alla dessa verk till ett stort verk, nämligen bl. a. naturvårdsnämnden, statens vatteninspektion och statens friluftsnämnd.

Jag tillstyrkte propositionen, och jag anser att förslaget i propositionen är helt riktigt. Vad jag avsåg med mitt uttalande var att dessa ideliga omorganisationer medförde att vederbörande tjänstemän inte fick tid att syssla med sina egentliga arbetsuppgifter — de fick läsa papper om nya bestämmelser, de omorganiserade och de sökte nya tjänster. Jag skulle vilja att statens naturvårdsverk nu blir så uppbyggt att det när immissionssakkunnigas och naturresursutredningens förslag framlägges endast successivt behöver utbyggas och att det ej skall behöva bildas ett nytt ämbetsverk igen, med de problem som därav följer.

Jag menar, och det sade jag också tidigare, att det är så viktiga arbetsuppgifter som det här gäller, att tjänstemännen i det nya verket behöver arbetsro — det var det jag menade och ingenting annat.

Jag har själv så många gånger varit utsatt för omorganisationer under min tid som tjänsteman att jag vet vad det betyder i fråga om uppbromsning av det positiva arbete som åstadkommer någonting.

Herr ISACSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få tacka för det klarläggande som herr Skärman här gjorde. Jag är på samma linje som han och alltså medveten om att det är trå-

kigt om tjänstemän under en mycket lång tid skall behöva drabbas av omorganisationer inom sina verk utan att effektivt kunna gripa sig an med de verkliga arbetsuppgifterna. Jag hoppas emellertid att det beslut som här kommer att fattas innebär att verkets tjänstemän i lugn och ro får ägna sig åt sina väsentliga arbetsuppgifter.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Samhällets snabba förvandling medför ständigt ökade krav på vår natur. Strävan att höja vår materiella standard har tvingat fram en långt driven strukturrationalisering av vårt näringsliv med därav följande befolkningskoncentrationer. Förslitning, nedskräpning och nedsmutsning av mark, vatten och luft blir med den nuvarande utvecklingen alltmer besvärande, om inte betydande motåtgärder vidtas.

Som ett steg i rätt riktning måste otvivelaktigt det förslag om ett naturvårdsverk, som nu diskuteras, bedömas vara. Det nya verket skall ersätta några befintliga myndigheter — vilket redan har nämnts i tidigare anföranden. Jag är övertygad om att en samordning av olika aktiviteter inom vår miljövärd innebär förbättringar, men den som till äventyrs lockas att tro att den föreslagna organisationen betyder någon enorm upprustning av vår miljövärd bör tas ur den villfarelsen, ty det som kommer att ske är visserligen ett bättre utnyttjande av befintliga resurser, men om vi ser på den personella sidan är förstärkningen inte imponerande.

Nettoökningen av antalet tjänster vid det nya verket i förhållande till tjänsterna vid de nuvarande myndigheterna blir 6 tjänster — från 95 till 101 tjänster. För min del tycker jag att detta kan accepteras i startskedet med tanke på att så betydande områden kvarstår att utreda och organisera. Jag tänker då närmast på att de förslag som immisions-sakkunniga framlade i slutet av

Ang. naturvårdens organisation, m. m. 1966 med nödvändighet kommer att ställa ytterligare krav på det nya verket, och då måste vi se till att en förstärkning sker. Samma sak gäller när ställning skall tas till förslagen från 1964 års naturresursutredning.

Den personella förstärkningen av den regionala organisationen inskränker sig till 8 tjänster enligt propositionen. Enligt uppgift är emellertid nettoökningen endast 2 1/2 tjänst, då 5 1/2 tjänst redan finns på extrastat utöver de i propositionen redovisade tjänsterna. Det är otillräckligt med hänsyn till de ökade arbetsuppgifter som läggs på länsstyrelserna i samband med omorganisationen.

Vi har därför motionsvägen föreslagit en höjning av anslaget med 500 000 kronor som skulle ställas till länsstyrelsernas förfogande för extra expertis. På så sätt skulle en önskvärd flexibilitet i organisationen uppnås under uppbyggnadsskedet.

I samband med personalfrågorna vill jag beröra en sak som även herr Isacson var inne på. I propositionen föreslås att chef för verket skall vara en överdirektör. Vi har i vår motion ifrågasatt om inte verkschefen, i likhet med vad statskontoret föreslagit, skulle fått generaldirektörs ställning.

Det är otvivelaktigt betydelsefullt att det centrala ämbetsverket får en sådan ställning att det med kraft kan hävda sig gentemot den rad av ämbetsverk och andra institutioner som samarbete och samråd måste ske med. I det sammanhanget är det inte betydelselöst om verket ledes av en generaldirektör eller en överdirektör. På sikt torde en ändring på denna punkt bli nödvändig med hänsyn till den betydelse vi alla vill fästa vid det nya verket. Den reservation, som tar upp den här frågan, har emellertid också en del andra förslag, som jag för min del inte kan stödja, och jag kan vid den kommande voteringen ej heller rösta för reservationen 1.

Jag har redan påpekat att en fortsatt utbyggnad av verket blir nödvändig. Det kan emellertid diskuteras om inte någ-

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

ra områden blivit alltför dåligt beaktade redan i begynnelseskedet. Dit hör skyddet mot oljeskador, som vi berört i vår motion och som herr Skårman talat om här tidigare. Jag nöjer mig med att på den punkten yrka bifall till reservation 2.

Ett annat område som också blivit bortglömt i den här omgången är bullerstörningarna, detta gissel som följer med industrialiseringen och mekaniseringen. Teknikerna, som genom sina i och för sig värdefulla uppfinningar orsakat det alltmer påträngande bullret, måste med en än mer avancerad teknik hjälpa oss till en ur allmänhygienisk synpunkt drägligare tillvaro, där bullret trängs tillbaka. Vi har därför föreslagit att teknisk expertis på bullerfrågor tillförs det centrala ämbetsverket.

Utskottet har avstyrkt detta med den motiveringen, att immissionssakunnigas förslag för närvarande prövas av Kungl. Maj:t och att de här frågorna kommer att tas upp i det sammanhanget. Låt oss hoppas att våra intentioner vinner beaktande i den omgången, men en viss risk föreligger att man begränsar det till de bullerstörningar som kommer från fasta anläggningar, då det endast är de som berörts av immissions-sakkunniga. Bullerproblemet har dock en betydligt större omfattning.

Beträffande den regionala organisationen skulle jag också vilja beröra de miljövårdande uppgifternas handläggning i kommunerna. För närvarande varierar förhållandena högst väsentligt från kommun till kommun. I vissa kommuner handläggs miljövårds- och fritidsfrågor av kommunens styrelse, i andra av speciella nämnder eller styrelser, men i en del är det dessvärre så, att frågorna fortfarande är mer eller mindre försummade. Med framväxten av kommunblocken och frågekomplexets allt större betydelse kan det ifrågasättas, om inte tiden är mogen att jämställa miljövårdsfrågorna med andra väsentliga kommunala uppgifter och därmed lagstifta om att ett obligatoriskt

organ skall finnas för handläggningen av hithörande frågor.

Så några ord om namnfrågan. Av förarbetena såväl som av departementschefens yttrande framgår, att skälen bedömts ha varit ungefär lika starka att kalla det nya verket för statens miljövårdsverk som det nu föreslagna statens naturvårdsverk. Departementschefen säger, att miljövård i den allmänna debatten börjat användas som sammanfattande begrepp för natur-, vatten- och luftvård och att därför vissa skäl kan anföras för begreppet miljövård, då de verksamheter det här gäller berör en väsentlig del av hela vår livsmiljö. Men då verket endast skall omfatta den yttre miljön, hävdar departementschefen, och inte handlägger frågor som hör till den inre miljön — våra hem och arbetsplatser m. m. — stannar han för statens naturvårdsverk.

Det mer begränsade begreppet naturvård ger lätt felaktiga associationer om verkets arbetsfält. Otvivelaktigt kommer de viktigaste uppgifterna att tillhöra tätortsmiljön och de industriella anläggningarna. Med de växande uppgifter, som jag tidigare nämnt med stor säkerhet kommer att läggas till verket, blir behovet av det mera övergripande begreppet alltmer markerat. Tyvärr har vårt motionsyrkande på denna punkt inte vunnit utskottets bevägenhet — som vi nyss hörde av herr Isacson.

Med herr talmannens tillåtelse skall jag också be att få anföra något med anledning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 31 och det särskilda yttrande som är fogat till det. Utlåtandet gäller några motioner om förbättrad miljövård, och därför är det motiverat att diskussionen om dem förs i detta sammanhang.

I motionsparet I: 370 och II: 465 hemställs om utredning angående olika åtgärder syftande till en förbättring av miljövården. I det särskilda yttrande, som är tillagt utlåtandet, konstateras att sedan motionen skrevs har några

förslag framlagts för riksdagen, vilka ligger helt i linje med motionernas huvudsyfte, nämligen att uppnå en bättre samordning av miljövården och miljöforskningen. Jag tänker då främst på förslaget om naturvårdsverket, men också på den samordning som i statsverkspropositionen föreslagits beträffande naturresursforskningen. Även förslaget om ett planverk genom byggnadsstyrelsens delning, som kommer att behandlas av riksdagen senare, tillgodoser en del av de önskemål som framförs i motionerna angående stadslandskapets utformning.

Vi måste ha klart för oss att det är just på planeringsstadiet, som de kanske viktigaste besluten fattas om hur vår framtida livsmiljö skall bli. Måhända har just den synpunkten tidigare i alltför hög grad förbisetts.

I några avseenden — jag skall gärna medge att det är på väsentliga punkter — har vi kommit en bit på väg mot en förbättrad miljövård. Men lika klart är att mycket återstår att göra på detta område, som bara kommer att öka i betydelse. I motionerna nämns några sådana. Låt mig erinra om exempelvis behovet av effektiva mätmetoder och normerande gränsvärden för luft- och vattenföroreningar och bullerstörningar. Biocidproblemet har herr Isacson redan nämnt om. Jag vill i likhet med honom apostrofera den konferens, som hållits i Nordiska rådets regi. Där konstaterades bl. a. att giftforskningen är ett u-område och att biocidkampen står stilla.

Ytterligare ett väsentligt område som tas upp i motionerna bör nämnas, nämligen landskapsvården i samband med den pågående strukturförändringen inom jordbruket. Vi vet att avsevärda åkerarealer inte längre kommer att utnyttjas för jordbruksdrift. I stället överförs sådan mark i ökad omfattning till skogsproduktion, och då så gott som enbart barrskog. Häromdagen läste jag i en av våra större dagstidningar att en grupp experter av skilda

Ang. naturvårdens organisation, m. m. slag efter en exkursion i Skåne konstaterade, att mycket snart kommer barrskogen även där att ta herraväldet över lövskogen.

Vi har i vårt yttrande strukit under vikten av att motåtgärder sätts in för att inte landskapstypen med öppna fält, betesmarker och lövskog försvinner helt i delar av vårt land.

Nya problem kommer säkerligen med stor snabbhet att dyka upp. Vad kommer exempelvis den tilltagande skogs gödningen att medföra för växt- och djurliv och kanske än viktigare för vattentäkterna?

En sak är emellertid klar, nämligen att den tiden är definitivt förbi då natur- och miljövård var något som politiker och även andra kunde hålla vackra tal om utan några allvarigare förpliktelser. Vi har kommit förbi den smått romantiska epoken och kommit in i ett skede, då betydande resurser, såväl personella som ekonomiska, måste till om vi skall kunna rädda en sund livsmiljö till kommande generationer.

På miljövårdsområdet får det inte bli på det sättet att den sista raden i Göran Palms bok En orättvis betraktelse blir en realitet. Där står nämligen: »Det finns kanske inget hopp. Vi bara hoppas ändå.»

Herr **PETTERSSON, ARNE**, (s):

Herr talman! Vi är i en paradoxal situation så till vida att när människor nu, genom en högt utvecklad teknik och ett spritt välstånd, börjat få både fritid och möjligheter att utnyttja fritiden, framför allt till ett rikare friluftsliv, så finns snart ingen fri mark kvar. Det är smått om den, det är dålig luft och det är dåligt vatten.

Det är en paradoxal situation, att när vår tids väldiga tekniska utveckling har givit oss råd till så mycket, så tycks den inte ge oss råd att bevara de viktiga möjligheterna att fritt röra oss i natur, i vatten och i luft. I likhet med

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

de tidigare talarna hälsar också jag med glädje tillkomsten av naturvårdsverket. Jag skall inte tillägga någon ting i vad de har sagt om detta verk.

Jag skall dock be att få göra några påpekanden på några punkter som gäller friluftslivet. Det har talats tidigare om organisationen, och jag är för min del en smula besviken över att i detta nya verk friluftsdelen har fått så litet utrymme. Jag tröstar mig med att detta bara kan anses som ett provisorium, ty den dignitet som fritids- och friluftsverksamheten kommer att få i fortsättningen måste leda fram till en alldeles egen organisation. Även om jag har sympatier för högerreservationen, kan jag med tanke på dess blygsamma målsättning inte stödja den.

Å andra sidan vill jag ta upp den hänvisning, som både departementschefen och utskottet gör när de säger, att detta är en i huvudsak *kommunal* angelägenhet. Jag delar ju deras uppfattning på den punkten, men å andra sidan tror jag att det behövs både piska och morot, d. v. s. både lagstiftning och pengar, och framför allt en aktivitet från statens sida som väcker kommunalmännen i de kommuner som ännu inte har upptäckt att det här är ett problem.

Jag skulle dessutom vilja säga, att det vore av vikt att detta blev en uppgift för våra landstingskommuner. Ett problem som är mycket svårt att komma förbi är att iordningställandet av fritidsanläggningar och strövområden i huvudsak åvilar glesbygdskommuner med begränsade ekonomiska resurser. Det börjar bli ett intresse hos de stora tätortskommunerna att hjälpa till, men på många håll går det fortfarande trögt. Här kan landstingskommunen spela en roll i egenskap av den som täcker båda områdena. Det räcker dock inte med den insats, som tätortskommunen gör genom landstingskommunen, utan därutöver måste framför allt de stora tätortskommunerna bereda sig på en insats.

Det står i betänkandet att man skall skilja på det rörliga friluftslivet och det fasta. Jag tror inte på den målsättningen! I ett tänkt skisserat program, där en del av ett område utlägges som fritt strövområde och dit man förlägger anläggningar för friluftsliv, är det uppenbart att markerna kring det fria området och kring anläggningarna blir begärliga för människor som vill skaffa sig fritidshus. Jag tror därför att dessa två ting måste sammankopplas. De människor som får förmånen att skaffa sig ett fritidshus i anslutning till ett sådant här område bör rimligtvis också vara med och betada en del av kostnaderna för tillkomsten och skötseln av fritidsområdet. För kommunernas del måste gälla, att det inte räcker med att skapa friluftsanläggningar och skaffa fritidsområden, utan kommunerna måste också ta del i den exploatering som kommer att ske kring dessa områden. Inget ont skall sägas om exploatorerna, ty i den mån det förekommer spekulation från deras sida — vilket är legitimt — så är det inte deras fel, utan det är samhällets fel, eftersom samhället inte skapat förutsättningar för en riktig exploatering. På sikt bör man därför, tror jag, sammanföra det rörliga och det fasta friluftslivet under en hatt.

Den tredje punkten som gör mig litet fundersam är friluftsutredningens propåer om vidgade möjligheter för vissa kommuner till markförvärv. Man måste nog komma dithän att en tätortskommun, en landstingskommun eller en kommunalt ägd stiftelse skall ha rätt att begära expropriation av mark, som är i fara även i annan kommun än den där stiftelsen eller tätortskommunen har sin egen administration. En rätt till ingripande över kommungränserna tror jag alltså på sikt är helt nödvändig.

I en motion, nr 756 — likalydande med nr 946 i andra kammaren — har jag varit med om att ta upp problemet om allemansrätten. Utskottet citerar

den behandling av frågan som tidigare ägt rum i tredje lagutskottet och säger att det är svårt att precisera begreppet.

I likhet med tredje lagutskottet tror jag, att man bör avstå från en alltför hård precisering. För närvarande är det väl så, att allting som inte är förbjudet får man göra, och det kan ju ha sina risker. Det inträffade på Stockholms central, när det fanns förbudsskyltar så gott som överallt och det stod spottkoppor utplacerade här och var, att en man kom och spottade på lokomotivet. Föraren sade ilsket: Varför spottar ni på tåget? Han fick till svar: Det står inte att det är förbjudet!

Vi som har motionerat på denna punkt är belättna om samhället i sina åtgärder utan att precisera ändå försöker att även fortsättningsvis i en hårdare trängsel möjliggöra för människorna att utnyttja skog och mark såsom hittills och om det nya verket får denna inriktning.

För att komma tillbaka till problemet huruvida naturvården är en statlig eller kommunal angelägenhet vill jag framhålla, att situationen i vissa områden i vårt land är sådan att den skiljer sig från landet i dess helhet. Även med risk för att bli betraktad såsom provinsiell tar jag ett exempel från min hemtrakt Skåne.

Jag vet inte hur många uppsvenskar som under sommarperioden söker sig ner till Skåne. Vi som bor där nere ser under semestertiden nära nog en dominans av A-, B-, C- och D-bilar o. s. v. Det är alltså uppenbart att vi i landskapet Skåne har en mycket stor uppsvensk turism, som vi hälsar med glädje — även vi naturaliserade skåningar. Denna ström av turister, som, för att citera Stockholms-Tidningen för några år sedan, »turistar utomlands i Skåne» och dessutom »turistar utomlands, där man också förstår språket», är någonting som har tilltagit och kommer att tilltaga. Denna ström av människor uppifrån landet möter också

Ang. naturvårdens organisation, m. m. den intensivt ökade tillströmningen från Själland och Tyskland. Det skånska landskapet kommer att utsättas för utomordentliga påfrestningar — inte långt fram i tiden utan nära i framtiden.

Jag skulle vilja be jordbruksministern, som jag hoppas skall få njuta av det vackra skånska pingstvädret under de två dagar, då han kommer såsom turist till sitt sommarställe, att han och övriga mot denna bakgrund skall försöka att skilja ut vissa områden och säga, att de är så viktiga att de inte kan anses vara enbart en *kommunal* angelägenhet. Det är en *riksangelägenhet* att det säregna landskap, som finns i Skåne och även på andra håll, behålles intakt och inte alltför hårt förslites.

Detta var några synpunkter, herr talman! Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Jag hyser dock en förhoppning om att det, som nu har börjat, bara är ett provisorium och att vi så småningom får en speciell organisation för friluftslivet.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Jordbruksutskottet ger i sitt utlåtande nr 17 en liten blomma till motionärerna, som har aktualiserat frågan om stöd till kolonitrådgårdsrörelsen. Om jag har tolkat den vänliga skrivningen rätt, har utskottet velat men inte ansett sig kunna bifalla motionen, eftersom spørsmålet inte direkt kan hänföras till det rörliga friluftslivet.

Jag vill då först erinra om att propositionens andra avsnitt rubriceras: »Statens stöd till friluftslivet.» Departementschefen uttalar i proposition nr 59: »Den stora betydelse som friluftslivet har i det moderna samhället motiverar sålunda att staten och kommunerna engagerar sig för att skapa möjligheter till friluftsliv för så många som möjligt.»

Detta syfte motverkas, anser motio-

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

närerna, av den överbetoning av det rörliga friluftslivet som finns inbyggd i motiveringen till det stödet. Det är enligt vår mening inte sannolikt att ett flertal äldre personer, och inte heller alla barnfamiljer, får sitt friluftsintrasse tillgodosett genom kollektiva anordningar inom det rörliga friluftslivets ram.

Jag instämmer helt i herr Arne Peterssons uppfattning att man måste se dessa två saker — det rörliga och det fasta friluftslivet — sammankopplade. Kolonistugeägaren, som utnyttjar sin fritid till arbete och pyssel på sin kolonilott, får regelmässigt en hälsofrämjande motion och rekreation, alltså det som säges vara grundmotivet till den nu föreslagna ökade satsningen på friluftslivet. Det primära måste väl då vara att man uppnår själva syftet — några begreppsstaket kan rimligen inte få utestänga en del människor från statens omsorger.

Begränsningen till det rörliga friluftslivet i betydelsen av tillfälligt utövade fritidsaktiviteter av skilda slag och på olika håll innebär enligt min mening en prioritering av de många differentierade fritidsönskemål av kollektiv natur, som företrädesvis framföres av unga, rörliga, ofta bilburna människor, vilka vanligen därutöver har flera andra alternativ att välja på när det gäller fritidens användning. Ett sådant alternativ kan exempelvis vara att skaffa sig ett eget fritidshus, ett sommarnöje enligt den vanliga beteckningen. Markägare och kommuner tävlar om att skaffa fram mark, planera och ordna service för att vederbörande skall kunna förverkliga denna sin åstundan. Den enskilde har bara att göra ekonomiska överväganden och eventuellt bevaka turordningen.

Men det finns en mängd människor som varken kan göra det ena eller det andra av vad jag nu nämnt under sin fritid. Och dessa människor är ur alla de tungt vägande synpunkter, som utredningen såväl som departementsche-

fen anfört, precis lika pressade i vårt samhälle och har precis lika stort friluftsbekov som andra. Bland dem finns det många som har ett enda fritidsönskemål, nämligen att få arrendera en jordplätt för en ägandes kolonistuga, så att de där skall kunna idka det friluftsliv som passar dem men som de inte kan realisera om inte samhället är berett att reservera och iordningställa mark för ändamålet. Men nu möter man en kolossal skillnad — något påtagligt intresse för denna sak finns bara i ett fåtal städer och saknas helt i andra.

Moderna koloniområden med trivsamma stugor är inte längre några inhägnade reservat för kolonistugeägare utan öppna, mestadels vackra och välskötta promenadområden för allmänheten.

Koloniträdgårdsrörelsen vilar på ideell grund och bärs upp av ett livligt medlemsintresse bland folk som vanligen hör till de mindre bemedlade. Denna rörelse har aldrig — till skillnad från flertalet friluftorganisationer av olika slag — fått bidrag eller stöd i någon form. Dess erfarenhet är tvärtom den motsatta, och jag tycker för min del att den vore förtjänt av någonting bättre.

Utskottet säger optimistiskt, att ställning får tas i annan ordning till fritidsutredningens förslag om bl. a. koloniträdgårdarna. Såvitt jag har kunnat upptäcka har inte denna specialfråga tagits upp i form av något förslag från fritidsutredningens sida. Utredningen säger i frågan på en knapp sida i betänkandet några ord som till sitt innehåll är negativa. I varje fall har inte jag mig bekant att någonting har sagts som skulle kunna inge förhoppningar om att regeringen i något annat sammanhang kan tänkas ta upp den fråga som vi har aktualiserat. Denna bedömning var anledningen till att motionen väcktes i anslutning till propositionen nr 59.

Såväl remissyttrandena som depar-

tementschefens uttalanden i samband med den regionala organisationens uppgifter var för oss en naturlig utgångspunkt för motionen. Statskontoret framhåller att de viktigaste arbetsuppgifterna för länsstyrelserna blir att kartlägga de anspråk som från olika håll ställs på naturtillgångarna, att inventera våra tillgångar och att göra upp översiktsplaner för hur de skall kunna utnyttjas på bästa sätt för att tillgodose olika fritidsanspråk. Departementschefen betonar samhällsplaneringens stora betydelse. Han betonar vidare vikten av att behovet av mark beaktas så tidigt som möjligt vid samhällsplaneringen och tillägger att det är angeläget att vid planeringen av nya bostadsområden anordningar för olika former av motionsverksamhet i det fria kommer till stånd på bekvämt avstånd från bostaden.

Det synes mig alldeles uppenbart att vid denna samhällsplanering koloniträdgårdsintressena också på ett tidigt stadium måste komma in i bilden, om det över huvud taget skall bli några markbitar över för koloniområden och om de på ett lämpligt och rationellt sätt skall kunna bli lokaliserade. I många fall, och det gäller speciellt Stockholm — jag vet inte om det också gäller Malmö och Göteborg — anläggs koloniområden i annan kommun. Det kan också vara rationellt att ett samgående sker mellan kommuner för att lösa denna friluftsförfråga.

Det är enligt min övertygelse motiverat att ha koloniträdgårdar inte bara för storstadsbefolkningen utan för stadsbefolkningen i allmänhet. Det finns ett verkligt stort intresse för sådana trädgårdar, ett intresse som skulle öka mycket snabbt, om samhället verkligen målmedvetet drev en positiv politik på detta område. Mina medmotionärer torde kunna vittna mera om den saken än jag. Jag kan inte, herr talman, komma till någon annan uppfattning än att motionen i frågans nuvarande läge är väckt i sitt rätta sammanhang och att

Ang. naturvårdens organisation, m. m. slutsatsen utifrån utskottets positiva ställningstagande lika gärna kunnat bli ett bifall till motionen.

Motionärerna yrkar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att i länsstyrelsernas uppgifter i samband med översiktsplanering av marktillgång och markanvändning måtte ingå att bevaka de fritidsintressen som representeras av koloniträdgårdsrörelsen och söka samråd med intresserade kommuner och koloniträdgårdsrörelsen för anläggning av koloniområden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

I detta anförande instämde herr *Anderson, Carl Albert*, (s) och fru *Landberg* (s).

Herr **ISACSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har läst fru Waltheims motion med mycket stort intresse, och jag har alltid haft en mycket stort sympati för koloniträdgårdsverksamheten. Det är nästan rörande att se vilken kärlek personer kan lägga ned på dessa små jordbitar. Jag har sett exempel på detta på många håll i vårt land.

Ändock var jag grym nog att yrka avslag på motionen. Och vad var anledningen härtill? Förklaringen är enkel. Bland undetecknarna av denna motion befinner sig den mäktige herr Carl Albert Anderson, den högste chefen för Stockholms stad som lägger under sig mycket stora jorddomäner både i norr och i söder. Man frågar sig om kommunerna verkligen inte har möjlighet att ordna koloniträdgårdar. Är detta en uppgift som centralt skall styras av statens naturvårdsverk? Är inte detta en uppgift för kommunerna?

Kommunerna kommer att få förköpsrätt på mark, och de har alla möjligheter att skaffa mark för ändamål av detta slag. Det verkar nästan rörande att det nu håller på att växa fram ett sådant intresse kring koloniträdgårdar-

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

na samtidigt som vi skall avskaffa bl. a. deltidjordbrukarna i den nya jordbrukspolitik. Jag anser att detta med koloniträdgårdarna, hur intressant saken än är, likväl icke är en uppgift för statens naturvårdsverk. De som talat så varmt för detta, fru Wallentheim, borde i stället gå i spetsen för att skapa en ny folkrörelse och göra kommunerna medvetna om att de borde engagera sig på detta område.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag kan instämma i vad herr Isacson nu senast anförde, nämligen att denna fråga i sista hand är en kommunal angelägenhet. Men fru Wallentheim framhöll mycket riktigt, att vi, vilket också framgår av utskottets utlåtande, här endast har behandlat de delar av fritidsutredningens förslag som gäller det rörliga friluftslivet.

Det är möjligt att det inte är någon enhetlig organisation på detta område, men enligt vad jag har mig bekant ligger den återopade fritidsutredningen fortfarande i kommunikationsdepartementet. Om vi inte skall få ta hänsyn till vad som där anförts — vilket vi väl intë heller skall, eftersom det egentligen inte berör denna proposition — får motionärerna återkomma när fritidsutredningens betänkande föreligger.

Jag har inte så mycket att tillägga, och skall på begäran fatta mig mycket kort. De allra flesta talarna har i stort sett varit överens om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Det är bara på tre små punkter som det finns avvikande meningar.

Reservation nr 1 av herr Isacson m. fl. grundar sig på ett motionspar, i vilket föreslås en organisation av naturvårdsverket som något skiljer sig från vad Kungl. Maj:t tänkt sig. Jag vet inte om herr Isacson och hans medmotionärer är bättre skickade att bedöma detta än Kungl. Maj:t. De vill bl. a. ha en särskild sektion inom naturvårdsbyrån för frågor angående friluftslivet. Kungl.

Maj:t har uttalat att byråns sektion för naturvårdsområden kan handlägga dessa frågor, och det rådde ganska stor enighet bland utskottets ledamöter på denna punkt.

I reservation nr 3 förordar herr Isacson, såsom jag nyss nämnde, en ändring beträffande tjänsterna. Tyvärr innebär väl det förslaget efter vad jag kan se en försämring gentemot Kungl. Maj:ts förslag. Det innebär ett minskat antal tjänster och en viss omplacering, där tjänsterna kanske inte kommer att göra samma nytta som inom naturvårdsverket.

I det sammanhanget uppkommer också frågan huruvida det skall vara en överdirektör eller en generaldirektör som chef för verket. Det är möjligt att en överdirektör inte har den kompetens som herr Isacson menar att en generaldirektör har, men jag förutsätter att vi i detta fall med knusende ro kan ta Kungl. Maj:ts förslag, då en överdirektör säkert kan sköta denna syssla lika bra.

Bullerfrågorna kan jag kanske gå förbi direkt. I utskottets utlåtande har nämligen talats om immissionssakkunniga som håller på med denna fråga, och vi får väl återkomma till den saken.

Den andra reservationen, som är en gemensam borgerlig reservation, går bl. a. ut på indragning av länsingenjörstjänsten. Där vill reservanterna, i anslutning till vad motionärerna yrkat, att tjänsten skall bibehållas och att den skall avse arbete på oljeskyddets område. Utskottet har inte velat biträda motionärernas uppfattning och erinrar om att det har företagits en utredning på detta område och att det för närvarande pågår kompletterande utredningar. Det pågår också en utredning i fråga om samordningen av ledningen av samhälls-åtgärder vid katastrofer.

Utskottet har i alla delar biträtt Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr ISACSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte på grund av att vi känner oss bättre skickade än Kungl. Maj:t som vi föreslagit en ändring. Men det är så här i riksdagen att om man har olika synpunkter på ett förslag skall man framlägga dem. Man skall inte som herr Mossberger alltid svära på Kungens ord, utan ha en egen uppfattning om hur frågorna skall lösas. Vi har den bestämda uppfattningen att friluftsförhållandena och fritidsförhållandena är av en sådan vikt att man behöver ha en speciell sektion för dem — det sade jag redan inledningsvis.

Vad sedan gäller fördelningen av arbetsuppgifterna får man, hur man än läser propositionen, den uppfattningen att de väsentliga arbetsuppgifterna kommer att ligga på de nya länsorganen, naturvårdsenheterna. Fördens skull måste dessa ha en så stor uppsättning tjänstemän som möjligt. Det råder stor eftersläpning beträffande en rad av de mycket viktiga uppgifter som länsorganen har att handlägga. Vi anser därför att det vore bättre att placera tjänsterna där än i naturvårdsverket.

Beträffande frågan om överdirektör kontra generaldirektör beror vår inställning inte på att vi skulle anse att en överdirektör inte skulle vara kompetent att sköta denna uppgift. Någon sådan tanke har vi inte haft. Vi grundar, som jag sade tidigare, vårt förslag på den uppfattningen att detta ämbetsverk är ett utomordentligt viktigt ämbetsverk. Även om det personalmässigt inte är så stort, kommer det att bli ett av de viktigaste ämbetsverken i landet. Då tycker vi att verket från början skall få en status som markerar att det är minst lika betydelsefullt som alla de andra ämbetsverken. Därför anser vi att verket redan nu bör ha en generaldirektör som chef.

Fru WALLENTHEIM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Isacson har skjutit på Stockholm. Det tror jag att herr

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

Carl Albert Anderson själv bemöter. Jag vill bara säga att Stockholm verkligen har gjort betydande insatser på detta område. Det är verkligen inte bara en fråga för storstadsbefolkningen. Även annan stadsbefolkning behöver ha de andningshål som koloniträdgårdarna utgör. Visst är koloniträdgårdarna en kommunal angelägenhet — jag har aldrig ifrågasatt något annat — men jag har påpekat det obestridliga faktum att intresset ute i kommunerna är synnerligen skiftande och att det saknas helt i en rad kommuner. Det går då enligt min mening inte att skjuta hela frågan ifrån sig genom att hänvisa till kommunerna.

På många andra områden har statsmakterna inte tvekat att via sina organ direkt stimulera, ja till och med styra, kommunal verksamhet när man ansett detta angeläget. För vår del skulle vi här nöja oss med en otvetydig stimulans. Det gäller enligt min mening en stor folkgrupp, som är i behov av stöd för sitt friluftsintrasse. Dessa människor är enligt min mening lika väl som andra grupper berättigade till det stödet.

Herr ISACSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte på något sätt förringa betydelsen av koloniträdgårdsverksamheten, och jag unnar alla människor detta *andningshål*. Men man kan inte säga att det är länsstyrelsernas uppgift att planera denna verksamhet. Här finns möjligheter till kommunala initiativ, och jag har en känsla av att med det intresse som finns för denna sak skulle den lämpligen kunna tas upp i en kommunal valrörelse. Då skulle kommunerna verkligen få tillfälle att visa framfötterna — visa sitt stora intresse för denna verksamhet. Jag kan inte finna annat än att det är ett kommunalt intresse och måste förbli det. Länsstyrelserna kan inte planera koloniträdgårdsområden här och var ute i landet. Det bildas ju också allt större kommuner med större möjligheter. Vi

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

får nu kommunal förköpsrätt. Kommunerna har alla möjligheter att agera. Finns det bara intresse och kan man skapa den folkrörelse som fru Wallentheim talar om, kommer denna fråga att lösas utan länsstyrelsernas hjälp.

Herr SKÄRMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan helt instämma med herr Isacson om att detta är en kommunal angelägenhet, inte minst därför att städernas tillväxt medför att många av dess koloniområden måste tas i anspråk för bebyggelse. När det då skall lämnas ersättning till koloniägarna måste det vara kommunerna som får stå för det.

Orsaken till att jag begärde ordet var att jag ville säga några ord till herr Mossberger. När vi talar om oljeskyddet vet vi mycket väl att det pågår utredningar. Jag frågade nyligen statsrådet Lundkvist och fick bekräftelse på det. Detta stora och utomordentligt betydelsefulla verk — naturvårdsverket — bör inte vara utan en oljeexpert under de två, tre år som kan tänkas förflyta innan immissionssakkunnigas betänkande, nu på remiss, resulterar i utvidgning av naturvårdsverket. Och när det nu fanns en ledig tjänst som var vakant och man skulle kunna omplacera den, tyckte jag det skulle vara onödigt att dra in den, utan att vi i stället borde flytta över den och ersätta den med en oljeskyddsexpert. Frågan om oljeskyddet är en av de allra viktigaste frågor som naturvårdsverket ideligen kommer att få syssla med. Det gäller marken, det gäller vattentäkter, det gäller såväl insjövatten som havsvatten, det gäller luften där förbränningen av tjockolja är en betydelsefull fråga. Att vara helt utan oljeexpert anser jag olyckligt, även om det bara skulle vara för kort tid.

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s):

Herr talman! Mitt inlägg nu är närmast föranlett av herr Isacsons älsk-

värda uppmärksammande av Stockholms stads köp av mark i andra kommuner.

Jag vill endast säga att dessa åtgärder från stadens sida är ett uttryck för behovet att trygga framtidsmöjligheterna för vår storstadsbefolkning när det gäller både byggnation och friluftsliv i dess olika former.

Det förhåller sig ju på det sättet — jag tror att det var herr Skärman som påpekade detta — att när de stora tätorterna växer ut och nalkas sin egen jurisdiktionsgräns blir det koloniträdgårdarna som kommer i fara, därför att den fasta större bebyggelsen måste gå före. Är då jurisdiktionsgränsen tillbommad finns det ingen annan möjlighet än att gå ut i andra kommuner, och där möter många gånger motstånd. Jag saknar härvid — vad herr Arne Pettersson var inne på — rätten att expropriera i annan kommun. Den enda möjlighet som därvidlag står till buds är att köpa mark, och det förutsätter två ting: För det första att den köpande kommunen har ekonomiska resurser härför, och för det andra att det finns en markägare som vill sälja marken till den köpande kommunen. Båda dessa möjligheter är inte alltid till följande. Det finns marker som vi skulle anse vara mycket lämpliga för Stockholms stads kommande behov men som i dagens läge inte står att få.

Det är självklart att ett sådant förvärv och en sådan expansion ibland möter hinder. Det är också självklart att regionplanerarna har ögonen på detta, men deras förslag är ju inte mer än rådgivande och kan därför inte annat än åberopas. Om markägaren inte vill ställa marken till förfogande genom försäljning, kan man i dag inte gärna tala om förköpsrätt. Föreligger inte något utbud, har kommunen därvid ingen möjlighet.

Vi från Stockholms stads sida söker trygga framtiden för medborgarna genom att gå ut inte bara i jordbruksområdena utan också utåt skärgården till

för att köpa mark just med tanke på det rikt differentierade friluftsliv som en storstadsbefolkning är i behov av. Samma sak gäller också mindre städer. Man kan därför mycket väl tala inte bara om ett storstads- utan om ett stadsintresse över huvud taget, och det vill jag göra i detta sammanhang.

Jag tror inte att vi kommer till rätta med dessa problem utan att de statliga myndigheterna därvidlag hjälper till. Jag anser att det där föreligger en uppgift också för det nya ämbetsverk som nu skall beslutas.

Jag yrkar bifall till motionen i detta hänseende.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Det var ingalunda någon kritik mot herr Carl Albert Anderson och Stockholms stads sätt att köpa jord och mark som jag ville framföra. Jag sade att jag blev förvånad när jag såg att den motion det här gäller var undertecknad av Stockholms stadsfullmäktiges ordförande, ty om någon kommun har haft möjlighet till expansion i detta avseende är det väl Stockholms stad.

Jag tycker att det sett i längre perspektiv är svårt att följa den tankegång till slut som herr Carl Albert Anderson nu gav uttryck åt, nämligen att staten skulle medverka till att en kommun skulle få exploatera mark inom andra kommuner för att tillfredsställa önskemålet om koloniträdgårdsverksamhet. Jag anser trots allt att det är ett ganska skrämmande förslag. Den vägen bör man väl ändå inte gå, när det finns så många andra intressen som kommer in i bilden.

Jag anser fortfarande att detta är en sak som kommunerna kan ordna. Det kan säkert också Stockholms stad göra.

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s):

Herr talman! Jag vill endast säga till herr Isacson att jag inte trodde att

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

det var något fel att man i en kommun, som möjligen sörjer för sina egna angelägenheter, även har modet att tänka på andra.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Det är mycket generöst.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, men jag vill än en gång poängtera att vad jordbruksutskottet nu behandlat är frågan om det rörliga friluftslivet. Själva fritidsutredningens förslag, som behandlar frågor om koloniträdgårdar och sådant, är inte behandlat ännu, utan ligger i ett annat departement.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkterna 1 a och 1 b, därefter särskilt i fråga om punkterna 1 c och 1 d, vidare särskilt rörande envar av punkterna 2 a, 2 b och 2 c samt ytterligare särskilt beträffande punkterna 3—8.

På gjord proposition bifölls till en början vad utskottet i *punkterna 1 a och 1 b* hemställt.

Därefter gjordes enligt de avseende *punkterna 1 c och 1 d* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Isacson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i *punkten 2 a* gjorda hemställan.

Ang. naturvårdens organisation, m. m.

Med avseende å *punkten 2 b*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Nils Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Skårman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17 punkten 2 b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nils Hansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Skårman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 59.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Sträng* anmälde, att han av misstag röstat för nej-propositionen.

Vidare gjorde herr talmannen jämlikt de rörande *punkten 2 c* framkomna yrkandena propositioner, först på

bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Isacson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Isacson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17 punkten 2 c, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Isacson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Slutligen gjordes i enlighet med de beträffande *punkterna 3—8* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 771 och II: 961; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av dels väckta motioner angående bildande av vattenvårdsförbund och dels väckta motioner angående vattenvårdsförbundens organisation.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av motioner om en förbättrad miljövård; och

nr 30, i anledning av motion angående könsrollerna.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckta motioner om en upplysningskampanj angående straffades problem vid sökande av arbete.

Herr KARLSSON, HELGE, (s):

Herr talman! I allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 32, som vi nu skall behandla, har genom ett tekniskt missöde vid tryckningen utlåtandets kläm blivit ofullständig. Jag föreslår nu att den ändras till att lyda:

att riksdagen i anledning av motionerna I: 241 och II: 319 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad utskottet anfört.

På sid. 3 i utlåtandet har ett fel insmugit sig i näst sista stycket. Där står nu: »I anslutning till innehållet i nämnda cirkulär har Kungl. Maj:t genom cirkulär den 28 september 1963» Det skall rätteligen vara den 28 juni 1963.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande, med den ändring på sid. 3 och det tillägg till klämman som jag nu har föreslagit.

Överläggningen ansågs härmed slutad. Det antecknades, att utskottets hemställan skulle erhålla följande lydelse: »att riksdagen i anledning av motionerna I: 241 och II: 319 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad utskottet anfört».

På gjord proposition bifölls vad utskottet sålunda hemställt.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbildning av lärare för synskadade och hörselskadade m. m.;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens trafiksäkerhetsverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet samt konsumentvaruforskningen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av maximibeloppet för statens betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i visst fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv; och

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående samordning av de nordiska ländernas statliga personalpensionering.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörelsemedel för domänverket; och

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa medel ur skördeskadefonden jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske; och

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av fredningszoner för vandringsfiskens framkomst i Torne skärgård, m. m.

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 4, i anledning av motioner om bistånd åt befrielseörelsen i Moçambique;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. lagen om val till riksdagen;

nr 31, i anledning av framställning från riksdagens förvaltningskontor angående grupplivförsäkringen för riksdagens ledamöter jämte motion;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunallagen m. m., innebärande ändrade delegationsregler, jämte motioner; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen m. m., innebärande ändrade ersättningsregler, jämte motioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslagsfrågor rörande försvaret för budgetåret 1967/68 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss staten tillhörig mark m. m.;

nr 104, i anledning av väckta motioner om ekonomiskt stöd åt Moçambique Institute;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående central administration för hälso- och sjukvården

samt socialvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till psykiatrisk sjukvård m. m.;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation jämte i ämnet väckta motioner;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delning av byggnadsstyrelseorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1967/68 till riksantikvarieämbetet och statens historiska museum jämte i ämnet väckta motioner;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsstyrelsen m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bildande av ett statligt kreditaktiebolag för finansiering av investeringar inom näringslivet, såvitt propositionen avser medelsanvisning, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa anslag för budgetåret 1967/68 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner m. m.; samt

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1967/68 till statens hantverks- och industrilånefond jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om

Interpellation ang. ansökan om anslutning till EEC — Meddelande ang. enkel fråga
 ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt nr 48, i anledning av väckta motioner angående rätt för företagare att skattefritt avsätta medel till särskilda omställnings- och utbildningsfonder m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m.;

första lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tryggande av pensionsutfästelse m. m., dels ock i anledning av propositionen väckta motioner;

nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om flyttning av fordon i vissa fall, dels i ämnet väckta motioner, dels ock en motion angående omhändertagandet av skrotbilar; samt

nr 40, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1);

tredje lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckt motion; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m., jämte

i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till jordbruksutskottet;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och i proposition angående de nya lantbruksnämndernas organisation gjorda framställningar angående anslag till lantbrukshögskolan, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 22, angående uppskov med behandlingen av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden.

Interpellation ang. ansökan om anslutning till EEC

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h), erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Av tidningarna har framgått att regeringen avser att under instundande juli månad i Bryssel ingiva ansökan om Sveriges anslutning till EEC.

I anledning härav anhåller jag om första kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern rikta frågan huruvida regeringen avser att lämna riksdagen meddelande om regeringens ställningstagande i anslutningsfrågan, så att riksdagen därigenom — på sätt sker i övriga nordiska parlament — får tillfälle att före vårsessionens slut och innan ansökan göres debattera frågan.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr Åkerlund (h) till hans excellens herr statsministern: »Är Eders Excellens villig medverka till att viktiga medde-

Meddelande ang. enkel fråga

landen, såsom presskommunikén angående svensk ansökan om anslutning till EEC, i fortsättningen samtidigt i lämplig form tillställas riksdagens ledamöter?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.36.

In fidem

K.-G. Lindelöw
